

BÖRZSÖNYI HELYKÖN

Irodalmi, művészeti, természetbarát folyóirat

X. évfolyam 5. szám, 2015. május

"Áldjon meg az Isten mindenkit, aki az áldatlan magyar ugart tördeli."

Ladóczki Vilmos néprajzi gyűjteményéből

Tartalom:

3. o.: Irigylem a tövismadarakat; (Ketykó István verse)
- 4.-10. o.: Településrajzok az Ipoly mentéről III. rész; (dr. Koczó József képes helytörténeti írása)
- 12.-14. o.: Bűvös barackvirág; (Szakács Luca írása)
- 16.-21. o.: Az úton III.rész; (Fetykó Judit könyve részletekben)
- 22.-23. o.: Állati szösszenetek; (Petrozsényi Nagy Pál írása)
- 24.-25. o.: Vigasz szomorúságomban; 126. napi zsoltár; (Csáky Károly versei)
26. o.: Vörös harangok; (Molnár József verse)
28. o.: Felhőnéző; (Börzsönyi Erika verse)
- 30.-39. o.: Katonák, vitézek, hősök sorsa (Palástiak a háborúk sodrában); (Csáky Károly képes helytörténeti írása)
40. o.: Pesti kaland; Rózsafánk; Sötétség; Szemet-szemért; (Horváth Ödön versei)
- 42.-43. o.: Deadlock Holtpont; Appel; Arktisz; Csendes, és elpusztíthatatlan; Dísz tér; (Tóth Imre versei)
- 44.-46. o.: A vörös hajú lány (retro történet); (Kő-Szabó Imre írása)
- 47.-52. o.: BourbonDouglas Itókfalván IV. rész; (Kerekes Tamás írásai)
- 54.-56. o.: Szalmaszál; (Kovács T. István írása)
58. o.: Valentin Bicsko: Ha kicsi is vagyok; (Maruzs Éva versfordítása)
60. o.: Quo vadis; (Kiss-Simon Miklós verse)
61. o.: Idegenvezető csöves a hatoson; (B. Tóth Klára verse)
- 62.-79. o.: Bemutatjuk: Ladóczki Vilmos néprajzi gyűjtő
80. o.: Kockázat; (Székács László verse)
81. o.: Alkoholszonda; (Vasi Ferenc Zoltán verse)
- 82.-83. o.: Jobbágy Károly Emléknapra; Harangokon és álmokon; (Pongrácz-Danielisz Ágnes versei)
84. o.: Pünkösdi reggel; (Végh Tamás verse)
85. o.: Pünkösdi hétfő, 2014; (H. Túri Klára verse)
86. o.: Ami összeköt bennünket; (Hörömpő Gergely verse)
87. o.: Fú leszek, ha; (Elbert Anita verse)
- 88.-91. o.: Éberség, elvtársak!; (Pribojszky Mátyás írása)
- 92.-101. o.: Beszámolók: Bartus Teri néni temetése; Németh Árpád kiállítása; Nagyoroszi Hamvas-Kör megalakulása; Gömör Kata kiállítása, könyvbemutatója;
102. o.: Batthyány tér; (Dobrosi Andrea verse)
- 103.-104. o.: Különleges olvasmányaim: Bolgárok és magyarok; (Kovács T. István írása)
106. o.: Programajánló;
- 107.-109. o.: Könyvajánló;
110. o.: Zeneajánló;
111. o.: Impresszum;

E havi számunkat Ladóczki Vilmos Újbáston élő bőrmíves-néprajzi gyűjtő tárgyainak képeivel díszítettük. Köszönet a képek közlési jogáért, és további sok sikert, szép tárgyakat, tartalmas gyűjtőmunkát kívánunk neki! A Szerk.

KETYKÓ ISTVÁN**Irigylem a tövismadarakat**

Túl a sokszoros csalódáson, elmúlik majd minden szerelem
s mint a tövismadarak, feltűzzük magunkat
hegyes álmainkra s míg torkunkba szökik
piros vérünk énekelünk, egyre csak énekelünk,
majd elhalkulnak dalaink
és véres ingünket zászlóként lobogtatja a szél...
Szeretném tudni: Anna milyen lehet szerelmesen...?
Találgatok csupán: olyankor virulnak-e arcán a pipacsok
és hogyan alszik el a hosszú nap után
és hogyan kel hajnalban (tudom: soha nem imádkozik...) -
talán a szerelem ajkára adná a fohászt,
mert hit nélkül nem lehet élni...
És milyen lehet szeretkezés közben...?
lobog-e tűz szemében; csöndes sóhajok,
avagy hangos, eszméletlen kiáltások jelzik nála a mennyet...?
És milyen lehet szeretkezés után...?
Néma fekvő szobor, avagy duruzsoló kályha...?
Mindezeket nem tudhatom - csak azt: irigylem a tövismadarakat,
mert halálukon képesek énekelni
én meg egy viszonzatlan szerelmen is csak nyavalygok...
Irigylem a tövismadarakat!

Verőce, 1990. május 15.

Dr. KOCZÓ JÓZSEF**Településrajzok az Ipoly mentéről III.**

„Az ember a szíve mélyén örökké oda való, ahol született.”

Tamási Áron

A hamvaiból újjáéledt Tésa

Tésa, Pest megye legkisebb községe, a Börzsöny és az Ipoly folyó között települt 130-150 m tengerszint feletti magasságban. A település határában őskori, réz- és bronzkori leletek, a keltákra és a késő avarkorra utaló tárgyi emlékek bizonyítják, hogy lakottsága igen régi eredetű. A középkori falu valószínűleg a Majoridűlőben települhetett.

Első írásos említése 1221-ből maradt fenn, a Váradi regestrumban **Tesa** alakban fordul elő, tehát már a tatárjárás előtt faluként szerepel. További névváltozatai: Tysa, Tyse, Tesse, Tyza, Thesa, Theza These, Thysa, Teessa.

A helynév Kiss Lajos szerint **puszta személynévből** keletkezett magyar névadással. Az alapjául szolgáló személynév szláv eredetű: **Těša** szerbhorvát ill. **Těša** cseh személynév lehetett. Birtokosairól a mohácsi vész előtti időkből gyér adatok vannak. Régi birtokosai között a XIII. században a Hudus és a Pásztói család, valamint a Lacha nemzetség szerepel. Később a Tésai családé lesz a birtok.

A falu a törökkor elején elpusztult, a hódoltság megszűnte után a mai helyén épült fel. 1698-ban szerezte meg **Foglár Pál** Tésát, melytől a család birtoka lett. 1775-ben **Foglár Imre** Mária Teréziától megkapta a Tésai előnevet. A XIX. század folyamán tőlük a **Boronkay** család öröklő, amelytől a **Jankovichok** vásárolták meg a birtokot.

A Foglár család a XVIII. század folyamán több épülettel gyarapította a települést. A korabeli egyházi iratok szerint id. Foglár Imre 1728-ban a falutól mintegy 400 m-re egy kisebb méretű templomot építtetett, amelynek oltára, festett mennyezete, téglapadlózata és elég szerény felszerelése volt. Az 1779-es **canonica visitatio** már a mostani templomot ismerteti, amelyet ifj. Foglár Imre építtetett 1775-ben, s a **Szentháromság** tiszteletére szentelték. Az új templom a falutól 50 lépésnyire, a toronyba beépített karzattal, bolthajtásos sekrestyével, családi kriptával, három oltárral (Szentháromság, Szent Erzsébet, Szent Imre), szószékkal és elég gazdag felszereléssel készült el. A XIX. század elején került a templomba egy **Szűz Máriát** ábrázoló alabástrom dombormű, melynek eredeti helye állítólag a boldogasszonyvölgyi búcsúhelyi templom volt Perőcsény határában.

2002. december 4-én néhány lelkes helytörténeti szakköri tagommal a polgármester asszony jóvoltából megtekinthettük a templom kriptáját. A sírbolt a szentély alatt, a templomhajóra merőlegesen helyezkedik el. Lejárátát 1 m x 1,8 m-es kettétörött betonlap fedi, a sírkamrába 9 lépcsőfok vezet. A 4 m x 2,5 m-es dongaboltozatos kriptá 2,2 – 2,5 m magas, három szellőzőnyílásának köszönhetően levegője száraz. Huszonegy koporsót számoltunk meg a sírkamrában, ebből 15 nagy (3 fémkoporsó), 6 kicsi. A legkisebben 3–4 hónapos lehetett a holttest. A sírbolt a második világháborús feldúlás nyomait még most is hordozza: két koponya a koporsókon kívül található, ugyancsak két koporsó üres. A megbolygatott állapot jelzi, hogy a holtak birodalmában kincseket kerestek a sírablók.

Ugyancsak a Foglár család építtette a XVIII. században a helység kastélyát. Az egyemeletes, magas manzárdtetős, vidéki barokk kastélyt a XX. században szinte teljesen átépítették, évtizedekig határórlaktanyaként, majd építőtáboroként használták. Az új tulajdonos eredeti állapotában kívánja helyreállítani az épületet. Hajdani szépségét a földszinten található, felújított csehsüveg boltozatos termei már felcsillantják. A helyi lakosság emlékezetében megőrizte, hogy a XIX. század negyvenes éveiben néhány napig a Boronkay családnál vendégeskedett Jókai Mór és Petőfi Sándor. A községtől nem túl messze található bővízü forrást ma is Jókai-forrásként emlegetik. A nyári hőségtől eltikkadt, és Boronkay kitűnő borától elernyedni nagy író és a költő fejedelmet ugyanis ennek hús vize üdítette fel.

Helytörténeti előadásra és kirándulásra invitálta a Kemencei Általános és Zeneiskola meghívója az egykori Hont vármegye múltja iránt érdeklődő környékelieket 2002. március 9-én 9 órára.

A volt vármegyeháza patinás épületében – melyet jelenleg az általános iskola használ – Puskás Péter helytörténeti kutató legújabb könyvének bemutatójára került sor. A mű Boronkay Lajos Kossuth honti kormánybiztosa címmel a szerző kiadásában, 2001-ben Kemencén jelent meg.

Puskás Péternek ez a kötet immár a negyedik, Hont megye múltját a szélesebb olvasóközönségnek feltáró munkája. Említést kell tennünk az előzőekről is, melyeknek a Diósjenőn élő Végh József volt a szerzőtársa, noha a kutató-gyűjtő munka oroszlánrészét a nyugdíjas, eredeti foglalkozását tekintve gépkocsivezető, a nagykunsági Karcagról mintegy fél évszázada Kemencére került és a vidék múltját négy évtizede helytörténeti megismeréssel faggató Puskás Péter végezte.

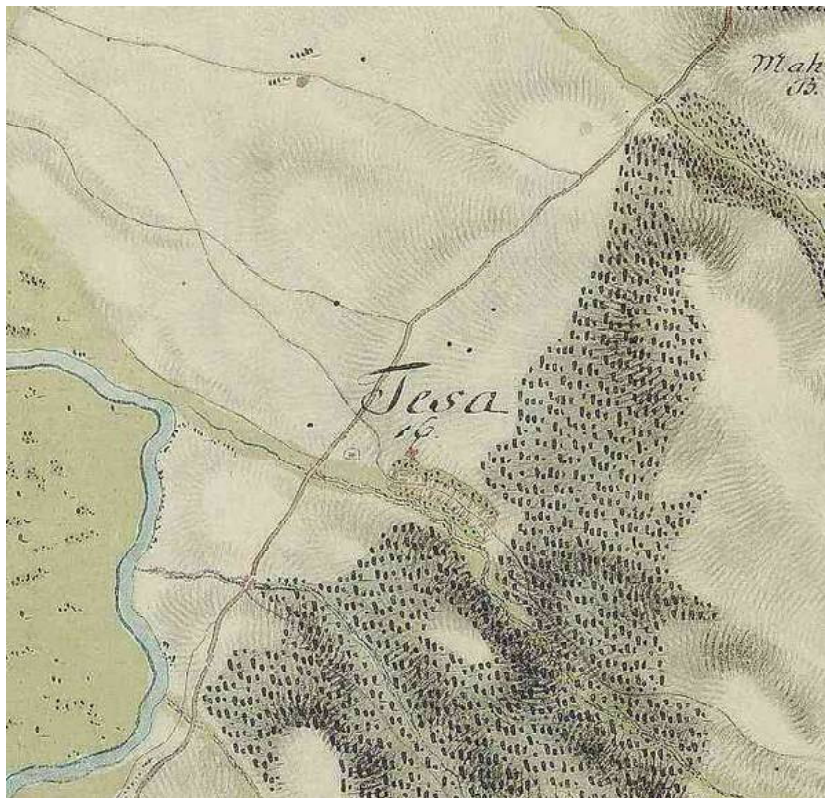
1997-ben a Mikszáth Kiadó jelentette meg a Hont vármegye kemencei székházának története, valamint Sisa Pista, az utolsó nógrádi betyár című kötetet. Ugyancsak az említett kiadónál látott napvilágot az Előítélet és vérpad (Az „emberevő” cigányok pere) című munka, 1998-ban.

A 70 éves szerző legújabb munkáját dr. Kiss László, a kötet lektora, a szlovákiai Csilizradványban élő orvos-történész ajánlotta a népes hallgatóságnak. Elismerően szólt a szerző rá jellemző alaposágáról: jelen esetben sem olyan műről van szó, amely tíz munka után a tizenegyedik, hanem levéltári kutatással, történeti forrásokkal hitelesített biográfia született, amely Hont vármegye reformkori, az 1948-49-es forradalom és szabadságharc valamint az önkényuralom alatti állapotait is felvázolja.

Ezt követően Puskás Péter tartott előadást Boronkay Lajos Kossuth honti kormánybiztosának élete, történelmi szerepe címmel. Közben a helyi általános iskola tanulói olvastak fel szemelvényeket a műből.

Ezután a résztvevők megtekintették az iskola egyik termében azt a helytörténeti gyűjteményt, amelyet szorgos munkával és nem kis anyagi áldozattal ugyancsak Puskás Péter gyűjtött össze, és néhány éve az intézmény rendelkezésére bocsátott. Honfoglalás előtti korokból származó régészeti leletek, magyar és idegen nyelvű könyvritkaságok és régi használati tárgyakon túl minden bizonnyal Hont vármegye közgyűlésének eredeti, bekötött jegyzőkönyvei a kiállítás legértékesebb darabjai.

A program ezt követően Tésán folytatódott. A község önkormányzatának jóvoltából megvalósult ugyanis az az óhaj, amit Puskás Péter könyvében felvetett: illő volna, ha Hont vármegye jeles személyiségének, élete jelentős részét Tésán töltő és a helyi templom kriptájában nyugalmat lelt Boronkay Lajos tevékenységének emléket állítanának.

Tésa határa a 18. század végén

Bérci Albertné polgármester asszony köszöntő szavai után dr. Kiss László avatta fel Boronkay Lajos emléktábláját. Ennek felirata a következő:

E TEMPLOM KRIPTÁJÁBAN
NYUGSZIK
NEZETTEI BORONKAY LAJOS
1810-1863
AZ 1848/49. ÉVI MAGYAR SZABADSÁG-
HARC IDEJÉN BORONKAY LAJOS
VOLT A TÖRTÉNELMI BARS ÉS HONT
VÁRMEGYÉK KORMÁNYBIZTOSA
EMLÉKÜL ÁLLÍTOTTA TÉSA KÖZSÉG
ÖNKORMÁNYZATA 2002. MÁRC. 9.

Az emléktáblán a helyi és a kemencei önkormányzat, általános iskola, dr. Kóródi Mária országgyűlési képviselő, valamint az egykori megyeszékhely, Ipolyság város küldöttei helyezték el koszorújukat.

Tésa község a régmúltban és jelenleg is kicsiny falucska. A lakosság számára megélhetést az Ipolyon való halászás, pákászás, a föld megművelése és az állattenyésztés nyújtott. **Vályi András** országleírásában (1799) olvashatjuk: „*Tessa: Magyar falu Hont vármegyében, földes ura Foglár Uraság, lakosai többfélék, fekszik Viskhez nem messze, mellynek filiája; határja jó, legelője van elég, fája mind a kétféle, szőlő hegye középszerű.*”

Tudomásunk szerint a falu mindvégig megmaradt **katolikus** hiten. A statisztikai adatok a lakosság döntő többségét római katolikusnak tüntetik fel. A lakosság kis száma miatt azonban anyaegyháza a múltban sem volt. Az említett Viskén kívül Kemence leányegyháza volt (1737), jelenleg is a kemencei plébános látja el a lelkipásztori teendőket a községben.

A helység iskolájáról 1777-ben Foglár Imre oly módon tesz említést, hogy rendes tanítót kíván saját költségén alkalmazni. 1864-ben Szeteharaszton (Tésa egykori külterülete, majorja) az esztergomi érsek indított el iskolát. A XIX–XX. század fordulóján a községi iskoláról is tesznek említést. A tésai iskola felső tagozata 1962-ben Vámosmikolára került, a '70-es évek elején az alsó tagozat is megszűnt a községben. Jelenleg a tésai gyerekek a vámosmikolai iskolába járnak.

A község elmúlt fél évszázados hanyatlását a lakosság számának erőteljes csökkenésén túl olyan tényezők jelzik, hogy előbb önálló tanácsa szűnt meg 1970-ben, majd 1973-ban a falu termelőszövetkezete is a perőcsényivel egyesült. Munkalehetőséget egy időben az állami gazdaság telephelye, kisüzeme biztosított. 1990-től saját önkormányzattal rendelkezik, és a vámosmikolai körjegyzőséghez tartozik.

Sikerül-e az alig száz lélek lakta településnek fennmaradnia? A jelen időszak folyamatai nem túl biztatóak: munkahely a községben alig akad, a munkába járást, sőt a néhány tanuló iskolába járását nehezíti, hogy 2005. április elsejétől megszűntettek egy autóbusszjáratot. A község személygépkocsival történő elérése, elhagyása a közút állapota miatt ugyancsak körülményes. Némi reményt kelt, hogy a közeli Visknél, a magyar-szlovák határon átkelőhely nyílik. Ezzel talán Tésa világtól való elzártsága csökkenni fog, s mint ahogy a török dűlást kiheverte, a kistelepülések elszorítását célzó településpolitikát is túléli.

Megjelent: Múltunk Emlékei. V. évf. (2006) 4. szám (április) 7-8.

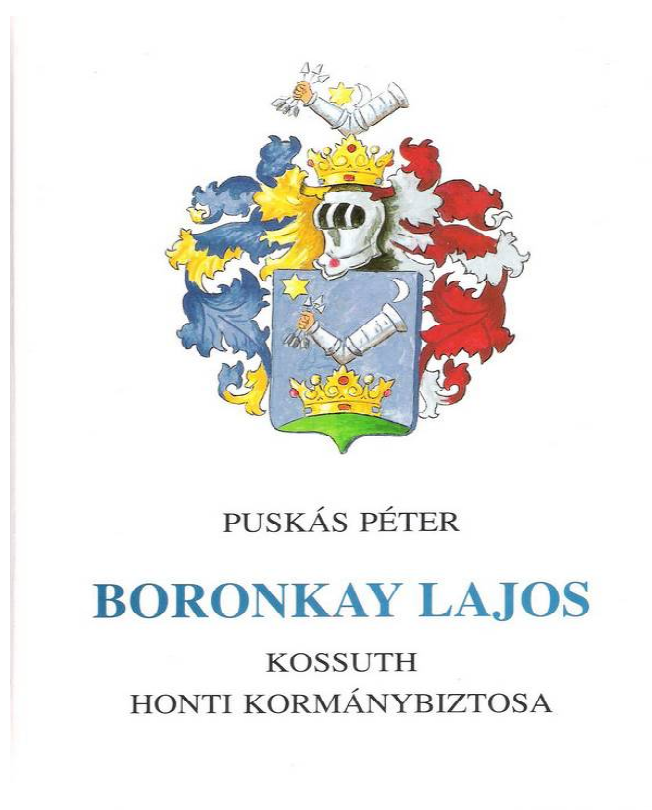
A római katolikus templom

Barokk szentségtartó

A templom kriptája

Puskás Péter könyvének címlapja

Emlékmű, ami átvészelte a szocialista korszakot

Klasszikus türeleműveg, vallásos témával

SZAKÁCS LUCA

BŰVÖS BARACKVIRÁG

Gyönyörű nap virradt. Tavasz szellő járta át a vidéket és melegséget fűjt minden velem egykorú kamasz szívébe. Talán a mámorító illatú virágok is nagy szerepet játszottak ebben, de leginkább annak a gondolata, hogy pontosan két hét múlva Anyák napja. Mindenki somolyogva sugdolózott a barátnőinek, hogy ő bizony hol, mit, mennyiért és miért fog vásárolni az édesanyjának.

Csak én nem sugdolóztam... Csak az én szívemben nem kacérokodott a tavasz fuvallat, sőt! Csak nekem telt el életem első tizenéves Anyák napja nélkül.

– Flóra! Hol vagy? Flóra? – kiáltott egy ifjú, nőies, de ismerős hang. Felocsúdtam. Liza szólongatott, hiszen ma kezdjük el megtanulni az anyák napi műsort, ráadásul új tanár is érkezik, akit senki sem ismert és senki nem tudott róla semmit. Tehát nyilvánvaló, hogy nem állt szándékomban befáradni és jópofizni a biztos nyáladzó, kutyakaja szagú, amatőr tanító nénivel. Visszakiáltottam:

- Öt perc és megyek! – majd feltápáskodtam a megszokott, békés ülőhelyemről, a virágzó és misztikus barackfa alól. Gyakori szokásom volt idejönni, kizárólag egyedül, ennek oka néha a szomorúság, a magány és a düh volt. Úgy éreztem, hogyha idejövök, minden belső viharom alábbhagy, aztán lassan elcsitul. Imádtam ezt a barackfát és szerencsémre ezzel egyedül voltam. Valami különös szál fűzött a fához, egy kicsit mulatságos is volt kitűnése a többi korhadtt, mondhatni színtelen cserje közül.

A művelődési ház parkját elhagyva bevánszorogtam a csarnokba, ott karon fogott Liza és magával húzott a szomszédos terembe. Nagy gyerekzsibongás szűrődött ki onnan, amiből arra következtettünk, hogy a tanárnő még nincs itt. Beléptünk és helyet foglaltunk egymás mellett az egyik padon. Sokat köszönhettem Lizának, például elsők között azt, hogy az egész iskolában ő volt az, aki egyáltalán szóba állt velem. Őt tartottam az egyetlen barátomnak. A többiek talán azért nem beszéltek velem, mert úgy gondolták, minek is barátkozzanak egy ilyen magába forduló, ostoba libával. A tanulásban is csak Liza segített, de a tanárok szerint sokkal többre lennék képes, ha blabla... Szokásos süketelés! Egy tanárnő volt, aki megértett: Klára néni, akit most helyettesíteni fog ez a banya. Már látatlanban is utáltam, hiszen Klára néni éreztem a pót anyukámnak az eredeti hiányában.

Apukámmal ketten a művelődési ház mögötti albérletben laktunk, szegénykém ki sem látszott az írásból, nem is gondolhatott a csajozásra. Pedig nyilván neki is szüksége lenne egy társra anya halála után. Még beszélni sem tudtam, mikor a munkából hazafelé autóbalesetet szenvedett, a kórházban már nem tudták megmenteni. Ez évekig nagyon megviselt minket, apát majdnem kirúgták a munkahelyéről, mert néha indokolatlanul sírógörcsben tört ki. Apa szerkesztő volt a helyi rovatnál. Benyitottak a terembe. Az igazgatónő volt az, aki kitessékelt minket az udvarra, mondván az új tanárnő már ott vár minket.

Kisütött a nap. Mi, mint a jó gyerekek, letelepedtünk a fűbe, és a szemünkkel kerestük az új jövevényt. Nem kellett sokáig a parkot fürkészni... Mindenkinek megakadt a szeme az igazgatónővel beszélgető fiatal, csinos hölgyön. Nem hittünk a szemünknek! Egy tavasz tündért láttunk a szemünk előtt, kinek a hosszú, szőke haját lágyan fűjdogálta a tavasz szellő, szintúgy a tengerkék, fodros ruháját, mely alól pajkosan kilátszottak nőies térdei. Olyan gyönyörű volt, mint a nyári naplemente, amikor a nap már vörös, bár az ég még kék. A mosolya akár az érett barack, melyet nem fokozott valami flancos rúzs, vagy rikító szájfény. Természetes szépség volt, talán ezért csorgott ennyire a fiúk nyála. A naplónkat és valami papírokat tartott a kezében, amely teljesen meggyőzött minket, hogy Ő az új tanárnő. Az igazgatónő távozása után az állam a térdemet súrolhatta, mert az osztályban tanuló összes diák nevét hibátlanul tudta és egyesével kihívott minket a szövegeinkért. (Ezek voltak a papirosok.) Könnyedén, ruháját nem féltve leült mellém a pázsitra és kedvesen bemutatkozott. Szerintem több volt ez, mint csupán megismerkedés. Mindenkivel beszélgetett, sőt egyenesen úgy festett a dolog, mintha azonnal a barátunkká fogadtuk volna. Hát még a

dal, amit választott nekünk! Nem igazán volt fiús, de lányos sem, mégis mindenkinek nyomban elnyerte a tetszését. Egy kisebb kórus kellett hozzá és három szólista. Eléggé dalos osztály voltunk, úgyhogy a csekély számú próbák ellenére hamar megtanultuk a darabot. A három szólista között Liza is ott volt.

Az egyik próbán Dominika néni (mert így nevezték) felfigyelt rá, hogy rossz passzban vagyok, amit nyilván furcsának vélt, hiszen ha gyakoroltunk, mindig fülig ért a szám. Megkért, hogy várjam meg, beszélni szeretne velem. Hopp... Nyeltem egy nagyot. Vajon felcsap pszichológusnak? Vagy lazán elküld az igazgatóhoz? Akár felhívja Apát? Mit akar tőlem?

Hamarosan végeztünk a próbával, immár a műsorunk készen állt a vasárnapi előadásra, noha ma még csak szerda volt.

A diákok tolongva indultak el a táskáik felé, és buzgó zsidongás közepette hazabaktattak. A művelődési ház ablakából figyeltem mindezt, amikor egy illatos, puha, női kéz a vállamra „nehezedett”. Szépen kísértünk az udvarra, majd így szólt:

- Tudsz egy nyugodt helyet, ahol négyszemközt beszélhetnénk egy kicsit, Flóra? – kérdezte.

- Persze!- vágtam rá büszkén és már lépteinket szaporázva igyekeztünk a bűvös barackfa alá. Leültünk a helyemre, majd vártam, hogy belekezdjen a lelkizésbe, ahogy a többi tanár. De nem...

Megnyugtatót, mondván már ismeri a történetemet, és elhiszi milyen fájdalmas számomra az édesanyák ünnepe. Több, mint egy órát beszélgettünk a fa alatt. Úgy éreztem, nem tudom hazaengedni, nem vagyok képes elválni tőle, hát meghívtam hozzánk vacsorázni. Ő először udvariasan szabadkozott, de elfogadta a meghívást. Elmeséltem, hogy cseppet sem a városka végén lakunk és mikor ezt a mondatot befejeztem, már oda is értünk a legénylakás szerint berendezett házhoz. Beléptünk, majd szóltam apának, aki férfiasan előbukdácsolt a szomszéd szobából. Néhány kötetet cipelt, melyeket tipikusan a lábára ejtett, amikor meglátta az idegen, de mesés szép női jövevényt. Szerencsére ekkor tudtam „hol a helyem”. Szépen kísértám a konyhába és nekiláttam a pirítós készítésnek, őket pedig teljes nyugalommal egymás társaságára bízam...

Elérkezett a vasárnap. A művelődési ház zsúfoltságig megtelt nézőkkel, sőt még akkor is szállingóztak befelé, mikor csupán öt perc volt az előadás előtt. Nagyon csalódott voltam, mert Apa tegnap este közölte velem, hogy sajnos nem tud eljönni az ünnepségre, mert a főszerkesztő rengeteg munkát sózott rá, amivel készen kell lennie hétfőre, azaz holnapra. Azért én várahoztam rá, de bele kellett törődnöm, hogy Apa tényleg nem tud megnézni. Dominika néni megszámolta a gyerekeket, és ijedten a telefonjához kapott, majd futólépésben odasietett hozzám.

- Flóra! Nincs itt Rebeka, a harmadik szólista. Tudod, most írt egy SMS-t az anyukája, hogy eltörte a lábát és kórházba kell menniük. Neked kell énekelned a harmadik szót! Tudom, hogy tudod. – darálta, majd a következő pillanatban már a nézősereg közt láttam lobogni csillogó, szőke haját. A tömeg lassan elcsendesedni látszott. A konferanszié elének lépett és közölte a nézőkkel, hogy MI jövünk. Elindult a zene, majd egy kis nyikorgás hallatszott az ajtó felől. Vajon ki állt ott zilálva és tágra nyílt szemekkel? Hát persze az én drága, jóképű, melegszívű édesapám. Meglepődését is konstatálta egy gyenge karlendítéssel, hogy ott virítok középen, akár egy csöpp barackvirág. A kórus elkezdte a dallamot, aztán mi szólisták is és végül az egész banda önfeledten zengte a dalt a tömegnek.

Igazi vastapsot kaptunk! A műsor után szokás szerint oda kellett menni az igazgatónőhöz elvenni egy szál virágot. Ekkor mindenki elszaladt az anyukájához és óriás puszikkal, könnyek közt átadta neki. Az évek során általában az én virágomat vagy Apa, vagy Klára néni kapta, bár mindig hezitáltam kettőjük közt. Most végre pontosan tudtam kinek adjam! A csarnokban nem találtam Őt, de sejtettem, hogy kivel van. Kisértám a rég nem látott barackfámhoz, ahol megtaláltam a virágom tulajdonosát. Csakhogy Dominika néni nem egymagában bukkantam ám rá! Megpillantottam őt, amint édesapámmal gyengéden csókolóznak. Születésem óta ez volt életem legeslegszebb pillanata. A szegfűm méltó helyet kapott Dominika néninél, noha csak az egyik kezével ölelhetett magához, mert a másikat Apa a világért se engedte volna el.

Végre teljesült az álmom. Nem kívántam soha pénzt, népszerűséget, zsebkutyát, ahogy a többiek. Csak anyukát. Egy szerető, édes anyukát!

Két év telt el azóta a vasárnap óta. Apa és Dominika néni eljegyezték egymást, akkor már a pesti Zeneakadémia középiskolájában tanultam és énekeltem. Két év óta nem voltak viharaim, nem voltam visszahúzódó, sem magába forduló. Rengeteg új barátom lett, sőt a régiek tábora is igencsak megnőtt. Valahogy mindig is éreztem, hogy nekem nem kell semmi más, csak egy egész, szerető család. A tanulmányaim is felfelé törnek, akár a rakéta!

Apa és Dominika néni (akit nem sokkal később, már Anyának szólítottam) esküvőjét szintúgy tavasszal ünnepeltük, mint mikor megismerkedtek. A virágokról én gondoskodhattam, és mindhármunk szerint ide nem illett volna más, csakis az apró, édes barackvirág.

Vas használati tárgyak , köztük szaru-tokmányok

FETYKÓ JUDIT**AZ ÚTON III. rész**

történetek, gondolatok, találkozások
úton, út közben, útfélen

És úgy lőn

És úgy lőn!

Eljött a nap, amikor végre mindkét szobát új parketta borította; már rég elment a tapétás; a festő és mázoló, aki az ajtót, és a kopott, festékpergető erkélyajtót lefestette. Itt állunk a lakás közepén, minden összehúzva, összecsomagolva, letakarva. Lehet kezdeni a helyrerakodást.

A tárgyak „szokása”, hogy nem egészen akarnak beférni eredeti helyükre. Ez a kisméretű tárgyak szokása. A szekrények, könyvespolcok, és más nagyméretű bútorok békésen túrték az ide-oda, meg emide-amoda való tologatást, aztán végül a helyükre kerültek. A kisméretűek, így a könyvek, az összekeveredett (majd jobban vigyázunk rá, ha kihúzva külön rakjuk el...) fiókok tartalma azonban felázadt. Titokban megnőtt, megduzzadt, megszaporodott, s kaján vigyorral – már ha a tárgyak tudnak vigyorgni... – nyugtázták az igyekezetet, ami eredeti, vagy közel eredeti helyükre akarta visszarakni, visszagyömöszölni őket.

Mikor úgy tűnik, most végre, minden a helyén van, akkor hirtelen a fény iránya változik, kicsap az előszobába, és jaj! ott lehet folytatni a takarítást. Míg a szobák új ruhát kaptak, a tárgyak portalanítva lettek, minden más elporosodott, mindenhova beköltözött egy-két oda nem való dolog, valami kacat, innen oda rakott, végül a spájzig, gardróbig, előszobáig, vagy a konyháig rakosgatott valami, ami tán még jó lehet valamire... és a tán még jó lehet valamire gondolat miatt évek óta hol itt, hol ott tartogatjuk, közben évekig azt sem tudva, hogy a lakásban van.

Ma, egy héttel az első visszarakó-verseny után, végre megkeményítettem magamat, és számtalan valamire még talán jó lesz értékű tárgytól megszabadítottam magunkat.

Épp ideje volt már. Már épp ideje volt –nyugtattam magam, abban a reményben, hogy a következő napokban nem lesz hirtelen szükség valamelyikre.

Most, ez után a végzetes, és kíméletlen válogatás után egész jól elférnek a polcokon a tárgyak. Milyen igaz, elég nagy két embernek ez a lakás (de itt azonnal eszembe jut Mándy Gábor barátunk gondolata, mely kifejezte, hogy lakásfelújítás után minden visszalopakodik a helyére és a szoba/lakás hamarosan „elkurvul”), és barátunk megállapításának sötét ígérletét egyelőre tagadva, mondogatom, hol csak hangtalanul magamnak, hol meg a férjemnek: milyen szép lett minden.

(És úgy lőn?..)

Míg valami el mer romlani, és akkor...

No de, „hess madár”

*

Sebességkorlátozás

Útjavítás van a Kerepesin. A forgalom csökkentett sebességgel halad. Kéne, hogy haladjon. Azonban, ma is, mint általában, tapasztalom: nekem valami nagy bajom van az érzékeléssel, valami nem jól működik nálam. A tábla azt mondja: 50 km. Ezt akár hogyan is nézem, ez bizony 50, nem mintha a tiltó tábla nélkül

az ezen a szakaszon jelzett 70 km-rel lehetne menni... Hát... néha lehet, főleg este, vasár- és ünnepnapokon, amikor a város nem tülekszik befelé, átfelé a Keleti Pályaudvar irányába, meg onnan kifele.

Baj van a szememmel, meg mindennel baj van, ami a fenti tábla jelentését illeti. Legalábbis nálam nagy a zűr. Tartom az ötvenet, mögöttem kocog egy mikrobusz, aztán egy idő után megunja, hogy előtte szerencsétlenkedek, hogy csak ötven, mikor mellettünk a párhuzamos sávban legalább nyolcvannal húznak el a kocsik, egy ideig büszkén suhanva, majd megállva a lámpa előtt, ahol ötvenkedve is bizony beérem őket. Ez itt mögöttem, már látom a kocsiz mozgását a visszapillantó tükörben – nem a vezető arcát, tekintetét látom, a kocsiz mozgását, megiramodásait –, hogy ez az első adandó alkalommal kiugrik, megelőz, és csatlakozik a többiekhez.

Itt a pályaudvar előtti kanyarban több egymás után váltó, rövid szakaszt irányító lámpa van, hullámzik a kocsisor, végre kifordulunk a Rákóczi útra. Azonnal eléri a kocsisor eleje a tilosat mutató lámpát. Valaki, mögöttünk három-négy kocsinyira bőszen dudál.

Hajrá! Nyomjad! Úgy kell! Több lesz tőle a sáv, neked, és csakis neked, hosszabb lesz a zöldjelzés, mikor ezen vagy más útszakaszon fogsz haladni. Na, rajta! Mért kellett abbahagyni? Hiszem még mindig piros, és ha vált, akkor sem biztos, hogy ez a sok autó mind átmegy ezen a rövid zöldön, lehet, hogy benne ragadunk a következő tilosban is, vagy benne ragadsz. Kár addig szüneteltetni, nyomni kell azt a dudát, ha dudu, hadd szóljon!

*

Taxiban Utazó

Valamelyik nap a villamosra vártam –, kerülgettem a láncdohányosokat, akik semmi módon nem bírnak külön csoportban, vagy a várakozók valamelyik „szélén” megállni, hanem igyekeznek elmerülni a nem dohányzók közt, hogy élvezzék azok is a passzív dohányzás ártalmait – így hajnalonta különösen gyomoremelő a mások tüdejéből visszafűjt füst.

Ahogy emelkedett a nap, feltámadt valami lanyha szellő (valamikor, hajdanán, környezetismereti órákon valami olyat tanultam, hogy a szél a levegőnek a talaj felszínével párhuzamos elmozdulása), ami csökkentette a várakozás, a „jogába áll” füstölés és a kénytelen elviselés bosszúságát.

Közeledett a villamos. Az a villamos, ami nekem kellett. Csattant a váltó, aztán csattogva kinyíltak az ajtók. Felszálltam. Meglepően sok szabad hely volt; a járdán tovább állt és várakozott rengeteg ember, a láncdohányosok ismét rágyújtottak; ez nem a nekik kellő járat volt, addig még lesz idő egy-két szál cigarettára.

Csattanva záródtak az ajtók, leültem a hozzám legközelebb eső helyre. Mellettem az ablaknál egy ismerősnek látszó fiatal férfi Morgenstern-kötetet olvasott. Fel sem pillantott, mikor mellé ültem. Aztán talán megérezte, hogy belepillogtam a könyvébe, meg talán alá is igyekeztem nézni, hogy lássam a címet, az író.

Találkozott a tekintetünk.

– Szép, jó reggel! – köszönt a fiatalember.

– Szépet! Rég találkoztunk – válaszoltam Taxiban Utazó kedves barátomnak, mert a fiatalember nem volt más, mint maga Taxiban Utazó.

– Morgenstern – mutatta a könyvét.

– Látom.

– Eredeti. Legalább gyakorlom a nyelvet, a megértést, szóval mindent.

Hamarosan átszállóhely következett. Taxiban Utazó betette a táskájába a könyvet, laza mozdulattal a vállára csapta a táskát, leszálláshoz készülődött.

– Szép napot, a továbbiakban is! – köszönt el, mire valami olyat mondtam, hogy „szép napot neked is”, vagy valami hasonlót.

A villamos nekilódult, Taxiban Utazó meg hamarosan beletűnt az utca forgatagába.

Hang a hátam mögött

Sor. Sorok. Ma csupa sor mindenütt. Rossz időperiódusban indulhattam el, mert bárhova mentem, szinte direkt nekem jutott a leghosszabb sor vége. Még a postán is, pedig ott aztán számítógépes vezérlés alatt van a sorban állás/ülés is.

Kellett nekem egyszerre két művelet, csekk befizetése, meg levél feladás. Várhattam. A kijelzők állandóan adták az új számot, néha a nekem kiadott számsorban is haladt egy vagy kettő. Ülőhelyem is volt, igazán elégedetten nyugtáztam: legalább pihenek egy kicsit az ide meg oda való rohangálásban. Elővettem a táskából a „táncrendet”, és kihuzigáltam a már elintézett vásárlást, ruhabolt-felderítést, és azúros sampon meg illatszerbeszerzést.

– Az a titka az egésznek, hogy az alsó szálhoz vékonyabb cérnát kell használni, mint a felsőhöz – hallottam mögöttem egy magabiztos férfihangot.

– Igazán? Csak nem varr maga is? – kételkedett egy női alt beszédhang.

– Nálunk csak ő varr – állította egy halk (talán) mezzoszoprán, és a mondat végén kis sóhajtás volt, amit ügyesen elnyomott.

Ezek is jó helyen varrnak. . . – pillantottam fel a kijelzőre, ami már megint állt, legalábbis az én számsorom állt rajta, más számok viszont ütemesen igyekeztek hívni a várakozókat.

A mondatok, a végül megszólaló nő halk, visszafogott hangja és az elnyomott sóhajtás egy régi utazás emlékét elevenítették fel.

Nem tudom megmondani hány éve; négy? öt? vagy több? Az biztos, hogy ősz volt, olyan temetőbe járó, mindenszenteki időszak. Valahol Szerencs környékén felszállt a vonatba egy idős házaspár. Okot adtam rá, hogy szóba elegyedjünk, akkoriban el voltam varázsolva a fehér kézi richelieu-tól, és a vonaton is varrtam, meg mindig varrtam, ha időm engedte. Főleg a férfi akart beszélgetni. Látszott a páron, hogy csak az jön szóba, csak arról lehet szó, amit a férfi akar, ami azt érdekli. Mikor át- és túlbeszéltük a hímzést, a nő is szólt néha egy-egy szót, de főleg akkor, ha kifejezetten szemkontaktussal egybekötve tőle kérdeztem, vagy tőle vártam valami választ.

A férj aztán áttért a betegségeikre, meg arra, hogy természetgyógyászhoz járnak, és még el is végeztek egy-egy tanfolyamot. . .

– Például reiki-beavatottak vagyunk. Mindketten! – jelentette ki, és valami csodálkozást, vagy nem is tudom mit várt.

– Igen, tudom mi az.

– Ááá! Szóval hallott róla! – és már kezdte volna emlegetni a tudományát, mikor a felesége halkán, a férj óvó és kisajátító pillantásait, viselkedésmódját kikerülve, csak rám nézve, majdnem sűgva megkérdezte:

– Csak nem? Szintén?

– Az – bólintottam, megmondva a beavatási fokozatomat, ami sajnos, magasabb volt mint a férjé, és ezzel rövide is zártam egy időre a beszélgetést.

Később a férfi, csak a beszélgetés folytatásaként, vagy mert beszélhetnékje volt, elmagyarázta az általa ismert és használt háztartási varrógépek csínját-bínját, egészen a századfordulós (az ezerkilecszázás századfordulós) lábhajtós varrógépekig visszamenőleg. Az viszont erősen zavarta, hogy a nagyanyám Singer gépének csónak alakú alsószál-töltőjét, és a varrógép beállítási érdekességeit ismertem.

Aztán majdnem ugyanaz a párbeszéd zajlott le, mint az imént, a hátam mögött ülők között.

Vajon ez az a házaspár lenne? Kíváncsiságomat a hajdani utazással járó összességében kellemetlen emlék erősen fékezte.

A kijelzőn egyre jöttek a számok, lassan az enyém is közeledett. Hallottam, amint a mögöttem ülők felállnak, és odamennek valamelyik ablakhoz. Nekem még jócskán várnom kell. Már nem fogok találkozni velük, mert nem álltam fel, hogy megnézzem őket, mert nem az én oldalamra hívta őket a számok véletlenje, mert valójában nem akartam velük találkozni, akár valóban ők azok, akár nem.

A mondat, az a mondat, az pont így, és ez hangzott el. egy kis elnyomott sóhajjal a végén. Talán az a kis sóhaj volt, ami miatt nem akartam látni őket.

Jelentkezz be (ha tudsz...)

Adózni. Eddig sem volt egyszerű. Kellett nekem az a fránya „szabad szellemi”-nek csúfot konstrukció, amire alig van szükségem. Kellett. Biztosan

A múlt héten jött a dörgedelem, hogy az okmányirodában (bármelyekben az országban) be kell jelentkezni, aztán feljelentkezni az Internetre, és onnan kitölteni pár lapot, majd az adóhatóságnak beküldeni, ami kell.

Ez a folyamat három napomat vette/rontotta el. az okmányirodában még reménykedtem. Tegnap este meg háromórás görcsölés után, a megadott ingyenes tudakozó számán egy hang közölte, hogy a meglévő internetes programom nem alkalmas arra, hogy engem felvegyen, fogadjon az APEH. Kell egy másik program.

Ma lett másik program, csekély három óra letöltés, próbálkozás, pancserkodás után.

Éljen! Van program. Végre letöltöttem szükséges lapokat, csak először még kér programot, meg egy kiegészítő programot le kellett töltenem.

Övön aluli kényszerek ezek. Hiszen mért vagyok én, vagy más kötelezve, hogy legyen e-mail címem, legyen számítógémem, internetes elérésem, és olyan elérésem, ami tetszik a hivatalnak.

Nekem három napomba, sok órás kínládásomba került. Vajon hogy fogja ezt egy számítógépet sosem használt ember megcsinálni?

Mennél jobban látom az elektronikus jövőt, annál inkább nem tetszik, annál inkább tiltakozom ellene.

Kéne találni egy földrészt a Földön, ami normális emberi léptekkel él. Minden számítógép, minden magas szintű elektronika nélkül.

Ó, a régi, nyugodt, hagyományos dolgok....

*

Bukj-el küszöb

Költözik a hivatal. Költözik az antikvárium. Új helyre. Szép helyre. Naná! Meg valószínűleg neki gazdaságosabb helyre. Nekem meg eldugottabb helyre.

Úgy megszoktam már, hogy ott, az Opera mögötti utcában, ahonnan rálátni a Bazilikára, szóval ott az van az antikvárium. Az egyik. Mert a férjem állandóan keres bizonyos fajta könyveket, és évente egy-két alkalommal ebből az antikváriumból is vesz. De csak ha az a kiadás, az a... szóval az, ami neki megfelel.

Most az antikvárium átköltözött a Dózsa György úti metró-megálló közelébe. Csak úgy, egyik napról a másikra. Persze nekem ez az egyik napról a másik vagy fél évet jelent, vagy többet.

Hüm. Már olyan rég nem jártunk ott?

Ma épp a belvárosban intéztem valamit, mikor a párom rám telefonált; ha lehet, menjek így, meg úgy, és rögtön odaérek, igen, az, pont az, csak más a címe. Mentem.

A metróban, az aluljáróban bámultam egy ideig, és latolgattam, hogy vajon melyik oldalon kell felmennem a felszínre. A gyerekkönyv Bábocijához hasonlóan éreztem magam, aki sok mindent nem tudott, pl számolni, stb. Én meg nem tudtam itt a felszín alatt, melyik oldal kellene nekem. Jól van ez, minnek járok térkép nélkül... Hiszen óriási ez a város, főleg, ha idegen területre téved az ember. Az asszony-ember.

Valahogy sikerült eltalálnom a jó irányt, és nekibuzdulva elindultam a férjem által megadott szerint, hiszen ott van az a bolt alig a második keresztutcában.

Ott volt.

Majdnem elmentem mellette. Ezt régebben megtettem a másik helyén is. Most is, és megint, alig jelezte valami, hogy ott van. De azért szerencsésen odaértem.

Amint beléptem, pontosabban mielőtt beléptem volna, felidéződött valami furcsa ismert dolog, aminek hirtelen nem érttem az okát. Valami, ami ismerős volt, és ami most, itt nem akart a helyére kerülni.

Beléptem, és minden ismerősnek tetszett. A helyiség berendezése, persze, polcok plafonig, tele könyvekkel. Az eladók is ugyanazok.

Am amikor jöttem kifelé, hatalmasat botlottam az aránytalanul magas fémküszöbön, ami valójában az ajtó alsó kerete volt.

Pont mint a korábbi boltban!

Meg megint kifelé, mint ott, az Opera mögötti kis utcában, abban a lepukkadt boltban, vagy ahogy magunk köz mondtuk a könyves lebuiban.

*

Csengősfuksziák

Ismerősöméknek hatalmas házuk van. Olyan háromgenerációs. Most is, mint régebben, lent laknak az öregek, azaz a nagyszülő korúak. Van itt minden, ami kell, és nem veszi igénybe a lábat a lépcső, a térérzetet sem zavarja meg a felső szintre való felkapaszkodás.

Rengeteg a virág. Ebben a házban az ablakokhoz széles belső párkány tartozik, hiszen szélesek a falak, és ezek a párkányok csempével vannak borítva. Virágcserepek hagyományos alátétekkel, virágcserepek kaspókban; meg virágok csak úgy, üvegben, vízben, látni amint dúsan gyökeredznek, és felül a növény olyan gazdagon hozza a leveleket, mintha a legjobb talajban lenne. Talán van valami tápsóféle ezekben a csak víznek látszó folyadékokban –, jut minden alkalommal eszembe.

Az egyik, pontosabban a délnyugati ablakban csengősfukszia virít. Bolondul virít. Rá se hederít a novemberre. Ontja világos rózsaszín, fehér és sötétebb püspöklilás árnyalatú virágait, az egyik még csak bimbókezdemény, a másik épp nyílóban van, és van, amelyik épp azon a határon tartja szirmait, amikor már nem lehet tudni, mikor hullanak alá, s van egy-két pergő szirmú virágfejecske.

Gyerekkoromban, nálunk is, a délnyugatra néző ablakban voltak a csengősfuksziák.

Nézem itt, ebben a hatalmas házban a fuksziákat, s közben feljön a valamikori ablak emléke; a keret sötétzöld, (olyan olajzöldes féle ami ma megint divatos), a cserepek vöröses hagyományos agyagból, karcos tányér van alattuk; az emlékebe belesuhan a nyugati, majd az északi szél, ahogy kint hordja a leveleket. A szél, amint sodorja a havat. Valami többirányú érzés, egyszerre, együtt: a színek, az illatok, a neszek, a ház akkori hangulata; pattogó tűz hangjai, a cserépkályha duruzsolása, valami ma már el- és utol- nem érhető, soha meg nem fogható, soha meg nem kapható valami... nyugalom? gyerekkor? még ki nem nyílt tudat boldog rezgéseit?

Fuksziák. Most, itt. Meg főleg ott, belül... .. hány éve is?

*

Kertben

Nedves a föld, egy kicsit sáros, de még lehet ásózni. Az utolsó diófalevelek is leperegte a fáról, ki is raktuk a kert aljára, oda, ahol gyomirtószerűen segít a gazok felnövéseben. Most mégis megint itt van, a szél kisodorta a köszméte (egres), meg a ribizli gallyai közül, el kell kaparni, hogy azt a pár tulipán- meg krókusz-hagymát le tudjam rakni. A krókusz már tavaszt érzett benn a lakásban, a levegősített zacskóban elkezdte nyomni a hajtását, mintha legalább február vége lenne. De hát mit akarok tőle? Hiszen az ablak előtt az aranyeső is bimbós, az is időtévesztésben van, meg a kert napos részein az ibolya is elszántan nyitogat egy-két virágocskát. Nagyanyám mondogatta, ha ilyent láttunk, „meglátjátok, enyhe tél lesz”. most aztán vagy igaza van/lesz, még emlékében is –, vagy egészen egyszerűen elmarad a tél(?)

Készítem az ásónyom mélységű helyet a virághagymáknak. Ide, ahol két éve hű kutyusunkat tettük le aludni. Ide Hekus dombja mellé. Ha talállok kúszófenyőt az árusnál, akkor ráültetek egyet. A kertnek ezen a részén úgylis főleg a túlevelűek szeretne lenni. Tán meg sem marad ez a hagymás ültetés a két hatalmas

ezüstfenyő közelében, vagy csak egy-két évig. De addig legalább látom a virítást, ha a kisszoba ablakából kinézek.

Fenyő ide, fenyő oda, a gyöngyvirágot bezzeg nem zavarja a lehulló fenyőtű bomlásterméke. Egészen benőtt a fenyőfák „szoknyája” alá, át is jött a kertnek erre az oldalára, ahol most ások. Kiszedem a gyökérzetet, bosszant, hogy sűrű szövedéket alkotva eluralta ezt a helyet is, aztán hirtelen felindulással átviszem a szomszéd fala alá, ott ahogy-úgy leásom, hagy éljen, ha bír.

Lassan oszlik a délelőtti pára, valami halvány sugárféle igyekszik áthatolni a légköri homálynak nevezett rétegen. A kerti kútnál mosom a sártól az ásót, a cipőmet. Köröttem ugrál a két kutya, minden igyekezetük, hogy valahogy megnyalják a kezemet. Teleengedem a vödörket vízzel, aztán még elzárom a kutat, ott alul, az aknának nevezett szögletes üregben. Elvégre november van. Jobb előkészülni, bármi is ígérgetnek az őszben tavaszt érző virágok...

*

PETROZSÉNYI NAGY PÁL

ÁLLATI SZÖSSZENETEK

BEMUTATKOZÁS

A böllér disznót vág.
– Gyuriii, Gyurii! – visítja a sertés.
Hiába, nincs kegyelem. És ezt ő is tudja. Azért tovább hörög: Gyuri, végül György, azzal vége.
– Én meg Lajos vagyok – mondja a böllér.

A KECSKE ÉS A BIRKA

A kecske tapasztalatcserére megy a mennybe.
– Mek-mek! Nálatok me-mennyi e-ezer év? – érdeklődik a birkától.
– Bee! Csak egy pillanaat.
– És e-egy forint?
– Kereek egy billióó.
– Akkor, légy szíve-ves, és adj gyorsan e-egy forintot!
– Szíveseen – feleli a birka –, csak várj egy pillanatoot!

MIÉRT ZÖLDEK, ILLETVE SÁRGÁK EGYES CINKÉK?

Boltot nyit a cinege. Csakhogy ökelme bizony lustácska, jókat alszik, nagyokat sétál.
– Nyitni kék! Nyitni kék! – rágja fülét az asszony, s mutatja a tegnapi bevételt.
– Kicsit ér. Kicsit ér.
– Nekem mondd? – zöldül el mérgében a boltosné. – Bezzeg sógorod jól megszede magát.
Erre viszont a férje sárgul el. Már mint az irigységtől, tudniillik együtt kezdték, belőle mégis szegény ember, amabból meg milliomos lett.
Azóta zöldek, illetve sárgák egyes cinkék. Persze változnak az idők és a cinegék is. Ma már a sógor koldus és a másik milliomos. Hogy miért? Na, hallják! Ha tudnám, biz' isten, én is milliomos lennék.

A TÉESZELNŐK ORVOSOL

Kiballag a téeszelnök a farmra. Állatai nyomban körülveszik.
– Na, mit akartok?
– Nyihaha! Heréét! – dörgölődzik hozzá a ló.
– Múú! Máléét! – bögi a tehén.
A kutya sóhajt:
– Vauvau! Má-má-jat!
A macska:
– Nyáu! Haalat!
– Háp-háp! – hápog a kacsa. – Ká-kását.
Csupán a disznó hallgat.
– Hát neked mi kell? – kérdezi meg őt is az elnök
– Nekem, rőf-rőf, rő-rő-högnöm kell.

Tüntetnek az állatok. Jobb bánásmódot, és elsősorban táplálébb eledelt követelnek. Az elnök kénytelen-kelletlen ismét közjük ballag.

– Na, mit akartok már megint?

– Heréét! – vicsorog rá a ló.

– Máléét! – így a tehén, míg a kutya májat, a macska halat, és a réce kását kér.

– Rendben van! Orvosolom én a bajotokat, ne féljete.

És valóban orvosolta. Olyan üzemet épített a farmjára, melynek egyik részlegén cipőfelsőrészt, másikon a mai napig is táskákat készítenek. Disznóbőrből.

CSÁKY KÁROLY

versei

Vigasz szomorúságomban

S ti hárman,
vigaszaim a gyászban,
fájdalomban,
hiányomban,
tipegtek-topogtok
körülottem
gondtalanul.

Bár elment,
ki anyátokat szülte;
kinek egykor
méhében fogant
szerelmünk gyöngye,
hogyan beköltözzön szívünkbe
élet és
halál,
jelen és
jö-
ven-
dő.

Látjátok véreink,
kicsinyke feleink:
csak így lehet
értelme
e földi létnek,
s ki kell bírni,
ha próbára tesznek,
nagy-nagy tüzek
körülvesszenek,
mert
élet fakad
sorsunk fájásából
így
is.

2015. V. 7.

A 126. napi zsoltár

Nemlétezésed
nem
léte-
zik:
tehát itt vagy
velem
a gyertyalángban,
valamennyi fohászomban,
minden lefekvésben
és
ébredés-
ben,
a rózsafüzér
kopott szemeiben,
az égbolton kémlelt
csillagokban,
a hajnali harmatcseppben.

Haláloed
öröklétre váltott,
kihúlt arcod
csak fénykép már,
de ott fenn
valami vár:
mosolyod
újra
lángra
lobbant.

És mint mondtad,
s mondod
most is:
összetartozunk
így is.

Élni kell csak
itt is,
ott is,
hogy teljesedjék
bennünk egyre
az ige,
lelkünk
egyesüljön
a mindenségben.

(2015. május 15.)

MOLNÁR JÓZSEF**Vörös harangok**

Reggeli fény-nyalábban, hol
rözsét raknak a lángok,
hol hazafelé húznak a
boszorkányok,
sápadtak az arcok.

Hajnali meleg csend van.
Kint kéklő madarak
sátoroznak. A vörösbegy
előhúz egy hegedút,
felcsillan a harmat.

A bezárkózó fű is előjön,
kíváncsian kibújnak
hóvirág lányok-ifjak,
idő-vének körül táncot
járnak,
a fagy még beköszönt,

de már a fázós
denevérek is
rálegyintenek,
forr a végtelen ének
a tavasz sátorában.

Valaki felsír, valaki nevet,
ha kéred, megmondom a
neved,
még hószirmokat is látni,
a hegycsúcs szirmokkal
játszik,
Isten Lisztrel zongorázik,
felhős napunk vidám.

Az alvó költői kép
felébred,
vad méhek keresik
a hangot,
kinyílnak vörös
harangok,
csenget a szelíd
rét is.

Konyhai eszközök

BÖRZSÖNYI ERIKA

Felhőnéző

Báránfelhők az égen
két felhő között, éppen
felettem, szív alakú ablakban
álmaim úsznak el.

Kék-fehér keretben
hatalmas felhőmaci
csuporból felhőpamacsot
nyalogat az égen.

2014. május 23.

Stenteltvíztartók kereszttel

CSÁKY KÁROLY

Katonák, vitézek, hősök sorsa

(Palástiak a háborúk sodrában)

A magyarság egyik északi őrhelyét, a Korpona és a Csábrág patakoknál települt Palástot sem kerülték el a történelem folyamán a gyakori ország- és közigazgatási határmódosítások, akárcsak a forradalmak, a háborúk hullámai sem. Itteni pedagógusi pályafutásom során sikerült kiderítenem, hogy az egyes csatákban, ütközetekben a palástiak közül is sokan részt vettek; többen el is estek a csatatereken, áldozatai lettek az ilyen-olyan vérontásoknak.

A *magyar szabadságharc*ban több helybeli férfi ott volt a honti nemzetőrök soraiban. A középbirtokos **Palásthy (Palásti) Géza** Jellasics ellen harcolt 1848-ban. Főhadnagy volt a 4. Sándor huszárezredben, majd a honvédsereg alszázadosa lett. Róla Bona Gábor is megemlékezett Kossuth Lajos kapitányai című könyvében. (1988:453.)

A szabadságharc költőjének, **Petőfi Sándornak** Selmecebányán diáktársa volt a palásti kézműves, **Wissnyánszky Mátyás** fia, a 15 éves **András. Nedeczky Géza** fiatalembert indult a szabadságharcba, s főhadnagyként tért haza. Ő 1893. szeptember 17-én halt meg Paláston, s az itteni *öregtemetőben* nyugszik. Síremlékének képét a *Hol sírjaik domborulnak* című kiadványban is láthatjuk, ahol ezt is olvashatjuk: „*Koszorú fehér sírkövön találjuk meg Nedeczky Géza nevét*“. A sírkövet egy budapesti kőfaragó készítette. (Görföl J. – Kovács L., összeáll., 2003:65.) Bár az emléket már egy kicsit megtisztították, valóban illene azt felújítani, akárcsak a közelében lévő Ivánka-kriptát is.

Aztán akadt palásti azok között a tisztek között is, akik a **honti nemzetőrök** kiképzésére jöttek vissza a megyébe. Az ugyancsak palásti **Nedeczky Géza** a szabadságharc alatt az Ipolysági járás albírája, **Nedeczky Bertalan** pedig esküdte volt. 1861-ben a Hont Megyei Honvéd-Segély-Egyleti Bizottmányban Nedeczky Géza is dolgozott. (Csáky K., 2002:8.)

A világháborúban Palást község is meghozta a maga áldozatait. Erről tanúskodik a falu központjában 1942-ben emelt emlékmű, rajta a hősi halottak nevével. Az **első világháborúban 62 palásti** esett el, akikről – mint Zsilka László is írja falukönyvében – „*szüleik, özvegyük, árváik jobbra azt sem tudják, hol, merre, orosz, olasz vagy szerb földben porladoznak-e csontjaik*“. (1996:60.) Az első világháborúból nem sok emlék maradt fenn. Zsilka László tette közzé Palástról írt kötetében azt a verset, melyet **Pásztor Imre** itteni frontkatonája, majd hadifogoly írt. Ő 1916 júniusában esett hadifogságba, s két év múlva szerencsésen szabadult. Az említett vers első sorai így hangzanak: „*Temetés van ma zord Oroszországban,/ Ugyan kit temetnek, vajon ki lesz árva?/ Lesz-e, aki fájón felzokog fölötte,/ Utolsó útjára kísérvé könnyezve?// Egy bakát temetnek, egy magyar katonát,/ Fáradt teste tovább nem bírta az igát./ Lehullott rablánc, börtönből az útja/ Oda vezetett a békét adó sírba.// A csaták tüzeiben ezer halál leste,/ De a gyilkos golyó mégis kikerülte./ Szomorú fogságban tehetetlen árván/ Sújtott rá a halál nagy orozva gyáván.// Nem zokog fölötte jó édesanyja,/ Hófehér koszorút nem hoz a hű ara./ Nem zúgnak harangok, nincs egy puska lövés,/ Fogoly katonának ilyen a temetés.*“ (1996:61.)

Pásztor Lőrinctől, aki ugyancsak végigharcolta a világháborút, egy imakönyv maradt fenn, többek közt ezzel a beírással: „*Az 1914-1918. diki világ háború emlékére kaptam a Tiroli fronton.*“ Az imakönyv címe: *Rövid imádságok a kath. ifjúság és felnőttek számára*. Winterbergben adták ki, s az a Ferenczy György plébános szerkesztette, aki maga is Hont megyei volt, Nagymaroson született 1852-ben.

A palásti falumúzeumban több szép színes **világháborús emléklapot** is őriznek, ezenkívül láthatjuk az elesettek közül **Megyesi István** katonaképét is. A háborús áldozatok nevét az emléktábla alapján Zsilka László is közölte könyvében. Mi itt csupán azt a megjegyzést fűzzük hozzá, hogy a felsorolt hősök közül hárman, **Antal Imre, Bazsó János és Zsilka István a Pálmay-csoport és a cseh legionáriusok ez ipolysági ütközetében** sebesültek meg, s 1919 májusában-júniusában hunytak el az ipolysági kórházban.

Róluk a halotti anyakönyvben is olvashatunk. *Zsilka István katona* például 23 évesen halt meg 1919. május 31-én. Dr. Horváth Zsigmond plébános temette a *Sipkai-temetőben*, s ezt jegyezte be az anyakönyvbe: „*Megsebesültek halálosan midőn a magyarok a cseheket a megszállott területről kiűzték és az ipolysági kórházban feküdtek halálukig és állítólag ott vették fel az utolsó kenet szentségét.*“ A június 2-án elhunyt *Antal Imre* 24 éves, az egy nappal később meghalt *Bazsó János* pedig mindössze 21 éves volt. 1919-ben tehát lezárult egy korszak Paláston életében is, s kezdődött a „*csehszlovák világ*“. Ennek a fordulatnak lett áldozata a Paláston élt jeles köznemes, Hont vármegye Gazdasági Egyesületének elnöke, *Ivánka István író, költő* is, aki – mielőtt a cseh legionáriusok letartóztatták volna – főbe lőtte magát.

A visszacsatolást követő évek sajnos Palástra is meghozták az újabb tragédiákat. A *második világháború* az itteniek közül is sok emberáldozatot követelt. Sosem tért vissza például szülőföldjére *44 palásti katona*, de volt a háborúnak *28 civil áldozata is*, s a község határában elesett 40 szovjet, 19 német és 5 magyar katona. A több mint hetven eltávozott palásti mély sebet ütött az emberek lelkében, s ennek nyilván volt kihatása a község gazdasági-társadalmi és erkölcsi világának alakulására is.

A háborús áldozatok nevét – sajnos csak szlovákul – egy *emléktáblán* is megörökítették, amely felkerült az 1942-ben emelt emlékmű nyugati oldalára. A lelkes lokálpatrióta, *Čišecký Dániel* gyűjteményében nagyon szép fotóanyagot találtunk az elesett katonák egy részéről is. Néhányukról pedig a *halotti anyakönyvben* is vannak bejegyzések. Az 1918-ban született *Fábri Istvánról* például ezt írták be: „*Pásztor Julianna férje. Hősi halált halt 1944. okt. 6-án Kunágotánál (Magyar Vöröskereszt tudósító irodája, V/551.sz. Budapest, 1944.VI. 30-án. /.../ Utólag bejegyezte Danis Endre plébános.)*“

Kiss Józsefről az alábbi sorok olvashatók: „*Kiss József honvéd a szovjet ellen vívott hadjárat alkalmával, hazája védelmezésében, az 1943 januárjában vívott harcokban hősi halált halt. (Magyar Vöröskereszt: 20/1943.sz. 1943.V.7.) Született Paláston: 1915. X. 15. Budapest, 1943. máj. 12.*“

Korcok István honvédről ez áll az anyakönyv lapján: „*a szovjet hadjárat alkalmával a tordai harcokban hősi halált halt 1944. szeptember 22-én. Magyar Vöröskereszt: 282/H-1944.sz. Szül. 1919. 5. 28. Szülei Korcsok István és Antal Veronika.*“

Korcsmáros Jánosról is olvashatunk egy bejegyzést: „*Korcsmáros János honvéd a szovjet ellen vívott hadjárat alkalmából, hazája védelmezésében 1942. évi XII. 13-án a Szeljavnova-i harcokban hősi halált halt, és Now.Gran. Chrasztikiben bajtársi kegyelettel helyezték nyugalomra. (Magyar Vöröskereszt: 20/1943.sz. ig. 43.I.20.) Született Paláston 1912.dec. 16-án. Nagy Julianna férje. Bejegyezte 1943.I. 23-án Bartal Ráfael plébános.*“

Stec János „a szovjet ellen vívott hadjárat alkalmával hazája védelmében 1944.jan. 12-én a Kolomea előtti harcokban megsebesült, kórházba szállítása után hősi halált halt fejlődés miatt. Eltemetve Krumcsén /?/ a 2. sz. Magyar hősi temetőbe, A sor, 1. sírba. Táborig eljött értesítése. Táborig posta: A. 234. 1944.jan. 19-i érkezéssel a 106/1944-25. táb. kórház r.k. lelkészétől.“

Varga József honvéd ugyancsak a messzi idegenben maradt: „*a szovjet ellen vívott hadjárat alkalmával hazája védelmezésében 1944. ápr. 7-én Kalus-nál hősi halált halt, és a Kalus-i hősi temetőben helyezték nyugalomra. (Magyar Vöröskereszt: 20/1944.szám. 1944. V.31.) Született Paláston: 1909.dec. 30. Szülei: Varga József, Antal Julianna. Bejegyezte Bartal Ráfael. A tábori lelkész értesítése: 1944.ápr. 8. Tábori posta: B. 590.*“

Az 1923. febr. 9-én született *Zahorec János* Kassán halt meg 1944. szept. 22-én. Zahorec Bertalan és Matyó Erzsébet gyermeke fiatal házas volt, Velebny Julianna férje. Ugyancsak találkozhatunk néhány palásti névvel *Gere Józsefnek* a *balassagyarmati 23/II. gyalogzászlóaljról* írt könyvében. Innen tudjuk, hogy az 1918-as születésű *Mlinárik János* honvéd 1943 januárjában tűnt el valahol Oroszországban. Ugyancsak 1943-ban nyilvánították eltűntnek a Mlináriknál két évvel fiatalabb *Szinger András* honvédet, míg *Zsiga István* örvezető (1920) 1942. aug. 10-én tűnt el. (Gere J., 2000: 283-300.)

Buda István hősi halott katonaképének hátlapján ezt a feljegyzést olvashatjuk: *született: 1920.II.7. Fogságba esett: 1945.III.31. Szentgothárdon. Meghalt: 1945.8.2-án szovjet fogolytáborban.*

Ján Bosák – **Boszák János** fiatal házasként és apaként hunyt el. Az egyik róla készült fénykép hátlapján olvasható a születési és halálozási dátum: 1911-1942, illetve a halálozás (Sztorozsevoje) és az eltemetés (Novo Uszpenka) helye.

Megyesi Gábor hátrahagyott fényképén ez áll: elhunyt 1945 májusában a nagyenyedi fogolytáborban. Felírták a legfontosabb adatokat **Kovács Ferenc** képének hátlapjára is. Ő 1921-ben született, s 1944.XI.29-én halt meg Hajmáskéren.

Van egy-egy katonakép Čišecky Dániel archívumában **Janovszki Pálról**, **Fricz Imréről** (1918-1944), a két 1921-es születésű palástiról: **Koncz Imréről** és **Korcsok Istvánról**, továbbá **Samec Pavelről** – **Szamec Pálról** (1917-1941), **Kis József Szarkáról** (1908-1945), az 1913-ban született **Koterik Józsefről** (II/44.), **Korcsok János Burzáról** is. Az ugyancsak 1923-as születésű, 1943-ban elhunyt **Bobor Jánost** egy civilruhás kép öröközte meg, **Jánosik Pált** (1916-1943) pedig egy műtermi fotón láthatjuk katonai egyenruhában, fiatal felesége és gyermeke körében.

A sok-sok háborús halott, illetve az irántuk tanúsított kegyelet Paláston különös szokásokat alakított ki. Amikor például „*megjött a papír, hogy meghalt a katona*“, a templomban „*koporsósmisést csináltak, a koporsóra huszárcsákót tettek*“. Halottak napján ugyanitt három szentmisét is tartottak: egyet a község halottaiért, egyet a szentatya szándékára, egyet pedig a „*fronton elesett katonákér*“. Ezen a misén énekelte **Varsányi István** kántortanító az alábbi – valószínűleg általa írt – szöveget: „*Messze távol idegenben/ Van sok hősi sírhalom./ Hozzákapcsol szülőt s hitvest,/ Testvért a nagy fájdalom.// A sok drága elhunyt vitéz/ Ott nyugszik a hant alatt,/ Kiket messze idegenben/ Halál karja elragadt.// Jó Istenünk, ó hallgasd meg/ A bús szívek imáját,/ Hősi sírban pihenőknek,/ Add meg örök nyugalalmát.// Porladjon el bár a testük/ A sötét sír fenekén,/ Lelkeiknek fönnt az égben/ Ragyogjon az örök fény.*“ (Horváth Benjáminné Jala Mária adatközlése, 1919., 1998.)

Paláston a mai napig szokás halottak napján a község főterén felállított háborús emlékműnél gyertyákat gyújtani.

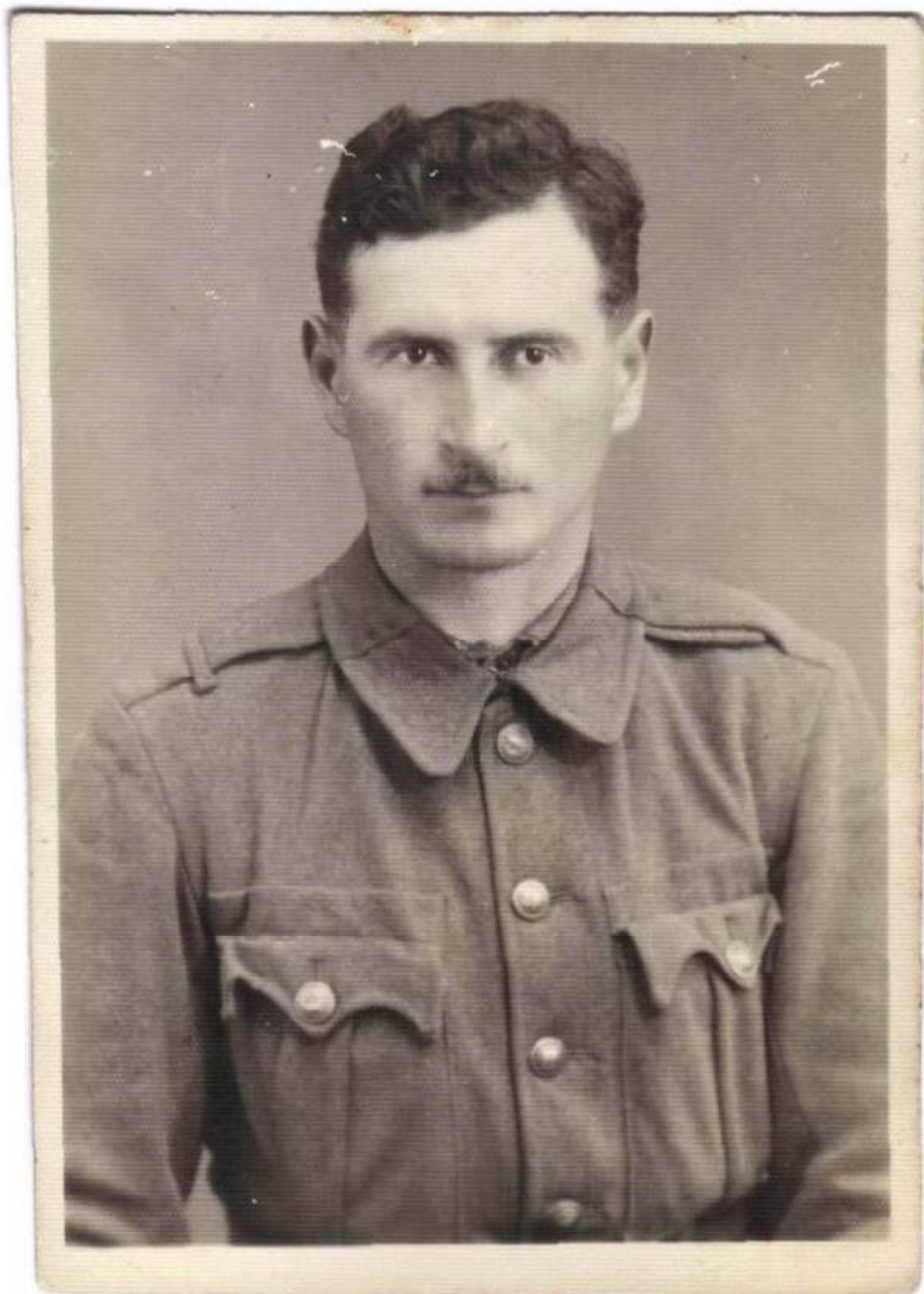
A faluban és a község határában zajlott nagy ütközetek következtében a civil lakosság közül is több áldozata volt a háborúnak. 1944. december 18. és december 30. közt például 14-en haltak meg, a halotti anyakönyv bejegyzései szerint „*aknaszilánk sebesülés*“ következtében. (Liber defunctorum, 1944:52.) A tragédia folytatódott 1945 januárjában is, ekkor újabb 7 palásti hunyt el hasonló okok miatt. S a szörnyőség még mindig nem ért véget: a későbbi hónapokban is meghalt egy-egy ember háborús balesetek következtében. Az emléktáblára a 28 civil áldozat nevét is felírták, csupán kettő hiányzik még közülük: a 64 éves **Racskó József** és az 1937-es születésű **Lukács László**.

Megyeri István az első világháború hősi halottja

A kitüntetett Koterik József (1913) haláláról nincs adatunk

Janovszki Pál honvéd

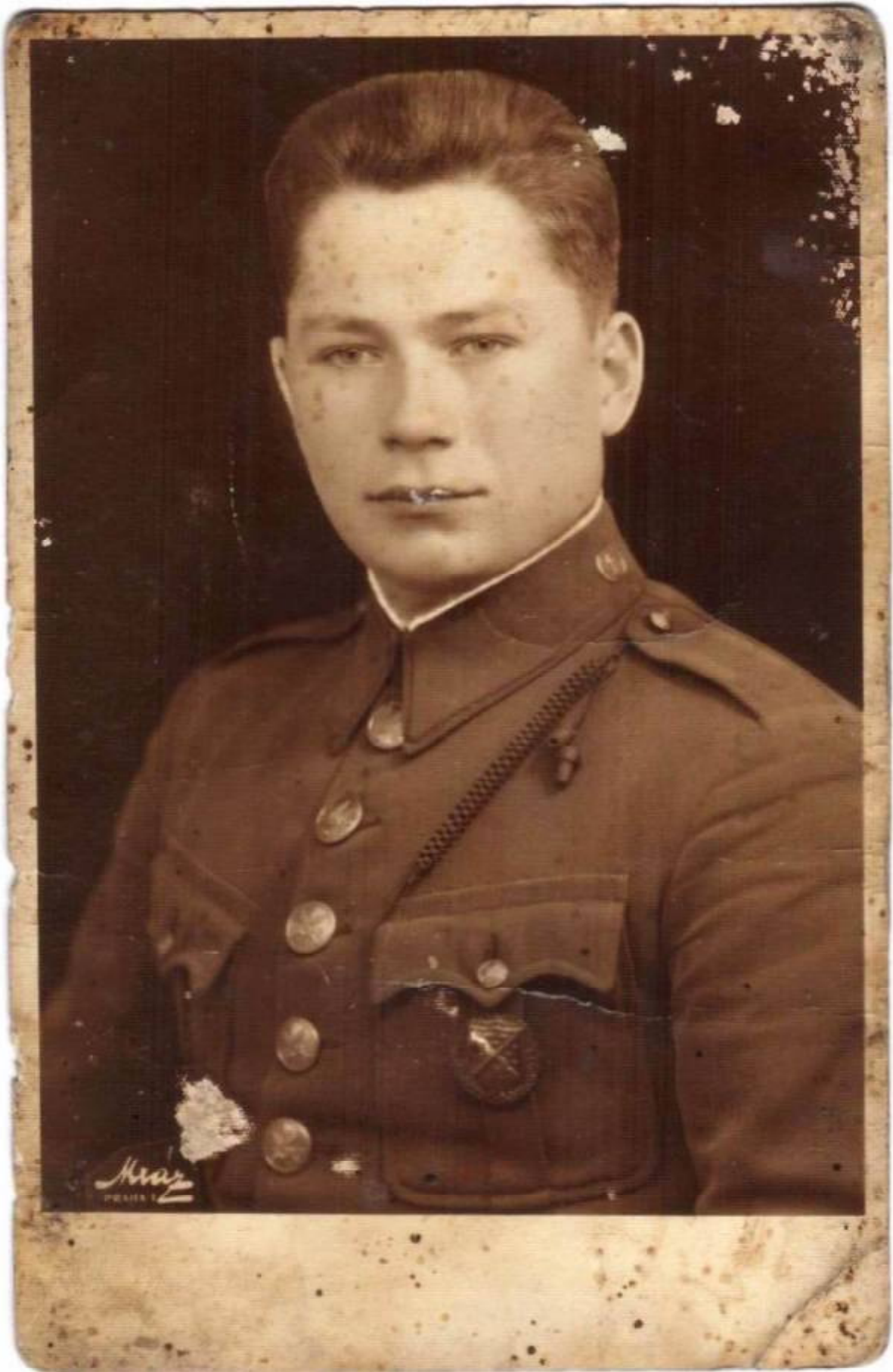
Gyenes András a magyar hadsereg katonája (1939-1945)

Buda Ferenc szakaszvezető (1920-1945) Szentgothárdnál esett fogságba

A Nagyenyednél 1945-ben elesett Megyeri Pál őrvezető

A hősi halált halt Kis József Szarka (1908-1945)

HORVÁTH ÖDÖN

versei

Pesti kaland

Csinos lénye felfelé ment a lépcsőn,
ringó hátsója bűvó érzéseknek
adott szabad utat. Ezen a szép nőn
minden kívánatos volt. Öltre mentek

bennem a vágy és a jó modor kettős
párviadalára készülők sejtek.
Elképzeltem vörös haját, kis szeplős
arcát, ahogy önfeledten fetrengnek

vele a széles ágyon; izgalmamban,
mint éhes farkasnak nyálam is csorgott.
Bevallom, már-már szégyelltem a dolgot.

„Frusztrációm elúzódom egy konyakkal”
– döntöttem, s mivel más ötletem nem volt,
elindultam; már várt rám az italbolt.

Rózsafánk

Van mit csodálnod, ha májusban, délben
megállsz a rózsafa előtt, és nézed
a kifeslő bimbókat. Lassan érted,
milyen óriási őserő fészkel

ebben a törékeny virágban. Szirmát
éppen, hogy bontogatja, de ha holnap
újra itt vagy, mindkét szemed ujjonghat
a látványtól: kitárja egész titkát.

Illatával magához vonz, megbűvöl
ez az ártatlan, hamvas szűzi tűztől
lángoló, bársonytapintású szépség.

Őt dédelgeti a napfény, a széllel
érkező eső, úgy lesz drága ékszer.
Csak a nyílt lélek tudja, milyen érték!

Sötétség

Röhögtem, miközben zokognom kellett;
így lelki bajom senkinek sem tűnt fel.
Továbbra is dagonyáztam a bűnben;
szemernyit sem változott meg a helyzet.

Többen kérdezték, mért röhögök, s durván,
szitkozódva csupasz kézzel arcomba
csaptak, ide-oda, úgy találokra;
földre zuhanva sötétség borult rám.

Leütve, elnyúltan, megszégyenülten
meddig voltam ott, senki meg nem mondja.
Arra ébredtem, egy zenélőóra

viaszfigurái forogtak körben.
A mutatók éppen éjfél mutattak;
valahogy mégis vége lett a napnak.

Szemet-szemért

Szegény Öröm, ilyen fiatalon!
Az Ész bordái közé döfte törét.
Tettéért most ott áll a kínpadon;
lenyúzzuk róla szép boszorkánybőrét.

Bosszút állunk a pokolfajzaton:
egyenként tépjük ki ujjai körmét.
Jaj, iszonyú erős! Hallgatagon
nézi a halomba tornyozott rózsét.

Tudja, ha végzünk gonosz játékunkkal,
lábai alatt gyújtjuk meg a máglyát,
s élvezzük, amint füst borít be mindent.

Aztán lobban a láng; izzó agyunkban
elemészti az áldozati bárányt,
nehogy újra félrevezessen minket.

Vadászpohár

TÓTH IMRE

versei

DEADLOCK HOLTPONT

Egyre nagyobb a dolgok nehézkedése.
Kafka sírjánál az idő. Dora Diamant az órájára néz: „Mennünk kellene kedves,
hiszen még annyi a látnivaló.”
A kerítésen túl munkások dolgoznak, egy autóból zene szól, külvárosi miliő.
Hányféle hadsereg vonult már el a temető előtt, és miféle tankok?
Én békével érkeztem. A metróban plakátok – ’68 – egy illúzió vége.
Itt szeretnék maradni, ebben a temetőben, az árnyak között.
A kő előtt, vagy kint, a tankok alatt.
Azt mondják, a csodák csak egyszer történnek meg. De már az is az, hogy
megismertelek.

APPEL

Mint Kafka Prágában.
Utcáról utcára, házról házra,
Emeletről emeletre harcolva
A láthatatlan hatalom, a sötétség
Erői ellen. Ez vagyok én: katona
Ellenséges területen.

Elkészült az új világrend.
Összecsattannak a bokák a téren.
Feltámasztva minden, ami él.
De én nem ilyen rendet akartam.
És még szerencse, hogy nem is az enyém...

ARKTISZ

A történet a nulla felé tart. Szétszórt betűk hevernek a
földön. Aranyló Napkorongban állok.
Nincs visszaút, lenyeltem a könyvet. Ő bennem van,
és én őbenne.

CSENDES, ÉS ELPUSZTÍTHATATLAN

Ami titok, maradjon is az. A dolgok beérik önmagukkal,
de az ember nem érheti be önmagával.

Amikor gyermek voltam, gyermekként gondolkodtam.
Apám lerajzolta nekem az Univerzumot, és én nem értettem,
miért nevez meg benne minden dolgot. „Mert csak az lehet a
miénk, aminek nevet adunk” – mondta.

DÍSZ TÉR

Gábrriel az ablaknál áll, mögötte szolgáló angyalok sora.
Látja a nyüzsgő életet, öregséget, betegséget, halált.
Amiben neki nem lesz része. Nem tartozik közéjük soha.
Gábrriel elhagyja a várost. Nem várakozik többé arany
alkonyatban, gyémánt ég alatt. Amikor villám hasítja
ketté a teret.

Az emberek nem tudják, mi a szeretet. Gábrriel tudja.
Feláldozni magát valamiért, és közben, hang
nélkül, száj nélkül üvölni.

Szemben a templomtorony, és körben a dombok.
Ők már értik. És akik felébredtek.

Sárga fényben izzik a halott város. Ismerem lépcsőit, és
utcáit a kétségbeesésnek. Ismerem idejét a felejtésnek.
Nem várok másik életre. A mennyország elesett.
„Lombos gesztenyefák alatt, eladtál, s én eladtalak.”

KŐ-SZABÓ IMRE**A vörös hajú lány
(retro történet)**

A film „vége” feliratát már nem várta meg a fiú. Kisietett a moziból, a bejárati térben, a következő előadásra többen váraoztak. Nem voltak sokan: Most már bánta is, hogy megnézte ezt a filmet, de nem tehetett mást. Korábban így döntött, ez már tény maradt számára, más semmi.

Egyhangúan lépdelt a villamosmegálló felé. Az órájára pillantott. – Ideje, hogy hazamenjek! Nyok óra! – mondta úgy önmagának és arra gondolt, mindig ilyenkor este jut csak eszébe, milyen rossz egyedül. Magányosan botorkálhat az esti szürkületben és remélheti, talán holnap más lesz minden. Talán, de miért is lenne más?

A kilences villamos az esti órákban megszokott csörömpöléssel döcögött végig a Bécsi úton. A fiú, aki nem volt több mint húszéves, sportos alakját könnyed kockás ing fedte, futni kezdett, hogy a megállóban még elérje. A villamos hirtelen fékezett, az utasok összeverődtek és támolyogva, bizonytalanul léptek le a kocsis rácsos lépcsőjéről.

A szerelvény már mozgásban volt, mikor a fiú kissé lihegve utolérte, és egy jól célzott ugrással felugrott. Produkcióját egy csíkos ingű férfi fejcsóválva nyugtázta, de ezzel ő nem törődött. Feljebb lépett és közömbös arccal bámult kifelé.

- Margit híd, budai hídfő! Végállomás! – szólt egy lány női hang. Fülének kellemes volt, keresteszemével, de nem találta. Leszállt. Sodródott a tömeggel a feljáró felé. – Fél kilenc és milyen sötét van már? – játszott a kérdéssel egy kicsit.

- Esti Hírlap! – kiabálta egy férfi, de a tömegben a fiú nem figyelt rá. Ment a lépcsőn felfelé. Emberek rohantak el mellette, mindkét irányban. Egy gyerek arca, egy formás női lábra emlékezett csak később, de azt is eltakarta szeme elől, egy fekete kendős néni, nagy kosara. Bosszankodott is miatta, kereste szemével az előbbi lábat, emlékezett a piros cipőre. De már minden hiába volt.

A megállóban sokan álltak, a hatos villamos lassan fordult be a sarkon. Úgy tűnt percekig, mintha megállt volna. – Felfelé jön! – magyarázta magának, de mégis nyugtalan volt. – Ideszállok az első kocsiba! – gondolta. Várt, hogy megálljon a szerelvény.

Csikorogva fékezett.

Felszálltak előtte vagy hatan. Kigyulladtak a piros lámpák az ajtónál, a berregők élesen szóltak.

A fiú egy kicsit elsodródott a lépcsőtől, többen még hirtelen eléje ugrottak, a villamos közben lassan megindult.

- Ide a másik lépcsőre! – biztatta magát. Megfogta a fogantyút, felkapaszkodott. A lendülettől az ugrás kissé nagyobbra sikerült, egy idősebb férfit meglökött, aki szintén előtte ugrott fel.

- Pardon, bocsánat! – mondta és kereste a férfi tekintetét. Az hátra sem nézett, kinyújtott karral kapaszkodott, az alumínium fogantyúban.

- Nincsenek is olyan sokan! – állapította meg. Széthúzta az első tolóajtót és bement a kocsiba.

Baloldalt, most ült le, egy idősebb néni, háttal, vele szemben, pedig egy vörös hajú lány. Beszélgettek. Nem volt, egy szabad ülőhely sem. – Milyen érdekes színű a haja – gondolta a fiú. – Vörös, mint szeles nap előtt az alkony! Nem tudta levenni róla a szemét.

- Miért nem csukja be az ajtót? – szólt egy kemény férfihang mögötte.

Bosszankodva visszalépett. Behúzta az ajtót, szólni akart, de mindenki kifelé nézett. Egy pillanatra megtorpant. Nem tudta eldönteni kitől származott az előbbi kérdés. Ebben, a számára megfoghatatlan csendben hallotta a villamos kerekeinek dübörgését. – Megnézem azt a lányt! – határozott ezután.

Közelebb ment. Megállt az öreg néni mellett, megfogta a pad fogantyúját és végignézett a vörös hajú lányon.

A fiú csak nézte, tágra nyitott szemmel. Nem tudta levenni tekintetét a lányról. Valaki hátulról meglökte, de ez most nem érdekelt.

A villamos megállt. Önkéntelenül kinézett az ablakon.

- A szigetnél vagyunk. A bejárati út lámpái, mint apró fagyal gyöngyök, fehérén rajzolódtak ki a szürke, meleg estéből. – Lassan megy ez a villamos – mondta úgy szótlanul maga elé és a lányra nézett.

Cáfolni akarta azt a korábbi megállapítását, hogy nincs igazán szép nő. – Talán csak én nem találkoztam eddig, eggyel sem. És most itt van! Itt a közelemben! Ha kinyújtanám a kezem, megfoghatnám! A lánynak vörös volt a haja. Különleges vörös és hosszú. Most így szétbontva, betakarta az egész vállát. – Festett haj lehet – gondolta. – De az nem számít!

Tovább nézte a lányt, barna szemöldökét, kék szemét, piros száját. Nem volt összhangban ez a színváltozás, de mégis tetszett. A fiú tekintette mindig megakadt fehér, egészséges fogsorán, amelyelőbújt, amint az öreg nénivel kedélyesen, mosolyogva beszélgetett.

A villamos hirtelen fékezett. Erősen kellett kapaszkodnia, nehogy elveszítse egyensúlyát. Így is, egy lépést tett a lány felé. Közben az utcára nézett. – Mennyi ember várakozik a kettős villamosra. Fele sem fog felférni! – gondolta.

Visszanézett. A lány ott ült az előbbi helyen. Észrevette a fiú feltűnő tekintetét, mellyel őt nézte. Haragot nem lehetett kék szeméből kiolvasni. Ezt a fiú is észrevette, látta a lány szemében bujkáló könnyed mosolyt. – Csodálatos vagy, gyönyörű! – szerette volna ezt a szemébe mondani, - Mi volna, ha ő lenne az én feleségem? – és arra gondolt vajon mit válaszolna erre a kérdésre, ha a lány tenné fel neki? Igennel válaszolna. Igennel, pedig nem tudja kicsoda, a nevét sem tudja, a hangját sem hallotta. Szemük újból találkozott, hosszan nézték egymást. Állták egymás tekintetét, amely egyre izgalmasabb lett. Lassan fogalmazódott meg benne, oda kellene lépni, megfogni úgy a karját, hogy a szorítástól kifusson ereiből a vér.

- Nagyon szép vagy! – mondta szemével a fiú és érezte, hogy egész testét valami különös forróság járja át.

- Visegrádi utca! – csattant a kalauz rekedt, nikotinos hangja. Ez teljesen kizökkentette a fiút gondolataiból. Egy szürkekabátos férfi szállt fel utolsónak. A kalauz megnyomta a csengőt. Élesen berregett, a villamos rángatózva elindult.

A fiú, újból a lányt nézte. – Letérdepelnék lábad elé, így mondanám, hogy szeretlek, te csodálatos, vörös hajú lány! – ábrándozott tovább.

A villamos hirtelen, nagy rántással balra fordult. A képzelte helyébe a Marx-tér villanyóráját látta. – Háromnegyed kilenc! – olvasta önkéntelenül. Az ötvenhármas megállójában sokan várakoztak. A Bajcsy Zsilinszky úton nem lehetett egy villamost sem látni.

- Újfelszállók jegyeit kérem! – hangzott a rekedt, agyon ismételt felszólítás. A fiú nyújtotta az átszállóját. A kalauz kilyukasztotta a hatos számot és visszaadta.

Egy férfi állt közójük. Kicsit távolabb lépett, attól a helytől, ahol az előbb állt, de így sem látta a lányt. Pokolba kívánta most ezt a férfit. Csíkos ingű, széles háta olyan volt, mint a kökerítés. Mérgében az utcát nézte. – „Hetedik kereszt” – délelőtt – „Vörös tinta” - délután- olvasta a Szikra mozi plakátját. – Egyiket sem láttam, majd megnézem. Csak ne kellene mindig egyedül járni moziba.

A férfi most ellépett a lány elé. A villamos megállt. Kereste a lány tekintetét, de az kibámult az ablakon. – Piros! – látta a közlekedési lámpa erős fényét. – Miért nem nézel rám? – egy kicsit izgatott lett. A lány még mindig kifelé nézett. – Veled lennék, egy percre sem hagynálak el! Egy kis szünet keletkezett. – Sárga! – ugrott a lámpa fénye. A lány visszanézett, egyenesen a fiú szemébe. – Zöld! – az úton álló egyik autó, hangos motorral megugrott. Tekintetük egybe fonódott, hosszan nézték egymást. A fiú képzeletében képek futottak, olyan érzése volt, mintha a „Szállnak a darvak” képsorát látná. Esküvői lázas készülődés. A vörös hajú lány fehérben, a fiú feketében. Mindenféle sok-sok virág. Orgona, pedig nem is ez a kedvenc virága. Egy feldíszített, száguldó autó képe. Az anyakönyvvezető. Mendelssohn nász indulója. A zene taktusát még a lábával verte is. Egy végtelennek tűnő lépcsősoron futnak, egyre csak futnak lefelé.

Hirtelen fékezett a villamos.

- November hét tér! – kiáltotta a kalauz.

A képek eltűntek. A lány, a felszállókat nézte. A fiú a hirdetéseket kezdte olvasni. A Caola szappanról, meg az eheti lottó nyereményről. – Ez a főnyeremény! Ez a lány! – mondta, de aztán szégyenkezett is, hogy

ilyenekre gondolt. A lány, az öreg nénivel beszélgetett újból.

A fiú a színházak kifüggesztett plakátjait olvasta. Majd önkéntelenül egybe illesztette a címeket: - Szőke ciklon!... - Mesébe illik!... – Sok hühó semmiért!... – Ugorj ki az ablakon!... – ezen maga is elmosolyodott. – Hülyeség az egész, leszállók és vége, sose látom többé! A gondolatok újból megrohanták. Egy darabig viaskodott velük, aztán mégis megadta magát. Nagy táncterem, a fiú és a lány egymás karjában, táncolnak. A férfiak irigy és sóvárgó pillantásokat vetnek feléjük. Ők nem törődnek semmivel, boldogok.

Csikorogva fékezett a villamos. A fiú látta a Majakovszkij utca fehér, sarki névtábláját. – Érdekes, most meg milyen gyorsan megy ez a villamos. Mintha kergetné valami. Észrevette, hogy a lány keresi tekintetét. Odanézett. Úgy érezte, mindjárt megfogja a kezét, de többen meglökték, egy újabb megállóhoz értek és a leszállók elsodorták a peron felé.

A Rákóczi út kereszteződésén csörömpölve haladtak keresztül. A fiú végig nézett a kivilágított utcán. Feltűnt egy pillanatra a Csillag Áruház, kék reklámja. Vele egyidejűleg a „Lottó Ottó” celebrált reklámja, amely felfelé futott az áruház utcai falán. Mint egy fáradhatatlan kisgyerek. A villamos már túljutott a kereszteződésen. A megállóban szokatlanul, nagy volt a tömeg.

A fiút, egy testes idősebb férfi, elmozdította helyéről. Nem törődött vele. A vörös hajú lány érdeklődve nézte, szemét nem vette le róla és tekintetéből olyan kérdést olvasott ki, mintha azt kérdezné: - Ugye nem szállsz le? – Nem! – intett a fiú egy kis fejbiccentéssel. Aztán hosszan nézték egymást. Közben a villamos elindult. Korházi folyósón látta most önmagát, idegesen sétálni. Egy vízcsapból, monoton egyhangúsággal csepegett a víz, a folyosó falára akasztott villanyóra piros végű másodperc mutatója, apró ugrásokkal ment töretlenül körbe-körbe. Látta maga előtt a lány arcát, a várakozásban a víz csöpögő hangja, egyre erősödött, a mutató szédületes sebességgel pörgött. Hirtelen gyereksírást hallott. Minden megállt. Mozdatlan csend töltötte be a folyosót és a villamost. Aztán az utca és a villamos kerekeinek hangja egyre erősödött, majd visszatért.

A lány nézte a fiút. Olyan kedves, huncut mosollyal.

- Rákóczi tér! – ordította elviselhetetlenül a kalauz. Könyörgő arccal a vörös hajú lányra nézett. – mindegy, le kell szállnom. Hiszen én itt lakom, a Bérkocsis utcában! Utat tört magának a peron felé. Széthúzta az ajtót és kilépett az üres peronra. Az állott nyári meleg levegő, hirtelen megcsapta.

Visszanézett.

A vörös hajú lány is felállt és megindult a fiú után. Kilépett a peronra. A fiú úgy érezte, hogy a melegtől, meg a heves szívveréstől, megfullad. Nehezen lélegzett. Nem tudta mit tegyen. A lány arcába nézett, mondani akart valamit, de a lány megelőzte.

- Akarsz egy jót dugni? Neked olcsóért megszámitom. Őt piros az egész!

A fiú ijedten pillantott körül, vajon nem halotta-e valaki. Pedig tudta, nincs ott más, csak ők. Zavartságában egyik lábáról a másikra állt.

A villamos fékezett.

Úgy érezte, nem tud egy szót sem kimondani. Leugrott, megállt a járdaszigeten. A vörös hajú lány, lenézően mosolygott és egy vállrándítással visszament a kocsiba.

A villamos elindult, ő pedig csak állt. Nézett a távolodó szerelvény után, amely már a Baross utcánál járt. Egy vörös hajú lány képét látta maga előtt. Szabadulni akart ettől az arctól, de nem tudott.

Percekig állt még ott, aztán elindult, de hirtelen nem tudta eldönteni, merre is menjen.

KEREKES TAMÁS

BourbanDouglas Itókfalván IV. rész

(BourbanDouglas) palántát nevel

és nem nézi a „San Francisco utcáin-t.”

„Az ember végül homokos,
szomorú, vizes síkra ér,
szétnéz merengve és okos
fejével biccent, nem remél.” József Attila

A kertész teljesen a természet foglya. Márciusban mindennap esett, áprilisban viszont egy szem sem. Márciusban a gépek nem is tudtak a földekre rámenni, minden késik, családom megszokta, hogy „felszabadulásunk ünnepére” április negyedikén krumplit vet, május elsején meg kukoricát. Az itókfalvai kertek és földek még jelenleg bevetetlenek. Elvileg lehetséges előre nevelt palántákkal dolgozni, ami majd a fagyoszentek után kerül végleges helyére (Szervác, Pongrác, Bonifác), de egy palánta ára 200 forint. Az ember elgondolkozik. Az itteni emberek többsége kb. 20 ezerből vegetál, nem eszik mindennap, nincs tüzelője, árama és vize. Se vetőmagra, se vízre, sem kerti szerszámokra nem telik. De már nem is értenek a kertműveléshez. A bánatkertész szabadföldi kertész. Nincs fóliaágya, tehát nem előzheti meg a természetet. Lehetne, mert a szentesi korai karalábét megfelelő klíma esetén már januárban palántázni lehetne melegágyban. Amikor meg a borsót és zöldségmagokat (répa, fehérrépa, pasztinák, metélőpetrezselyem) vetni lehetett volna, még hó állt a kerteken és keményen fagyott éjszakáinként. A szárazság aztán kihát más dolgokra is és megkeseríti a bánatkertész életét. Lehetne elvileg szivattyúval öntözni a kert fűrt kútjából, de az a szárazság miatt nem ad elég vizet. Vezetékes vízzel locsolni pedig anyagi öngyilkosság. Egy káposzta felneveléséhez pl. egy köbméter víz kell. Sakk-matt. Az idő hideg. Mint minden koránkelő ember tudja, hogy hajnalban dér van még, ez egyfelől jó, mert felér egy negyed locsolással, ugyanakkor a hideg lassítja a palánta növekedését.

A bánatkertész tíz évet húzott le a romaoktatásban- önként-és utána is olvasott a dolgoknak. Tanított cigányokat általános iskolában is, de érettségit, szakmát adó középiskolában is. Ezért Itókfalva páriáit (az ott élő két cigány családot) nemhogy előítéletekkel kezelte, hanem igyekezett nekik munkát adni, kávé, cigit, pénzt, ruhát, gitárt stb. Eleinte ők is nagyon kedvesen kezdték. Az író egy falunapon azzal utasította vissza özpörköltjét, hogy hangosan odaszólt a papnak, hogy „még nem sülyedtem olyan mélyre, hogy cigányok elől egyem el a húst.” Így aztán reggelente fel-feltünedeztek az író háza táján. Baleknak nézték az első telét a hegyekben töltő írót és tüsténkedtek a reggeli begyújtással. Az író hagyta. Aztán barátnője is bevonta őket a kerti munkákba és fizetett érte becsülettel. Mikor már a kert és a földek fel voltak szántva, tárcsázva, ásva, az első vetés is megtörtént, a palánták nőttek, de kiültetni még nem lehetett őket: elfogyott a munka. Ez nem zavarta őket, jöttek rendületlenül. Előleget kértek, hogy majd ledolgozzák. Az író adott. Aztán pénze fogytán, reggel el- el küldte Bélát (ki valaha nehézsúlyú ökölvívó volt) bevásárolni. Béla két alkalommal nem tudott a pénzzel elszámolni. Harmadszorra is ez történt. Béla útnak eredt fél nyolckor, hogy a romhányi vetőmagboltból vetőkrumplit, és dughagymát hozzon. Fél kettőre ért az íróhoz, a lépcsőn összeesett, és azt mondta, nem hoztam semmit és Te tartozol nekem négy ezer forinttal. Látszott rajta, hogy nagyon erős, és, hogy kórházban a helye. Az író a nagybaltával harminc méteren át kergette a nyílt utcán. Egyszer sikerült is lemetélnie Béla újaiból párat. Majd kihívta a rendőrséget. Mindkettejüket a rétsági kapitányságra vitték. Jegyzőkönyv. stb. Béla ellen a vádból sikkasztás lett, s vitték tovább a váci börtönbe, az írót hazahozták. Baltáról nem esett szó. Otthon aztán az író írt még egy feljelentést dühében, miszerint az ingyenesen, közgyógyellátására kapott pszichotróp szereket Béla három ezer forintért árulja Mása Klári (Hogyrázdklári Klári) művésznőnek. Gyógyszervisszaélés. Büntény.

BourbonDouglas és a kalamajka

A kötelező eboltás a falu minden ebe után hétezeröttszáz forintot tett ki, s a szegény itókfalvai nép bizony megrettene. Csoda, hogy chip macskák fülébe nem került. Toddy pl. eladta a kecskéit, mondván, nem várja meg, hogy azokat is “csippel” lássák el, s magának csak egy szép, lámpásos homlokú lovat, a Rárót tartotta meg. Csuda egy jószág volt, hisz gazdájának arra a kérdésére, hogy “hány icce bort ittam meg, kedves lovam?”, annyit emelintett, kaszált az első bal lábával, amennyit a gazdája megivott. Sátoros ünnepek táján, amikor a közmunka szünetelt, egész gödröket vagdosott ki a patájával az aszfaltból, amit a buszsofőrök nem is győztek jelenteni a közútfenntartási társaságnak. Az idő májusban nagyon változékonnyá vált, minden másnap esett, ami jó a zöldborsónak, de rossz minden gombás fertőzésre hajlamos kultúrnövényre.

Az itókfalvi polgármesterasszony egy döglődő, elütött kismacskát látott a háza előtt. A tűzrőlpattantság megléte mellett más jó nem volt elmondható az alulinformált közpolitikusról. Felhívta helyette a falugondnokot, Vajnai Bélát, hogy intézkedjen. Béla látott már éjjeli őrt nappal meghalni, s biztos, ami biztos, felhívta egy állatorvos haverját, hogy most aztán mi a teendő? Az meg szakszerűen azt válaszolta, hogy a cicát minél előbb meg kell szabadítani az értelmetlen szenvedéstől. Béla hozta a baltát és intézkedett szakszerűen. Ám a polgármesternő azonnal feljelentette alkalmazottját állatkínzás miatt. Mire a korosodó BourbonDouglas, az író a községháza elé ért, annyi rendőrautót látott, hogy azt hitte, Al Capone feltámadt. Kihallgatása a legközelebbi rendőrőrsön négy kerek órába telt. Akár egy anyagiilkosé. Másnap az író megkereste a falugondnokot. Két mondatot mondott neki. Az egyik az volt, hogy a probléma nem kerül a balassagyarmati ügyészségre, és elmarad a vádemelés. Ugyanakkor azt is hozzátette, hogy nem a megfelelő célszemélyt ütötte agyon(mármint a polgármesternőt.) Ugyanakkor a szomszéd faluban, melynek neve vala Borissza, egy ember, aki kamerával figyelte környezetét, feljelentette szomszédját, hogy az nem az európai szabványnak megfelelő négy méteres láncon tartotta kutyáját, hanem csak három és fél méteresen. Ugyanaz a cirkusz. Persze azóta is találgatják Borissza falu lakói, hogy a szomszéd hogyan számolhatott ilyen akkurát. Hisz ez olyan csuda talentum, mint Odüsszeusz, aki kiszámolta, hogy mekkora is legyen a faló, hogy még beférhessen a trójai kapuk közt. Fel volt adva a lecke rendesen. Azóta Itókfalvát Macskafalunak nevezék, Borissza falvát meg Kutyafalvának. De fölfordula minden.

Vala pedig abban az időben igen nagy Veszedelem, melynek neve görvélykór. Kiben sokan gyötrődének, mert nem tudják vala annak gyógyító írját. Vala pedig akkor egy írástudó doctor, BourbonDouglessz, ki medikámentokon iskolázdott vala, s kotyvaszta néhány Miskulenciát, hogy a görvélykór erejét elakassza. S meggyógyulának azok, s nem volt többé szükség Írástudó Doktorra, sőt bevádolának, mert micsodás Medikámentumot adott a görvélykórosoknak, hogy azok felkelének és járnak. Mert ugyan kigyógyítottál 200 görvélykórost, de elvetted 2000 farizeus kenyerét, akik ugyan nem gyógyítottak, de éhen veszének vala. Sokan vannak a görvélykórosok, de ugyanannyian vannak a farizeusok, kik abból élnek, hogy megpróbálának gyógyítani. S ha meggyógyulnak a görvélykórosok, megpusztulnak a farizeusok. A kiknek szemei vagynak, lássák.

BourbonDouglas és a kettészakadtság

Magyarország szétszakadt. Nem tudom, mit látni a sötétített Mercedesek ablakaiból, de azt hiszem semmit nem láthatni a mélyszegénységben élőkől. Márpedig ők vannak többen. Itókfalvi kertem gondozásához kértem és kaptam segítséget egy Éva nevű hölgytől, kinek kora megállapíthatatlan volt. Elöl pusztán két metszőfoga van és mindig a saját szerszámaival dolgozik nálam, akkor, amikor nem a kecskéit feji. Éppúgy lehet negyvenéves, mint hatvan. Szorgalmas és becsületes lélek. Néha cukrot kér, kicsi lisztet, vagykávét. Ötszáz forint az órábére, akkor is, ha ás, akkor is, ha gyomlál. Mindig megkérdezi, hogy mikor jöhet legközelebb. Tulajdonképp ő a takarítónőm is. A takarítás mindig hétvégén történik nálam, akármekkora

kuplerájt csinállok, mint megrögzött agglegény a héten. Mivel a szivattyúm elromlott, ezért a növényeim gondozásául szolgáló vizet vizeskannával oldom meg, a vizet a fürdőszobából engedem a kannákba. Ez sok porral, piszokkal jár. Ha ehhez még hozzáadjuk a kutyám viselt dolgait, akkor könnyen belátható, hogy akár naponta is lehetne nálam takarítani. Tiszaburán edződtem, s azt hittem, hogy már nem érhet meglepetés, azóta, hogy ott egy évet tanárként lehúztam egy fűtetlen és áram nélküli lakásban. A nálam dolgozó Évának sincs vize, de árama sem. Mobiltelefonja az van, de hogy hogyan töltheti, azt el sem tudom, merem képzelni. Tulajdonképpen úgy dolgozik nálam, mint egy férfiak által áhított „női kéz”. Ám a fürdőszoba az mindig elmaradt. Ezért megkértem a negyedik alkalommal, hogy azt is pucóvalja ki. A lánya vállalta herold szerepét, aki a fülembé súgta, hogy az édesanyja, Éva, nem ismeri az angol végét. Az itteni lakosok, már, aki még nem részeg, az csigákat gyűjt, leadja őket és várja, míg kifizetik, de erre néha hetekig várni kell. Jobb híján aztán levendulát szednek, meg gombásznak. Mivel pénzük nincs kiváltani az östermelői engedélyt, ezért a balassagyarmati piac helyett helyben próbálják eladni az itteni lakosoknak a perereszkét, vagy tinorrút, kilóját háromezer forintért. Hogy aztán elkel-e, az bizalmi kérdés. A vendégeim, ha megmondom nekik, hogy cigányoktól való a gomba, halálsápadtan eltollják maguk elöl az ételt. A romaprogram régóta cigányúton van, azt láthatja mindenki, s most elgondolkodhatunk azon is, hogy Margit holland királynő miért a kétes Farkas Flóriánt fogadta, és nem Schmidt Pált, vagy Szilvássy Györgyöt. Gondolkodom egy éhséglázadáson. Nem tartok se puskát, se más hatlövetűt, de azt hiszem a küszöbén állunk. Svédországról sem hittem két hete, hogy zavargások lehetnek náluk. Megoldáson nem töröm a fejem. Salgótarjánban voltam író-olvasó találkozón, onnan stoppal jöttem egy közeli barátommal. Ekkor már a huszadik kérvényt írtam meg romáknak, a kérésükre, a miniszterelnöki hivatalnak, hogy kapcsolják vissza az áramot, de az első részszámla is kétszer akkora összeg, mint a havi szociális segély. Úgyvélem megpróbáltam megérteni ezt a világot, s itt most nem a filozófiából szerzett doktorimra gondolok, hisz végig sem csináltam a három évet, a doktori bizottság engedélyével szereztem, 1983-ban. Ám soha nem tanultam annyit, amennyit azóta töprengek, amióta megtaláltam barátom levágott kezét egy nejlonzacskóban, itókfalvi lakásom kilincsére akasztva.

BourbonDouglas és a kánikula

Jelenleg árnyékban 33 fok van (Celsius), s az egész országra nézve hőségriasztást írt ki az országos tisztí főorvos. Az ózonréteg miatt nem tanácsos napon lenni délelőtt 11 és délután három közt. A hőség elöl alig van menekvés. Hőgutát ritkán kap itt valaki, aki helybeli, már ismeri a dörgést. A Bükk és a Börzsöny közt lévő Itókfalva télen fagyzug, de nyáron a lennülő medencében megszorul a meleg. Elviselhető az idő reggel kilencig, és este hét után. Izgalmat csak egy-egy rendszeresen visszatérő áramszünet jelent. A kertben virágozik a levendula és a tök is (csak nehogy bakvirág legyen, ahogy a falubeliek mondják) most „fedezik fel” sok helyt, készítenek belőle csokoládét, meg szörpöt is. Mi a molyok ellen használjuk. Kétes sikerrel. Kilenc sor zöldborsóval könnyen veszi az ember az akadályokat, én locsolnám, de Toddy szomszéd, aki most jött meg Balassagyarmatról egy rekesz sörrel, azt mondja, hogy csak csinján a locsolással. Tavaly meg is fedett egy helybeli, aki nálam rúgott be, s jól összepisálta a konyhai kerevetet, mondván, hogy nem szabad semmivel kezelni a növényeket, csak „ahogy az Isten megadta.” Lényegében három kert is van nálunk. Van egy fenti, ahová hagymát és babot ültettünk, van egy középső, az kapja a legtöbb vizet és az fejlődik a legszebben. Itt futóbab, bokorbab, tök, kukorica, paradicsom, paprika, spenót van, meg karalábé. A lenti kertben arasznyi már a krumpli, és kis uborka és káposztapalánták jelzik, hogy azt is műveljük. Szivattyúm elromlott (egyszer használatos), eldobható fazon volt) és most locsolókannával locsolok. Ez napi négy órát vesz igénybe, reggel kettőt, este kettőt. Padlizsánpalántáim szépek, ideje lenne azokat is szétültetni, mint a cukkiniket, vagy az articsókákat. Ám valszeg megvárom, míg „leterem a bab” felveszem a gatz és helyébe kerülnek majd a palánták. Ám egy kertművelő blogban azt olvastam, hogy a letermett babokat sarlóval el kell vágni a föld felett 15 centivel és újra teremni fognak. Elhatároztam, hogy én is kipróbálom. Eddig segítettek nekem pénzért a falusiak, de inentől kezdve egyedül maradok. Ennek pénzhiány az oka, majd elválík, hogyan boldogulok. Mindenesetre ebből is tanulok, jövőre nemcsak

szántásra, boronázásra, rotakapálásra, lombtrágyára, vetőmagra kell pénzt felhalmoznom, hanem bérre is. Nem lesz könnyű. Majdnem minden héten meghal valaki. Szunkónak nyirokmirigyérakot állapítottak meg, két csomó is volt a nyakán, már olyan későn fordult orvoshoz, hogy műteni nem lehetett. Kemoterápiát kapott több alkalommal, de megmondták neki az orvosok, hogy áttétek keletkeztek a tüdőben. Az egykor izmos negyvenes férfi két hónap alatt lett aszott haldokló. Az utolsó hetekben napi két deci pálinkát ivott meg, és egy üveg sört. Szilárd ételt már nem tudott, mert a duzzadt mirigyek miatt nem tudott rágni. Toddy szomszéd kötelességtudóan „ránézett”. Azt mondta, hogy benézett az ablakon, be nem ment, de Szunkó jól van, nézi a tévét az egerével együtt. Valóban, Szunkó a magányában valahogy megszelídített egy egeret, jól tartotta dióval és sajttal, s az eger nem volt bizalmatlan hozzá. Sajnos nem minden az érzések szintje, mondhatni az érzelmek iskolája, mert abban a pillanatban, amikor Toddy szomszéd „ránézett” (három stampó szilva, négy sör, két lityi bor), akkor Szunkó már három napja halott volt.

Bourbon Douglas és a pénz

Szunkó nem halt meg, csak átalakult. Mindenki szerint egere tartja benne a lelket. Szunkó ugyanis az egerével néz tévét. Lám, lám, ki, hogy szokta. Egy nap elvitte a mentő, de vissza is hozta. Innen tudni, hogy valamiképp mégis él. Doddy szerint elvileg meg kellett volna halnia júniusban, a bánatkertész szerint júliusban, de ez már mindegy. Egy onkológus, rákdiagnosztá mesélte, hogy kezelt egy gégerákos hajléktalan alkoholistát. A pasas részeg volt rendszerint és bűdös, meg ruhája szakadt. Az utcán élés nem kedvez a rákterápiának, ráadásul a hajléktalan pasast csak az érdekelte, hogy kifizetik-e az útiköltségét. Akezelés megszakadt, a hajléktalan nem jelentkezett. Az onkológus beírta a veszteség rovatba és az élet ment tovább. Hat év múlva újra beállított az orvoshoz a beteg, a doktor nagyon meglepődött. Meg is kérdezte tőle, hogy szedi-e rendszeresen a gyógyszereit. A hajléktalan azonnal igent mondott. Ekkor a doktor óvatos keresztkérdést tett: tulajdonképp miket is szed-kérdezte. A hajléktalan persze egyetlen gyógyszerét sem tudta megnevezni, de az útiköltség-térítésre azonnal rátért. Az orvos útjára bocsátotta a túlélőt, aki szilvapálinka-felhőben nyugodtan hagyta el a rendelőt.

Doddy 28 ezer forintból él, ez kb. 30 doboz cigaretta kifizetnie. Persze, hogy foglalkoztatja a pénz. De, ha mindennap vesz egy doboz cigit, akkor nem tudja sem a vízszámlát, sem az áramszámlát és nincs mit ernie. Adrienne szerette volna Itókfalván rendeződnie a dolgok

Lemeszeltetni a házat a tél beállta előtt. Mindenki büszke lett volna egy szép, frissen meszelt, hófehér gádoros parasztházra. Doddy vállalta, de felvett egy alvállalkozót (Kutyut). A munka dandárját ő végezte. Igazából Dody nem tudta, hogy mennyit kérjen a munkáért. Olyan 12 ezer forint körül állt a mutató. Kutyu többet akart. De Adrienne nem adott többet. Erre a fals motívumra Doddy később újra és újra visszatért. Azt mondta, hogy megnézte a „fészbukon”, hogy mennyi a glettelés négyzetmétere, de sajnos minden alkalommal más és mást mondott. Hol kétezerhatszáz volt a taksa, hol háromezernégyyszáz. Tapintatosan hallgattunk, tudtuk, hogy Doddy összetéveszti az internetet a „fészbukkal”, ahonnan semmilyen glettelés munkadíja nem állapítható meg. Doddy hétfőn volt nálam, úgy egyeztünk meg, hogy kedden együtt megyünk a közeli Rétságára. Doddy kérdezett a banki jazzestről, amit Adriennel néztünk meg. Jó 20 percet beszéltem a koncertről neki. A beszélgetés elkanyarodott. Aztán Doddy egyszer csak megkérdezte, hogy milyen volt a koncert. A beszélgetés érdemi részét ezzel lezártam tekintetem, ekkor Doddy megkérdezte, hogy merre mehet ki. (Józanul úgy ismeri a lakás alaprajzát, mint a tenyerét.). Az már meg sem lepett, hogy másnap Doddy nem volt a buszmegállóban. Ám a rétsági könyvtárból megérkezvén találkozott Doddyval, aki egyenesen a kétbodonyi kocsmába tartott.

A kert jól áll. Megmaradt az ősszel legyökereztetett almafácska, szépen terem a spenót, nőnek a karalábék, az articsókapalánták szépek, csak a helyüket kell megtalálni, mert évelőfajta. A patak partján buján terjeszkedik a málnás. Sajnos gyümölcsöt nem terem, mert tavasszal elfelejtettük megmetszeni, s erre legközelebb csak ősszel lesz módunk. A diófácskák is kiheverték a tavalyi nagy fagyot. A bab bokrosodik, virágozik, a kilenc sor zöldborsó hatalmas tömeg, de abból lesz a jövő évi vetőmag is. A kukorica címeresedik, a cukkini szépen nő, a karalábék fejednek, de újabb hóhullám várható. A krumplit megtalálták a bogarak,

amelyek egy éjjel akár kétszáz kilométert is repülnek, eleinte kézzel szedtem őket, aztán Doddy adott valami vegyszert. Vigyázni kell velük, mert megzabálhatják a paradicsomot is. Az ősszel ültetett máhathövek és szederpalánták közül egyetlen egy maradt meg. A 110 dohánymagból összesen három palánta volt kinevelhető, el is határoztam, hogy megvárom, míg felmagzik, s jövőre újra próbálkozom velük, de sajna nem lettem dohányültetvényes, ami pedig a jelenlegi dohányrendelet miatt szép hasznot nyújthatott volna. Magyarország- szerintem- legalizálná akár a satíva kender termesztését is, ha jövedéki adót vethetne ki rá, vagy monopóliumot szerezhetne a belföldi kereskedelemre. A dió fácskák kiheverték a két évvel ezelőtti fagyot, és erőre kapott a sárgabarack is. A számelmélet ismeri a barátságos számok fogalmát, ami röviden annyit jelent, hogy egymás természetes osztói. A kertművelés is ismeri azokat a növényeket, melyek kultiválják egymás társaságát. Az indiánok pl. kukoricát vetnek, arra futóbabot lehet, s a közét beültetik tökkel, hogy a levelei megóvják a kiszáradástól a kukoricát és a babot. Noha a legműveltebb dakota sem hallott még Csehovról, ezt a módozatot nevezik ők „három nővér”-nek. (Szegény Anton Pavlovics)

„Meir Kohn . tankönyve a 4. fejezetben kezdi tárgyalni a pénz fogalmát, emígy:

”**Mindannyian tudjuk mi a pénz.**” - mondta Dody szalelájében, ami egy nyitott veranda, csak teteje is vagyoni neki. Sajnos a mókusok elköltöztek tőle valamiért. Időnként egy macska puffan le a fáról, aki az én Ördög nevű kutyám miatt keresett menedéket ott. Doddynál sörözni az mindig mulatságos és érdekes. A múltkor vett egy halom sört és meghívott bennünket. A fagyasztóba rakta őket. Mire megérkeztünk, Doddyt alva találtuk. Felébresztettük, s aztán csodálkozva láttuk, hogy a bádogdobozokba belefagyott a sör. Erre mondtam én, hogy nem baj, legfeljebb lassan rúgunk be. Sajnos a mikrohullámú sütőbe sem lehetett őket berakni, mert az nem szereti a fémeket. Így aztán jéghideg sörkását nyalogattunk, míg Kutyu elő nem állt a fantasztikus ötlettel. A fagyott sörkására langyos bort töltött. Másnak nem volt kedve kipróbálni, de neki igen. Ettől azonban teljesen lelohadt a munkakedve, amelyikre nagy szükség lenne édesanyja szerint, mert Kutyu nemrég vesztette el állását. Doddy esze folyton a pénzen járt. Azt mondta, hogy kidolgozott egy új közgazdasági elméletet, amiért biztos megkapja a Nobel-díjat. El is kezdte mesélni. Annyira izgalmas volt, hogy hazamentem a diktafonért.

BourbanDouglas és a közgazdaságtan

Hallgatni arany- irtam egykoron az Aktív Rádió szlogenjét, amit azért utasítottak el, mert a főszerkesztőt Arany Katalinnak hívták, de valakinek volt esze eladni a szlogent a Juventus Rádióknak. Dehát kinek jutott volna eszébe abban a zavaros időkben szabadalmi oltalom alá helyezni egy mindenki által ismert közmondást. **Mindannyian tudjuk mi a pénz.**” - mondta Dody szalelájében. **Kohn tankönyve a 4. fejezetben kezdi tárgyalni a pénz fogalmát, emígy Lásd, mint fenn)** Mindenki benne volt a kötelező hetven csepp, kivéve Bélát, aki megszabadult ugyan bilincseitől, de a rendőrök jártak a körzeti orvosánál és közölték vele, hogy azokat a nyugtatókat és barbiturátokat, amelyeket Béla az ingyenes közgyógyellátási igazolványára íratott fel, azokat másoknak pénzért osztja. Emiatt aztán a felbőszült orvos még egy c-vitamint sem írt fel Bélának, akinek ezzel odalett a zsebpénze. Doddy rákezdte. A lakatlan szigeten Robinson egyetlen élelmiszerforrása a part közelébe merészkedő halak. Ezeket Robinson szerencsés esetben fejbe csapja, hogy aztán megegye őket. A halak azonban fűrgék, így Robinson egész nap csápol, de ezzel is mindössze öt halat zsákmányol, ami éppcsak ahhoz elég, hogy éhen ne vesszen. Így él napról napra, esténként hóttfáradtan eldől, de elalvás előtt egy kicsit még álmodozik. A szigeten vannak fák, amelyek gyümölcsöt nem hoznak, de viszont szép hánccsokat lehet lehúzni róluk. Ezekből a hánccsokból össze lehetne eszkábálni egy kezdetleges halászhalót, amivel Robuinson egy nap alatt akár húsz halat is foghatna. Ha lenen ilyen hálója, Robinsonnak csak minden negyedik nap kellene dolgozni az élelemért, a többi napokon bevehetné a kötelező hetven cseppet, és Doddy meghúzta a flaskát. Mi szájtátva hallgattuk. Doddy folytatta. Csakhogy a háló összeeszkábálása harminc napot venne igénybe, és ezalatt Robinson éhen halna. Robinson minden jel szerint egész életét halcsapkodással töltheti, mivel nincs sok esély arra, hogy

egy arra vetődő brit hadihajó segítségével valamikor hazajusson. De remény nélkül nehéz élni, mondja Doddy Mérő Lászlót idézve, úgymint Robinson a szíve mélyén még remél, és szorgalmasan csapkodja a halakat. Egy nap megjelenik a szigeten Péntek, aki szintén magányos. Neki van fölösleges hala, mert születése óta halcsapkodásból él, s így naponta akár hat halat is le tud csapni. Így az idők folyamán összegyűlt 150 tartalék hala, amit a bizonytalan jövőre gondolva félretett. **Ez már döfi**, szólt közbe Strici, a nyitott hátgerincű alkoholista, aki hét infarktuson van túl, rongyokban jár, de a temetésére félre van téve egy millió forint (Most mondja nekem valaki, hogy a spórolásból nem lehet meggazdagodni!!!) Péntek átérzi Robinson álmát. Felajánlja neki, hogy átadja 150 halát, azzal a feltétellel, hogy Robinson a következő harminc napot csakis a háló készítésével tölti, és a harmincegyedik naptól kezdve egy éven keresztül mindennap öt halat ad Pénteknek. Robinson azonban pofátlannak tartja Péntek ajánlatát, miszerint a kölcsön 150 halért havi harmincat kér, de Péntek átlátja Robinson reménytelen helyzetét, és ajánlatából nem enged. Ha Robinson belemegy, akkor harminc nap múlva csak minden második napját kell halászattal tölteni, mivel egy nap alatt kifog húsz halat, abból tízet letörleszt a kölcsön kétnapi díjára, és a maradék tízből két napra meg van az élelme. Egy év után, pedig még ennél is job less a helyzete. Robinson puhul-kacsintott rank Doddy. Csakhogy Robinsont még valami bántja. Ha belemegy az üzletbe, akkor egy évig fel kell adnia a reményt, hogy egy brit hajó megmentheti. Angol úriember lévén, nem távozhatsz el a szigetről, úgy, hogy adósságot hagyjon hátra. Ezért Robinson felveti, hogyha a brit hadihajó megjelenik, akkor Péntek megkapja a halászhálót, és ezzel végleg lerendezik az adósságot. Péntek erre azt mondja, hogy ő semmit nem ér a hálóval, ha nincs aki halásszon vele, és ragaszkodik ahhoz, hogy a kölcsönbe kapott halakért cserébe halakat kapjon. és nem valami háncsokból összerótt halászhálót, egy számára használhatatlan dolgot. Különböző látványos májkeredések után egymás kezébe csapnak. Megegyeznek abban, hogy a harmincegyedik naptól kezdve Robinson egy évig 150 halat fizet, ám amennyiben megjelenik egy brit hajó, akkor Robinson fizetési kötelezettsége automatikusan megszűnik. Péntek az üzlettel kockára tette a 150 halát a hosszú távú nyereség reményében. Oda is adta Robinsonnak egyszerre az összeset, mert a következő harminc napban nem akart foglalkozni az üggyel. Pénteknek még ez a nagyon ígéretes üzlet sem érte meg, ha ezen túl nap mint nap ellenőriznie kellene Robinsont. Az üzlet alapja a bizalom, s minél inkább kockázatosabb egy üzlet, annál inkább fejezet be Doddy. Pádár szólt bele (három likőr+négy fröccs), akinek úgy let meg a nyolc általánosa, hogy ötször járta az első, és háromszor a másodikat, hogy **“Mindig az erősebb kutya baszik.”**

Ilyen is lehet egy kefe

KOVÁCS T. ISTVÁN

Szalmaszál

Tisztelt Igazgatóság! Így kezdődik az a levél, amit írógéppel írtak és még 1983-ban fogalmaztak meg, s küldték el a Társadalombiztosítási Igazgatóság illetékes kirendeltségének. Aki írta, szépen tudott fogalmazni, a kézírása tisztán olvasható volt, nem kínlódott vele a gépíró, mikor a kezébe adták. Pedig az idős, ráncos arcú öregasszony, csak hat elemit végzett el gyermekkorában. Aztán már várt rá a nagybetűs élet, minden keservével és reménységével, hogy egyszer majd talán neki is jobb lesz az élete. Mintha utolsó szalmaszálba kapaszkodna, úgy ült az asztalhoz, hogy megfogalmazzon egy beadványt. Hátha segítenek rajta.

„Alulírott azzal a kérelemmel fordulok Önökhöz, hogy özvegyi nyugdíjamat méltányossági alapon, vagy kivételes eljárás címén rendezni sziveskedjenek. Erre vonatkozó indokaim az alábbiak, melyek iránt tanúsított szíves figyelmüket előre is köszönöm.

-Férfjem 1980 márciusában szívinfarktus következtében, 68 éves korában elhunyt. A nyugdíja alacsony volt. Ennek következtében az én özvegyi nyugdíjam most is csak havi 1700 forint. Ebből a mai árak mellett, nagyon nehezen tudok megélni. Tudom, hogy kérésem indoklásául nem tudok mit felhozni. Ám úgy gondolom, hogy az életem alakulása erre éppen úgy magyarázatul szolgál, mint a férjemé.”-írta az idős özvegyasszony 1983 decemberében.

Az első világháború után még örülhetett annak, hogy hazatért az obsitos katona, tehát neki is van már édesapja. Bizonygatták a család felnőtt tagjai, hogy igen, az apja jött haza. Habár amikor az utcán, a kapujuk előtt találkozott vele, s az idegennek látszó férfi magához akarta ölelni, még megkérdezte tőle:

-Apám vagy?

Na, de akkor még aprócska csöppség volt, iskolába sem járt. Nagylány tizenkét éves korában lett, amikor tüdőbajban, sok szenvedés után meghalt az édesanyja. Az apja újra nősült. A két nagyfiú testvér pedig kenyérkereset után nézett. Komenciós cselédek lettek valamelyik nagybirtokos távoli birtokán, a tanyavilágban. Mikor aztán a mostoha mama addig-addig sugdolózott az apával, míg az magához nem hívta a kislányát, s azt mondta neki:

-Mink jányom eladjuk ezt a házat, mert sokba került az édesanyád gyógyíttatása, nagy az adóságunk. A három hold földünk nem elég a megélhetéshez, meg a tartozások visszafizetéséhez. Erzsébet nénédnek van egy kis háza a falu másik végén, oda költözünk, de abban csak egy szoba-konyha van, te nem férnél el ott velünk. Meg aztán felnőttél már. Kijártad az iskolát, tizenkét éves nagylány vagy. Megtudod keresni a kenyeredet. Elviszlek hát a harmadik faluba Tokaji Mártonékhöz. Nagyon jószívű gazdák azok, megleszel náluk. Libapásztort keresnek ők, mert sok libát tartanak nyáron. Sokat tanulhatsz ott, egyszer majd jó gazdasszony lehet belőled.

A kislány először csak sírdogált, hogy ott kell hagyni azt a házat, ahol minden az édesanyjára, bátyjaira emlékeztette, még a régi játéka is ott heverték a nagyapa szobájában, aki szintén rég kiköltözött már nagymama mellé, a kopjafás temetőkertbe. A nagymamát ő már nem ismerte. Annál inkább még a drága, jószívű nagyapát, aki a háború alatt az apát nélkülöző családban egyben tartotta őket, s kedves derűvel vette tudomásul, ha a boltba küldte őt pipadohányért és az a csúnya boltos megint drágábban adta a füstölínivalót, de azért a unokájának mégis jutott pár szem édes selyemcukorra a visszajáróból.

-Ejnye, ejnye-csóválta a fejét, befelé meg mosolygott az öreg nagyapa, de a világerő nem vonta kérdőre a kisunokáját, hogy vajon annyi volt-e a visszajáró, amit a kis huncut leszámolt neki.

Ott voltak a szobában a kislány babái is, amikkel egy-két éve még játszadozott. Ott ültek a fal melletti lócán, mintha nekik is szomorúság ült volna ki a merev kaucsuk arcukra, és az fénylene fekete gombszemükben is. Megvolt még Miska a fehérszőrű kandúr, aki oly sokat dorombolt az ölében és Buksi, a fekete-tarka korcskutya, aki mindenhová elkísérte, még a kúthoz is, ha vízért ment, s azt is kívárta míg ő kijön a boltból, ahol vásárolni volt.

Mindentől búcsúzni kellett. A régi lánypajtásoktól, a jólelkű szomszédasszonyoktól, akik megsiratták. De belátta, hogy menni kell. A mostoha úgysem túrné meg őt, akárhol laknának is.

Ment hát a kislány. Az apja felszállt vele a két járási székhely között közlekedő vicinális vonatra, amit azelőtt csak a házuk ablakából láthatott, amint a füstölgő mozdony a néhány személykocsival átdöcögött az állomás váltói között. Mikor kiszálltak, jó sokáig kellett gyalogolniuk Tokaji gazdáék nagy házáig, melynek udvarán a baromfi jószág sokféle fajtája nyüzsgött. A szekérszínben a lovaskocsik mellett mindenféle fölművelési eszközök sorakoztak.

Az apját nem hívták be a nagyházba, csak a tornácon beszéltek meg, hogy kosztot, szállást adnak a gyerekeknek. Évente egy pár cipőt kap, meg havi négy pengőt. Ennek fejében kell a vásártérre kihajtani a libákat, s ott legeltetni délig. Aztán meg a háznál segíteni a többi cselédnek abban, amiben szükséges. A szállása az alsó konyhában lesz. Ott alhat majd a régi sezlónon, a ruháinak ott van a tulipános láda. Erre a két férfi ivott egy-egy pohár pálinkát és azzal megtörtént a szóbeli megállapodás.

-Jó dolgod lesz nálunk ígérte a testes, kontyos hajú gazdasszony és csak úgy első gesztusként megsimogatta a kislány arcát.

-Hát, mán kisjányom akkor én elmegyek. Fogadj szót a gazdáidnak, ne hozzál rám szégyent-mondta az apja és elköszönésként megcsókolta, aztán otthagya a vadidegen emberek között.

A kislány pedig megkezdte a szolgálatot. Először aludt egyedül életében a csupasz falú alsókonyhában, aminek már más szerepe nem volt. Csak cselédszállásul szolgált.

A kis árva eleinte úgy félt, hogy a félelemtől olykor a foga is összekoccant. Kísértetekről szóló régi mesék jutottak éjszakánként az eszébe, de lassan-lassan hozzá szokott új életéhez. Legeltette a libákat, dajkálta, pelenkázta a kisgyereket, takarította a baromfi ólakat, ősszel megtanulta a hízlalásra szánt libák, kacsák tömését, az ilyen munka közben elszakadt ruhái megvarrását.

Télen kijukadt a cipője talpa, de csak ígérték a gazdáék, hogy azt elviszik a suszterhez javíttatni, mégis mindig elfelejtették, úgy járt benne a havon is. Végül azt gondolta, más gazdát keres. A szülőfaluja szomszédságában beállt szobalánynak az állomásfőnökökhez, de onnan nemsokára menni kellett, mert a főnök disznólkodni akart vele, hát otthagya a családot. Végül visszakerült a Tokaji gazdáék falujába, de most a kocsmárosékhöz állt be, ahol szintén sok és nehéz munkákat bíztak rá, de a kocsmárosnétől legalább megtanult főzni, s megismert egy szimpatikus mesterlegényt, akivel később össze is házasodtak. Após és anyós házánál kezdték meg a új életet és az új küzdelmet. Az após is komenciós cseléd volt fiatal korában, de valahogy mégis tizenöt holdas gazdává küzdötte fel magát. Ám a fiatalkori nincstelenség, a holnaptól való félelem, örökre zsugorivá és önzővé tette. A fiatalokat nem segítette. Azt is megszabta, hány tyúkjuk kapirgálhat a baromfiudvaron, s kettőnél több malacot sem tarthattak. Az anyós vásárnaponként csempészett be hozzájuk ezt azt. Egy kis lisztet a kamrából, egy üveg bort az ebéd mellé a borspincéből, mikor az öreg elment otthonról a templomba, aztán meg a piactérre. Meghallgatni, hogy milyen híreket dobol ki a kisbíró.

Erről az életről szól vázlatosan a szépen megírt levél, aminek a fogalmazásában talán fiskális eszű valaki is segíthetett valamennyit, ha nem is túl sokat. Mert ahogy én tapasztaltam, az ő korában bár kevesebbet, de alaposabban tanítottak a régi elemi iskolákban. Hiszen az én öregeim is mindent fejből számoltak ki. Hibátlanul írtak és olvastak. A cséplőgépnél a hat elemet végezett bandagazda, az úgynevezett első ember számolt el a cséplető gazdákkal, pontosan kimérve, mi jár a gépésznek, a cséplőmunkásnak, s mi marad végül, a gazda zsákjában.

Szombatonként az első ember házánál osztották el egymás közt a heti keresetet, a természetben járó részt.

A kérelmező asszony férje is volt cséplőmunkás nyaranta. Azon kívül még sok mindent megpróbált, hogy boldogulhassanak, de talán azért is kopott el olyan korán, ahogy a levél tömör sorai ezt sejtették.

„1915-ben születtem egy kisközségben, a mai hajdú-Bihar megye területén. Édesanyámat 12 éves koromban elvesztettem, ami után a család felbomlott, nekem is cselédnek kellett állnom. Munkáltatóim nem jelentettek be az akkori OTI-ba. Így a szolgálatomnak sehol sem maradt nyoma. A férjemmel kötött házasság után csak háztartásbeli lehettem, vele együtt jártunk a mezőre harmados

kukoricát kapálni, kilencedén aratni, mivel a szó mai értelmében proletárok voltunk. A férjem egy ideig szabósegédként dolgozott, majd a jobb kereset reményében önállósította magát, de csak télen tudott valamennyi pénzt keresni. Közben kitört a második világháború és ez tönkre is tette az életünket. A felszabadulás után pár évvel a férjem az ipari szövetkezet tagja lett. Innen ment nyugdíjba 1972-ben. Még így is csak 26 évet tudott igazolni, mert a régi munkaadói, sem az önálló mesterek, sem a cséplőgép-tulajdonosok nem jelentették be az OTI-ba, mikor náluk dolgozott. Gyermekeim a szűkös lehetőségeikhez képest támogatnak. A fiam 1952-ben a hazai lehetőségek hiányában Budapesten helyezkedett el és ott alapított családot. A tanult szakmájával itthon nem tudna elhelyezkedni. Falunkban a házaknak nincs komoly értéke, ezért ha a miénket eladnánk, az árából nem tudnánk nekem Pesten lakást venni. Másrészt érzelmi okokból nem szeretném elhagyni a falut. Leányom idehaza él, de náluk is sok a baj. Ebben az évben veszítette el a 46 éves férjét. A még felneveletlen lánya odahaza van. A lányom havi keresete 3100 forint. Én a nyugdíjam jelentős részét gyógyszerekre költöm. Sokféle betegséget orvossal tudom igazoltatni. A fentiek alapján kérem levelem szíves elbírálását.”

Mindennapi történelem. A szegénység sok ember életében öröklődik, s ha nyomorúsággá mélyül, kortól, rendszerektől fogva bezárul előttük a kapu. Nem tudnak mögüle kitörni-gondoltam a kezembe került levél olvastán.

Az idézett kérelem sorsa is az lett, hogy az illetékes hivatal ügyintézői elolvasták és az aktuálisan érvényes törvények alapján, sajnálatukat kifejezve, elutasították. Mert ugye, a paragrafus, a szabály, az szabály - tárta szét a karjait az illetékes osztályvezető is, amikor jól fűtött szobájában az elutasító határozatot aláírta és a délelőtti kávéját megitta. Csak a titkárnő morogta magában odakint az íróasztala mellett, mikor a válaszlevelet postakész állapotba tette, hogy a szabály sohasem rugalmas. Annak nincsen lelke.

Az egyre kevesebbet forgatott olvasó

MARUZS ÉVA

versfordítása

Valentin Bicsko

HA KICSI IS VAGYOK

(ukrán nyelvből)

Ha kicsi is vagyok,
A zöld füvecske
Még nálam is kisebb
Kint a kiskertbe’.

Ha kicsi is vagyok,
Ott, a hegy tövén
Margaréták nőnek,
Akkorák, mint én.

Ha kicsi is vagyok,
Fatönkre lépek,
Hosszúfülű nyuszkó,
Éppen felérlek.

Ha kicsi is vagyok,
Magasra ugrok,
Egy egész marékkal
Meggyet szakítok.

Ha kicsi is vagyok,
Ám ha munka vár –
Elmosom az edényt,
Stoppolok is már.

Ha kicsi is vagyok,
Majd nagy leszek én,
Kék repülőgépen
Égbe szállok én.

Rendelésre...

KISS - SIMON MIKLÓS

QUO VADIS

négy fal között
testbe zártan
pulzáló homályban

vergődve álomtalan
összekuporodottan
magzati pózban

sikongva hangtalan
becsukott szájjal
tágra nyílt szemekkel

falat kaparva
csorbult körömmel
dacos közönnyel

önmagad ne áltasd
mozdulatlan
de meg nem állhatsz

helyben utazol
az idő visz magával
öröktől valahová

B. TÓTH KLÁRA

Idegenvezető csöves a hatoson

itt lenni Parlament, itt lenni Lánchíd,
a vár fölött van ég olyan sötét,
a fények égni és a sok-sok árnyék
vetít a híd alá megannyi lényt

Itt lenni én magyar, hazám a házam,
habár a kosz, szemét halomban áll,
a sok magyar egymás szemét kivájni,
szakadt kabát, én társra nem talál,

döcögni végig nagykörút hatossal,
enyém az út, a sárga villamos,
lyukas cipő, enyém lábujj kikandít,
a jégeső talán tisztára mos,

itt lenni kell, nem szünni szívdobogni,
s ha elkövetkezik a fagyhatár,
a hókupac hegyére felfeküdni,
és fagyni kell, ha lélek készen áll.

BEMUTATJUK**Ladóczki Vilmos**

Ladóczki Vilmosnak hívnak, a barátaimnak többnyire Kopasz, vagy Vili, vagy Vilike. Hosszú út vezetett ide ahol jelenleg tartok, rögzös és nem egyszerű az út, amin mentem mendegéltem, olykor bukdácsolva, megalázva és lenézve. Kezdem az elején: amikor megszülettem -helye Budapest 1969 okt. 6-án- sok minden nem világos. Születésem után ha minden igaz anyámmal voltam három éves korig nevelő anyaothonban, aztán három évesen ott hagytam tudja milyen oknál fogva, lényegében sosem kérdeztem, hogy minek, a miértjét, aztán teltek az évek és örökbe fogadtak ide Nógrád megyébe, Szurdokpüspökibe. Isten kegyességéből nagyon rendes nevelő-örökbe fogadó szülőket kaptam, szépen neveltek, tiszta és rendezett körülmények közt éltem, mindenem megvolt. Úgymond nem voltam elkényeztetve, mert mindenre megtanítottak, háztáji munkáktól kezdve a föld művelésétől kezdve az állatokkal való bánásmódra, de semmit soha nem erőltettek rám. Teltek szépen a gyerekeim, úgy ahogy rajtam kívül a többi sok száz gyereknek a faluban. Sok gyerekes csínytevéseket tudtam kitalálni, elkövetni, érdekes pikantériája volt annak, hogy ha valami baj volt az iskolába, automatikusan engem kerestek. A gyermekvédelemtől jártak ugye ellenőrizni cseperedésem, tanulmányaimat nézegették és úgy egyben mindent, amit ilyenkor kell. Arra a megállapodásra jutottak, hogy energia túltengésben szenvedek, ezért jártam birkózni Pásztóra, és nem is rossz eredményeket értem el. Aztán volt egy kritikus időszak amikor brahiból kisebb betöréseket végeztem, kalandvagyból, és máig is érthetetlen, hogy miért volt rá szükség, hogy olyan dolgokba belemenjek, ami veszélyeztette a szabadságomat, de röviden, a balassagyarmati bíróságon álltam fiatalok bírósága előtt, úgy volt az ítélet, hogy Tökölre megyek 3 évre zárt intézetbe, de a pártfogóm elintézte, hogy nem szeretné ha olyan helyre kerülnék, ahol jót nem tanulnék, hanem lehet, igazi bűnözővé válnék. Ezért Szabolcs-Szatmár megye, Tiszadob, Ilku Pál gyermekvárosba vittek, tanévkezdésem se volt egyszerű, mivel húsipari technikumba volt felvételem és a nyomdaipariba mint nyomdász, mivel mindig is szerettem a papírból készült könyvek illatát, kártyanaptárak jellegzetes nyomdafestékének az illatát. Ezért oda jelentkeztem, mint magasnyomó gépmester, de a bűncselekménybe torkollott tevékenységem, és a bírói végzés ezeket keresztbe húzta. Így lakatos hegesztőnek tanulhattam, mert más lehetőség Tiszadobon akkor nem volt. Nehéz volt beilleszkednem, furcsa volt az ottlét, a sok gyermekvárosi gyerek közt, akik már össze voltak szokva, de aztán fölvettem a ritmust, és jártam az iskolába, ami a gyermekváros területen volt. Aztán a történések, amik megváltoztatták az életemet itt folytatódta tovább: üveget jártunk lopni az igazgató tornácáról, és abból volt a zsebpénz kiegészítemem, természetesen bele vittek, é rajtam csattant az ostor. De az isteni gondviselés újra egy új lehetőséget adott a kezembe, ami az egész életemre kihatott, nagy hatással volt a céloim elkezdésére, és megálmodásához is. Mivel elkapott az igazgató, ahogy

dézmáljuk az üvegjét, a többiek elszaladtak, nekem pedig a lábam legyökerezett és ott maradtam. Behívott az igazgató és kifaggatott, hogy miért csináljuk mi ezt, és hogy merek ilyenbe részt venni, hiszen még csak egy-két hete vagyok ott. Rendes volt, éreztem ahogy beszél, és féltve intett minden ilyenről, és azt találta mondani, hogy az okozott kárt le fogom neki dolgozni. Másnap bevitt a bőrdíszmű műhelyébe, ahol amikor beléptem olyan illat, szag csapott meg, hogy amíg élek, itt érzem az orromban. Bőrműves volt, és segíteni jártam le neki, ledolgoztam neki az okozott kárt és elköszönt egy pár hét után. Ahogy kiléptem a műhelyéből, olyan érzésem volt, mintha le vágták volna mind a két kezem, és haszontalanná váltam volna, ezért egész este nem tudtam aludni, ott sírtam a párnám az arcomra borítva. Nem lehet, hogy abból a világból kitesznek, amibe amikor beleptem, úgy éreztem, hogy ez az én utam része kell hogy legyen, és mintha én már jártam volna ott. Napokig nézegettem minden délután, hogy dolgozik-e az igazgatóm, egyik alkalommal égtek a fények a műhelybe, ott néztem és az ajtónál gyűjtöttem az erőt, fogalmaztam magamban azt, hogy miként mondjam el Pista bácsinak, hogy igen is, én ezt szeretném csinálni, itt szeretnék lenni mellette, kitanulni, megtanulni mindent amit úgy gondol, hogy tudnom kell ahhoz, hogy bőrműves lehessen. Bementem, eléálltam, nem volt könnyű megszólalni úgy, hogy előtte megloptam, és azt szeretném ha most meg ott dolgoznék neki, és előlegezzen meg bizalmával és adjon egy lehetőséget. Meghallgatott és látta rajtam, hogy elszántságom nem hagy alább, azzal indított útnak, hogy másnap menjek föl a csoportnevelőmmel, és mindent megbeszélünk. Újabb álmatlan éjszakám volt, terveztem és láttam magam előtt, hogy ha sikerül és minden jól megy, ott leszek Pista bácsi mellet, és alkothatok, kiadhatok magamból mindent, ami bennem van, terveztem a formákat, színeket, és annyi minden járt a fejembe, hogy azt mondtam, ha ezt a lehetőséget megkapom, akkor a világon a legboldogabb ember leszek. Mindent megkaptam másnap, a lehetőséget kellő bizalommal, segítő kézzel nyújtotta felém, elfogadtam, hálásan megköszöntem, és tudtam, éreztem, hogy innét minden rajtam múlik. Elkezdtem minden szabadidőmben a műhelybe lenni és dolgozni, rengeteg mindent megmutatott nekem, közben jókat beszélgettünk, és így könnyebb volt a szüleim nélkül az ő hiányukat is feldolgozva megenni. Három évig ott voltam, első év után kiállításra kaptam lehetőséget, ifjú iparművészeti pályázatot kaptam, és nyertem el. Három év elteltével visszamehettem Szurdokpüspökibe, majd a szakmát tekintve lakatos hegesztő bizonyítványommal a Budai téglaiparhoz mehettem dolgozni. Ott lehetőségem volt az alapszerszámok elkészítésére, ami kellett a kis bőrös műhelyem kialakításához, felszerszámozásához. Több munkahelyem is volt, mindenhol megálltam a helyem, csak a célom, amit kitűztem magam elé, az mindig ott lebegett előttem, Tiszadobon a régi műhelyberendezése a régi szerszámok, formakincs lenyűgöző. Imádtam köztük lenni, a bútorok, a székek, polcok, fiókos kis szatócsbolti bútordarabok, mind-mind kedvenceimmé, mindennapjaim része lettek. Mindig azt mondtam, egyszer lesz egy ilyen kis műhelyem, ahol ilyen szebbnél szebb bútorok, öreg tárgyak fognak majd engem is körülvenni. Ezek alapjait kezdtem szépen lerakni, otthon, szüleimnél, Szurdokpüspökiben. Korkedvezménnyel megkaptam a kisipari működési engedélyem, mint bőrdíszműgyártó kisiparos, és eladásra készítettem apró árut és lakásfelszerelési tárgyakat. Élveztem minden napot amit a munkának szenteltem, szerszámokat, alapanyagokat tudtam egyre folyamatosabban vásárolni, mellette egy két régi dolgot is, és elkezdődött a gyűjtögetésem, és amikor Hollókőn voltam a Liszcai fele alkotóházban és megnéztem a falu múzeumát, akkor már tudtam, itt a helyem, ez az én világom! Mindig mindenhol nyitott szemmel jártam, kérdeztem az időseket, van-e valami régiség, ami már fölöslegessé vált számukra, és nem adnák-e nekem el, vagy csak úgy oda. Sokat kaptam és egyre csak gyűltek körém a tárgyak, a bőrműhely is elég szépen kezdett pénzt hozni a konyhára, persze minél több volt, annál többet tudtam belőle gyűjteni, tárgyakba fektetni. Valójában akkor már tudtam, az utamon vagyok, és a célom mi, és ezért még rengeteget kell megtennem és nem adhatom föl, mert úgy éreztem ez az én világom, ez az, amit szeretek és minden nap fáradhatatlanul mentem és tettem a dolgom. Aztán egy kis kényszerszünetre ítéltetett, bevonultam másfél évre katonának, ahol megint csak az isteni gondviselés érintette személyemet. Elmondtam mihez értek és mit csináltam kint a civil életben, egy hét múlva a politikai tiszt meg is keresett, és kikérdeztek a mesterségemről, életemről és mindenről, ami velem kapcsolatos volt. Elmondtam honnét érkeztem és mia célom, és partnerek lettek benne, olyannyira, hogy a hátországos kiállításra meghívtak egy bemutatózó kiállításra, ahol Magyarország összes laktanyájának bevonulói közt szereplő művészek, alkotók kiállításon mutathatták be mesterségüket. Az első helyen végeztem hatvan laktanya katonájából. Onnét már megkaptam

azt a lehetőséget, hogy még bent a laktanyában is szabadidőmben bőrmíveskedhetek, sok megrendelésem volt, egyik jött a másik után, úgy éreztem sokszor, ez nem ér véget soha. Aztán minden mi egyszer elkezdődik véget is ér, leszereltem másfél év múlva. Kapcsolati tőkével a hátamon mentem haza, és folytattam. A rögzös út elvitt Jobbágyira, ahol éltem és dolgoztam mint bőrmíves, rengeteg embert megismertem és sok kapcsolatra tettem szert. A gyűjtésem mindvégig kísért, a célom pedig lankadatlan maradt, és mindig elmondtam, hogy az ember minden reggel amikor fölkel és azt csinálja amit szeret, az már fél siker. Majd Szarvasgedére költöztem, egy újabb állomás újabb népcsoport, újabb környezet, de még mindig Nógrád megye, Palócföld, ott is sokat gyűjtöttem ismerősök ismerősei, rokonai, mindenki elkezdett szólni, hogy neki is van, menjek ha arra járok. Akkor már világossá vált bennem, hogy ettől nemesebb dolog mint hogy az ember gyűjti ősei, a régi letűnt korok használati tárgyait, nincs. Szarvasgedéről Pásztóra jártam, egy barátom felajánlotta, hogy árulja a dolgaim amiket készítek a boltjába és hátul műhelyt nyitottam, jól ment Pásztón is nyitott terepen gyűjthettem. Az isteni gondviselés újra szárnyai alá vett, elkerültem Sirokkút-völgybe egy nemzetközi rendezvényre, ahol kézműveskedhettem közel ötszáz cserkész előtt, majd motoros találkozók és kézműves vásárok, bejártam Egerbe és új barátságokra tettem szert. Kapcsolatépítésem folytatódott, újabb és újabb embereket ismerhettem meg, munkákat kaptam, megrendeléseket Philipmoristól -egy zsűri elé benyújtott alkotásaim kaptak lehetőséget, hogy a dohánygyár megrendeléssel segíthesse munkámat, célomat. Sportlétesítmény igazgatóságától kezdve magáncégek, autószalonok és sorolhatnám az ország hány szegletébe eljutottak kezem munkái. Egyre nagyobb intenzitással tudtam jární gyűjteni is. Az akkori barátnőmmel kijártunk Felvidékre, Fülel és környékére, ahol magyarajkú emberekkel beszélgettem rengeteget, és elkezdtem azon területek feltérképezését, ami egykoron a régi Nagymagyarország részei voltak. Újabb és újabb kapcsolatok, barátságok alakultak ki. A célom felé haladva az úton minden este hálát adtam, mert éreztem, hogy semmi sem történik csak úgy velem, a sorsom az, hogy az legyek ami vagyok, és csináljam azt amihez értek. Mindenek eljön a maga ideje. Évek teltek el és egyre többet voltam kint Felvidéken, tetszett nagyon, és sokszor éreztem, hogy ami történik velem, semmi sem lehet véletlen, ennek így kell lennie. Nem volt nap, hogy ne gondoljak arra, hogy egyszer majd nekem is lesz egy magán-múzeumom. Ugye Hollókőn amikor voltam ott a falumúzeumban látottak alapján tisztában voltam azzal, hogy ha ott ennyi tárgyból múzeumot csináltak, akkor már nekem is lehetne egy saját múzeumom, de még nem jött el az ideje, bár az egeri lakásom olyan volt, mint egy múzeum. A hely a negyedik emeleten nem adja vissza azt az életérzést, ahonnan a tárgyaimek be lettek gyűjtve, a paraszti világ régi tornácos házak padlásai, spájzai, pincéi, csűrjei. Ezért még váratott magára a célom beteljesülése, a munkám végeztem tovább, bár egyre kevesebb bevétel volt, és egyre kevesebbet tudtam gyűjteni. Viszont voltak olyan tárgyak, amik nem tartoztak a népi gyűjteményem táborába, ezért azokat eladtam vásárokon, és mindig olyat vettem rajta, ami a népi kultúránk kézzel fogható tárgyi csoportjának része volt. Számos segítség nélkül nem jutottam volna el odáig, hogy az álmodom valóra váljon, olyan emberekkel hozott össze a sors, akik látták bennem azt, amire talán ők nem lettek volna képesek, de értékelték és fölnéztek rám. Segítségükkel tudtam aztán egy olyan parasztházhoz jutni, mi végül is a gyűjteményem tárháza lett, amit álmodtam elérkezett és a munka amit bele öltem sosem fájt, fáradhatatlanná tettek azok a sikerélmények, amik az utam során értek. Az emberek akik önzetlenül segítettek és lemondtak azokról a tárgyokról, amik még egykoron nagyszüleiké volt, most jó helyen tudhatják, jönnek is nézik, és ki-ki könnyes szemmel ámulkodva nézi, hogy milyen nemes célra használtam föl, tettem rendbe a már-már feledésbe merült tárgyaikat. Mindig azt mondtam, ez a léleknek nagyon kell. Átérezni azokat a dolgokat, hogy a padlás poraiból az idő vasfoga által megrágott tárgyakat megmenti az ember és miből mi lesz. A tárgyakhoz való ragaszkodást valószínű ez is okozza, az utánajárás, megtalálás, és amikor felújítva vissza kapja azt a fényét amiben egykoron pompázott, érdekes világ, aki egyszer megkóstolja és igénye is van rá, mindent másképpen fog látni. Sok ismerősöm és barátok váltak régi tárgyak használóivá és sokaknak fontos is az, hogy egy-két formakincset a mindennapjaikba csempésszenek, mert ezeknek a régi tárgyaknak lelük van, és ezen lélek erejével tudom és hittel vallom, hogy életem nem volt hiábavaló! Az út, amin haladok tovább, még hozhat újat és bízom benne, hogy menthetem még sokáig a menthetőt, a már megmentett tárgyak pedig megmutatják, mire voltak képesek őseink elődeink. Erre pedig példaértékkel bír az ujbásti ház, ami a *Ladóczki Vilmos tájmúzeuma* nevet viseli. Nem véletlen a nagy MA szó folytatás. Mert a ma jelentősége igen is fontos

számomra és szeretném, ha mindenkinek azzá válna, aki átlépi ennek a tájmúzeumnak a küszöbét. Kellő komolysággal helyet kapott egy üveg-kiállítási anyagom, ahol egyben megnézhetnek az oda érkező látogatók közel 1500db üveget, a 18. századtól a 21. század elejéig. Mivel az üveg a tűzben született szépség lett a legkedvesebb számomra a gyűjtés éve alatt, de ezek mellett szeretem mindazon tárgyakat, amik az emberi kéz és leleményesség, szépézés kifejezésére készültek el anno. Pásztorok által faragott ivócsanakok, ostor, bicskatartók és minden olyan használati tárgyak, amik valamire készültek, szerelmi ajándékok, sulykolók, mángorlók, kések, villák, kanalak, ami egy csoportba zárja őket az ember!! Aki elkészítette kétkézi munkával, időt nem sajnálva. Akár egy üzenet is lehetett nekünk utókornak, akik a mindennapi használati tárgyainkat futószalagról kapjuk, ideig-óráig használhatjuk, majd eldobhatjuk őket. Nekünk a fogyasztói társadalomnak egy olyan üzenet, ami megváltoztatná az emberiséget, ha odafigyeléssel, töredéssel megfontoltabban, megbecsülve értékelnénk azt, amink van amit ránk hagytak. Jó példa erre, hogy az üvegkiállításon, ami Noszvajon kapott helyet, a magtár fogadóba, Bucsek András barátom és Thumerer Éva szemlélete hozta létre, hogy megnézhesse az oda érkező, milyen formák voltak, milyen praktikus tárgyakat hoztak létre és mennyire fontos, hogy egy ilyen anyag egyben megmutathassa magát András és Éva is gyűjtők, mindhárman gyűjtünk, ami közös bennünk, az üveg szeretete, és az az odaadás amit ők is kevés szabadidejükben áldoznak a múlt értékeire, nyitottan, kellő szakértelemmel és nem kevés jó ízléssel. Mert ehhez az is kell, olyan enteriőrben elhelyezni ezeket a tárgyakat, amit ha akar, az oda látogató észre vesz. Méltó a hely, maga a 18. századi magtár épület egyik pince ágat áldozták föl, és nem kevés idejüket ahhoz, hogy ez ott állandó kiállításként tudjon működni. Sok ilyen emberre lenne még szüksége az országnak. Terveim vannak, a cél végeláthatatlanná válik, amikor úgy gondolom már minden megvan, de mégis újabb és újabb tárgyak kerülnek elő, napfényre hozom őket, és mindig új és új terveket szövök. Mit tehetnék még, hogy tökéletesebb és sokatmondóbb legyen az a gyűjtemény, amivel meg kell teremteni azt a lehetőséget az utókornak, hogy értékelhetőbb, szerethetőbb legyen múltunk, őseink hagyatéka. Ahogy a palóc aranyos imádságot elmondom lefekvés előtt, elhiszem, hogy mind a hárman vigyáznak rám. „*Én lefekszem én ágyamba, mint Urjézus koporsóba, három angyal őriz engem, egyik őrzi testemet, másik a lelkemet, harmadik a világon való életemet, ámen.*” Ezzel kell tennem olyat, ami értéket teremt a jövőnek. A világon való életemmel. Remélem, amit eddig tettem, sokaknak maradandó élményt nyújt. Ha megismer, és megismeri azokat a tárgyakat, melyekért annyi mindet megtettem. Mert a gyűjtő nem magának gyűjt, én így osztom meg mindenkivel azt, amit valamikor elkezdtem, de tudva azt, hogy hol kezdtem el, miért kezdtem el, és miért nem akarom abba hagyni, ha már elkezdtem!

(Itt ér véget Ladóczki Vilmos bemutatkozása, önvallomása, amit csak annyival tudok kiegészíteni, és megerősíteni, hogy ismervé Őt, minden mondata igaz. Amikor megismertem személyesen, egy nagyon szép, felvidéki könyvkötő műhelyből származó aranyozóvasat kaptam tőle ajándékba. Csak úgy. Mert a Vilmos féle emberek egyik jellemzője, hogy amellet, hogy gyűjt, tudja azt is, a tárgyak nem az övéi, azok csak nála vannak. Épp ezért tudnak olyan könnyen ajándékozni belőlük. Aki Újbáston jár (Egyházasbást, Nová Bašta, korábban Kostolná Bašta) az biztosan megtalálja Vilmos múzeumát, ha máshogy nem, hát kinyitja a száját, s reá kérdez, hogy hol, merre van. Facebook-on is megtalálható Vilmos Gróf Ladóczki néven, ajánlom keressenek rá ott is.

Gyűjteménye darabjai, tárgyai a történelmi Gömör-Kishont és Nógrád vármegye területéről származnak. A következő oldalakon a gyűjtőről és a gyűjteménye egyes darabjairól láthatnak fotókat. A Szerk.)

Kincsvadász a világörökségben

Csodálkozunk rá a régi tárgyak formagazdagságára! Múltunkat, sőt a nyelvünket őrzik meg általuk – vallja *Ladóczki Vilmos*, aki kincskeresőként járja Gömörország és Palócország fészereit, eszterjeit, padlásait. Az általa felkutatott és restaurált eszközökből, tárgyakból kerültek már Füleke, Losonc és Rimaszombat múzeumába, illetve gyűjtőkhöz, még a tengerem túra is. Bemutatókon látható azokról a közönség szép darabokat többek között Varsányban, a nógrádi portékál újabbban a világörökségi palóc falut, Hollóköt gazdagítják állandó kiállításon.

Tárnóczy László

Színes kendő a fején, bőrvék a csuklóján, lapott farmerjében úgy ül portyája előtt a hollókői fűtácán, mintha egy világváros korzóján mutatványosként keresné a kenyérét. Cserzett bőrvék mögötte, előtte meg egy száml, amin szíjat hasól, lyukaszt, szegőcsel, varr, később nagyok dísz-tárgyak, ékszerek kerülnek ki a

keze közül. Ladóczki Vilmos aféle élő cégére bőrműves mesterségének, és mindazon más mestereknek is, akik előtte századokkal ezelőtt a mindennapi életéhez szükséges vagy csak hozzá tartozó eszközöket készítették. Palócföld-szerte. Oda-beim, az általa belakott házban vagy harminc féle madomkalács-sütő, van amelyiken a tulajdonos malma, sikon koromás c-

mér, harmadikon háziáldás adja a mintát. Asztalosok mesterművel, a pászterművészet remekel, de a füleki mágyárban készült zománclábasoktól kezdve a poltári üvegütőben fűvott üvegekön át a kézműves és helyi ipar mindennapi tárgyat is láthatók itt.

Amikor úgy két évvel ezelőtt a Medves-fennsík túlsóoldalán, Egyházasbástán a saját házáat táj-

múzeumként megnyitotta a nagyközönség előtt, néprajz-sok, népművelők, papok, tanítók és polgármesterek gyűltek köré. Az utóbbi években Egyházasdengelegtől Harkácsra át az Aggtelek környéki településekre az újonnan nyílt tájházak nyitása előtt tőle kértek tanácsot, mi hogyan rendezzenek be, s ha hiányzott valamilyen műtárgy a gyűjteményükhöz,

tudták azt Villmót megtalálhatják. Iskolás csoportok látogatták a saját tájházát Gömörország peremén, ám a szíve visszahúzta, szerette volna gyűjteményének legszebb darabjait Nógrád megyében is állandó kiállításon bemutatni. Hollókőbe hívták, ő meg igen mondot. Világörökségi látványházában olyan portékákat látni, amelyek a régi portékákkal együtt tökéremetek volna, ha nem menti meg őket Vill, aki éppoly otthonosan mozog a felvetté, mintha a hasár imenevő oldalán fekvő falvakban. Az egykori szurdokpüspöki kiskiszkolós kalandos életében kamargós-út vezetett a honismereti szakkörrel a saját tájmúzeumig, vagy a világörökségi látvány tájházig. Ladóczki Vilmos húsz éve járja az enyészetre ítélt házakat, nemegyszer bontás közben mászott fel a padlásra, ahonnan aztán egy kőszár régi üveg-gé, rozsdás szerszámokkal jött le. Restaurált tárgyal közt gerendabárdolók, vonólécek, kacsolók, billogók, vátgyvető modták, állathüllőcskek, ortfogók és sok egyéb más eszköz, amelyek megmentésével egykori mesterségek és azok fogásai örözlőnek meg a következő nemzedékeknek: tárgyak és megnevezésük is, amelyek az évszázadok alatt gazdagodott magyar kultúra.

Gyűjtsétek össze a régi szerszámnyeleket, ha kezet akartok szorítani azokkal, akiknek jogutódjai vagyunk a boldogságigényben. Gyűjtsétek össze a szerszámnyeleket, a mi ereklyéinket, melyekről még ma is süt, parázslík, fényesen ragyog sok-sok nemzedék erős, szigorú, kétségbeesett biztató kézfogása. Állítsuk ki ezeket az ereklyéinket – ha csak jelképesen is – mindenütt és mindenkinek hozzáférhető módon életünk keresztútjain. S időnként szorítsuk meg keményen ezeket az ereklyéket. Nagy szükség van rá.

Tisztelt Ladóczki Úr!

Örülök, hogy elfogadod Nagyapám „Lőszerismeret” füzetét, amit a II. világháború idején, Horthy Miklós katonájaként készített. Jobb helyen lesz Nálad, a gyűjteményedben, mint nálam a polcon.

Én Nagyapámtól kölyök korom óta hallgattam, hogy mit jelent magyarnak lenni, és mekkora értékeket rejt ez a kis ország, ami anno nem is volt olyan kicsi. Nagyon sok minden bejött sajnos a jóslatai közül. Ezért tisztelem azokat az embereket, akik próbálják élve tartani hagyományainkat, akár művészetben, ipar-, vagy képzőművészetben, zenében, vagy sportban. Örülök, ha olyan helyekre tévedek, mint a Te gyűjteményed.

További munkádhoz kitartást, és sok sikert kívánok!

Éderle Zoltán

SZÉKÁCS LÁSZLÓ

Kockázat

kockázat elemzés,
reform, innováció,
koncepció, stratégia,
fenntarthatóság,
tudatlan csiribá, és bú

a kenyérhéj utáni
kukázás projekt,
a racionalitás,
az önellátó topmodell:
a hajléktalan diplomás

oszd meg, most,
és uralkodj rajtuk,
mindörökké

kritikus ponttá nőtt
a szabad vagy
bálványimádás,
a vágy, a butaság,
tudat alá varrt éhség,
szétnyalazott szemérem,
csatornázott panama

zsilipek tárva,
a hordalék búzlik,
földcsuszamlást készít

őslakosok keresnek
másik Napot,
tisztább bálványt,
követ szülő tulipánt

kockázatkezelés:

Isten, teremtsél mást!

VASI FERENC ZOLTÁN

ALKOHOLSZONDA

A gyanú árnyékát nem lehet lemosni,
de a gyanú nem egészen jogtalan.
Most nem ittam, régebben igen –
alkoholban fürdettem magam.

Tagadjam a múltat? Vétlen vagyok?
Mások irányából szakadtak rám
a bajok? Mélybe kellett mennem,
derékig a sárba, a félelmeiktől –
át az árvaságba? Minden rám tapadt.
Rátenyerelt a gyászra KP – a kezdő költő
és narkós rimája, vagy PP –
ki kapni szeretett, adni keveset
akart, s feldúlt egy gyermekes családot.
'Kegyetlen' verseik nemzettették velem
albérlőből anyává E-t, ki akkor vált –
ZS lánya 10, nagyfia 19 éves (tavalyelőtt
felakasztotta magát), szóval E-t feleségül
vettem, hisz jött a fiam. Az örökségembe
fektette pénzét, majd elvált tőlem, s vitt
sokmindent. Mint mondja: a templom nem
szenthely, Ő vallástagadó, de 'Isten'-hitű.
Fiam beteljesülését, a születése tényét
sok túldimenzionált, félénk szerelmem bánja.
Színezem a szívnek szépeket feketére,
olybá' tűn, halottra váltak.
Így lettem illuziótlan, vagyontól választott.
A versírás időszakában kórházi beteg, mert
a határfalúban F-e, 'megvámoltak' (kiraboltak).
Nem érdekes! Kérem gondnokságom,
jogászi tanács. Mondanám könnyedén,
megyek elmeszoc. otthonba...
Hitet-utat fiamnak ki adjon,
ha alapvetően elvétettem az utat.
Egy öt évvel idősebb nő! A maga két szülöttje-halállal!

Fújom hát a szondát. Esküszöm, nem ittam!
De a készülék mit mutat?
Nulla-tizenhárom, nulla-negyvenhárom.
Aztán az orvosnál. Nulla-nulla-nulla.
(Rossz volt a fújási technika?)

A gyanú árnyéka rám kívül.
S a fejfán majd, hogy: Ivott! –
ennyi meg ennyit, ne tagadja, nem érdemes.
Maga tettett skizofrén, inkább
alkoholbeteg! De legfőképpen
nihilista (nulla-nulla, numero nulla)!

PONGRÁCZ-DANIELISZ ÁGNES*versei***Jobbágy Károly Emléknapra**

cseresznye piroslik
május lett megint
talpaim alatt a daltalan napok
új-rögöcskék lesznek
vakondtúrás-módra
kárt hozva emelnek
hátam mögött siklanak az évek
az arcom elé néha ősz-szín rózsá téved
s felvillan a lényeg
hogy cseresznye piroslik
és május lett megint
s ha egészen mélyen az ősz-szirmokba nézek
akkor látom hogy
a május mindig eljön
mindig eljön és velünk marad
“Mondják, a Himnuszt énekelték”
s míg mondják - én apám hangját hallom - szakadozva
távol a puskáktól hazatért Pestről
szakaszokban
és rá három évre vette el anyámat
ősszel
“Mondják, a Himnuszt énekelték”
apám mesél
a dal marad
és marad a május
belépek az időbe
ahol rózsák zúgnak októberben
és álmokat rajzol homlokomra az este
vajon hogyan leszünk mi mind elfeledve
ha az unokáink szemeiből chipek
rögzítik majd a virtuál-holnapot
megmondjam
sehogy
mert mindig lesz május
és mindig lesz
aki tüzet gyújt szívével
a megfáradt-bágyadt szirmokon

Harangokon és álmokon*Juhász Zsófiára emlékezve*

Szellő Kriszti azt mondta:
„emlékszem arra, amikor Zsó néni furulyázott”

*Tavas van -
a patak mentén a martilapuk sárgán,
amott, az erdőben az ujjas keltikék
lilán és fehérén hirdetik.
A szél szelíd.
A napsugár szelíd.
A kövek alatt meglapul az este,
s egy hanyatló fény-nyalábot lesve
előjön megint.*

Nagy Ágota azt mondta:
„amikor idekerültem, Orbottyánba
még hosszú hajam volt –
Zsó néni megállított egy pillanatra,
hátra tette a kezét, és azt mondta,
hogy beszélni szeretne velem.
Külön.
Egy bibliai útmutató volt nála,
és azt mondta, hogy nem szabad káromkodni.”

*Tavas van –
Harangok közé bújt el a szél,
most nem süvít,
s amíg felébrednek az álmok,
a rét néhány fehér virágot
terem:
nézd, százszorszép nő mindenütt,
és százszorszép lesz bárhogy az élet
s ha az Urral együtt nézed
rád virít.*

Bartos Manyika azt mondta:
„Zsó néni nagyon aranyos volt.”
Vidák Laci azt mondta:
„Olyan volt, mint egy szerető anya,
jó volt mellette gyerekek lenni.”
Tubák Irénke azt mondta:
„Felkészített minket, amikor konfirmáltunk”
s aztán szinte megismételve Lacit,
azt mondta:
„anyánk helyett anyánk volt.”

*Harangok közé bújt el a szél,
és megállította a tegnapot,
Zsó néni ma hozzád
s hozzám beszélt,
és örökségként itt-hagyott
negyven kislegényt,
és számos kisleányt,
sok-sok verset,
- béke legyen a levelekkel -
dalos lelket,
mókás percet,
nézd, százszorszép lesz bárhogy az élet
s ha az Urral nézed
rád ragyog.
Tavas van –
harangok közt várnak az álmok,
ám te hajolj le minden kis-virághoz,
hogy felnézhesz – megint.*

VÉGH TAMÁS

Pünkösöd reggel

Riadt tekintetű,
Vihar utáni kertek.
Kertek, vihar utáni reggel.
Egyikből egy ember
Ijedten mered rám,
Kerítése mögül.

Leveleken vízcsepp,
Szél szárít harmatot,
Felettünk az új nap,
A tiszta égre ballagott

Gyógyuló fenyőmön
Harkály munkálkodik,
Vadrózsaszínben fürdik
Ragyogón a csönd.

Föld erein lélek árad,
Zúdul a zöld szívemig,
Ringva zúgó madárhad,
Csapdos, csivitel itt.

Tiszta egek kerevetén,
Nyújtózik a reggel.
Kétszeresen élne
Minden, ami él.
Gyógyuló fenyőmön
Új hajtásokat simogat a szél.

Kétszeresen élne minden, ami él.

H. TÚRI KLÁRA

Pünkösdi hétfő, 2014

...Ma Valaki ajtót nyitott nekem
s én kiléptem magányomból; kezem
erősen fogta Ő, s... nem engedte
vissza-fordulnom. Magzatvíz folyt
s mint árvíz sodort az utcánkban végig;

fülemben s számban harsogó csönd.
Gyilkos...ha kivégzik - félhet
pont így: futott át agyamon -
s magamtól vádoltan...mint
ugorhatnék s kerülhetném ki
magzatvíz-áradatát - haboztam. De...
sodort az ár, s én lassan belémerültem.-
A kínok - súgták az angyalok még:...
hidd el: a kínok...csak kihordottan
válhatnak életre bennetek!
s...megváltva - újba ha fognál ember-
tudhadd: egyedül miért nem teheted...!

Egy ajtón át, ma Valaki kiszakajtott
magamból s tudatom termékeny talaján
könyörülő éleny magzatvizét rám hömpölyítette,
s ártatlanságomig butítva vissza: lelkem
a világ gonoszságából kiszabadította;
- mintsem hogy Isten ellen harcolnál,
hidd:...termőbb talajt senki nem adhat - annál
tisztítóbb lehetetet mint a Szent Léleké,
hiábalóság lenne keresned!- Várni

képletesen...Krisztustól tökéletest,
s Európától egyetemlegest? - mint megfogadva...
"Mind szentek legyetek!"- másként nem lehet;
s apostollá is az lesz ma...csak az,
ki Lélek által újjá született. -
Nem érdemli a keresztény nevet
- de a poklot inkább - az...ki
magánál nem ismer különbet! /mi-
közben rejtett aknákon mörög
s ha százszor figyelmeztetné is az Ég,
ő százszor felejt, hogy ellenőrizze, és
kibiztosítsa azt maga alatt!/-

Pünkösdi hittel...hidd el hát Urunknak:
- év éven ronthat - test s vér testvéreden -
Szent Lelkével Ő minden megváltottban
mindörökké élő s örökké szeret - !

HÖRÖMPŐ GERGELY

Ami összeköt bennünket

Annyiféle ember él a földön,
olyan sokféle vallás, filozófia,
társadalmi berendezkedés és
szokásjogoknak nagy-nagy garmada.

Mégis valami összeköt, s az ember
mindentől mélyen bent, függetlenül
egy örök képet hordoz, amit
nem ismer Istentelenül.

Ne húzódj félre. Ne köpj a világra.
Átad is szépülhet, épülhet,
különbé teheted többiekkel együtt,
ez volt jutalmad. ... és végzeted.

ELBERT ANITA**Fű leszek, ha**

Egyszer fű leszek, ha meghalok,
Újjászületve, sarokra fordítom
A fű élet, majd feltámadok,
Mert tudom, hogy a fű ápol,
És eltakar, s folyvást kinő
Majd utánam. Olyanná válok,
Akár a vándorfelhők, és
A virágok, nyiladoznak,
Majd elszáradnak, de
Tavasszal újra virágoznak.
Az igazság nevében
Fűcsomót tépek a nagy,
Elíziumi mezőkről,
Ezáltal válva halhatatlanná,
Nem félek a haláltól, mely
Egy pont, s ezt követi
A feltámadás.
Bölcsen merengve, nézem
A fűszálak értelmét, mint
Hajladoznak a szélben, de
Egy sem törik meg benne.
Így alkalmazkodom én is,
Lélekvándorként, teszem
A dolgom, szikáron, akár
A fű, de meg nem hajlok
Sohasem, a szabadság
Otthonom. Mint aki folyvást
A filozófiába mártja életét,
Örökre az okokat kutatva,
Olyan az én természetem,
Komoly, és kimért, de
Minden kötöttségtől ment
Képviseli a szabad szellem
Bátorságát. Minden véleménytől
Megszabadulva, csak a saját
Állásponton maradva érzem
Mint rezeg a léc, mert emberek
Csak a megszokáshoz ragaszkodnak,
S újítást nem akarva, éldegélnek.
Fű leszek, ha igazán szabadon
Döntök mindenről, nem érdekelve,
Mit mond a világ, s ha már
Elbúcsúzom a földtől, újra fű
Leszek, kicsiny él a világ peremén.

PRIBOJSZKY MÁTYÁS

ÉBERSÉG, ELVTÁRSOK!

(Bármily hihetetlen, (napjainkban) 1949-ben szó szerint így történt)

Először senki nem vette komolyan.

Elvértve akadt néhány kíváncsi, aki megállt a falragasz előtt, elolvasta, sercintett, rálegyintett, s ment tovább. Pedig a felhíváson nem kisebb ember neve díszlett, mint Kormos Erik elvtársé, aki nem csupán a város rendőrfőkapitánya volt, de egyben a Kommunista Párt frissen megválasztott városi párttitkára is. Márpedig velük mostanság nem volt tanácsos ellenkezni; amióta ők kerültek hatalomra, irgalmatlan fegyelmet tartottak minden téren, - ment a sustorogás - mindig kitalálnak valamit, amivel bosszanthatják a népet. Ezúttal kultúrversenyre biztatták a lakosságot. Afféle kerületi vetélkedőt hirdettek április 4. tiszteletére. Minden kerület köteles legalább egy főt jelölni! Ez állt a plakáton. Később már el is felejtették. Eső volt, a papír elázott, a betűk összemosódtak, légy piszok tette olvashatatlanná. Később gyerekek szórakoztak vele, mindenféle illetlen rajzok éktelenítették. Piros tintával, gyerekes, gömbölyű betűkkel hirdette valaki: "Pisti hüje! Sz. Ibi meg T. Laci csókolóztak".

Kormos nem tűrte, hogy semmibe vegyék az akaratát. Amit ő elrendel, annak úgy kell lennie! - hangoztatta úton-útfélen, különben...! KÜLÖNBEN!?! - Hát ez az!...

Hamarosan ifjúsági mozgalmi emberek lepték el az utcát, kopogtatás nélkül hivatlanul bementek a házakba, rábeszélni. Volt olyan ház, ahonnan kizavarták őket, de azokat másnap meglátogatta a rendőrség, bizonyos felvilágosításokat kérve. Érthető, ha többé senki sem merte kikergetni a különben kedves, udvarias, mosolygós ifjakat.

- Legalább énekeljen el egy szép, régi népdalt. - biztatták Takács Mari nénit, akiről mindenki tudta, hogy lány korában híresen jó hangja volt, mindig ő volt az előénekes még a templomban is, vagy amikor a lány csapat haza indult a szántóföldről, ahol napszámiban kapáltak, egyeltek, csépeltek, mindig Mari kezdte a nótát. Már messziről lehetett hallani őket, Mari csengő hangja kiragyogott a többiből, kilométerekre szállt - úgy mesélték.

- Óh, lelkem! Nincs már nekem hangom, megöregedtem! - szabadkozott Mari néni, de látszott a mosolyán, örül, hogy még emlékeznek ifjúkori szép hangjára.

A nép kezdett megneszülni. A rendőrök láttán - mi tagadás - megijedtek: Kormos elvtárs nem tréfál! Amikor a Tsz-eket szervezték - emlékezzenek csak! - ha ők mentek el egy paraszthoz rábeszélni, az biztosan belépett, vagy nem látták pár hétig. Valakinek mégis kell vállalni valamit, akár úgy, hogy kiáll és elfütyül egy nótát.

Megint, mint máskor is Balog Laci bácsi, az utca esze javasolta a megoldást a kocsmában vasárnap reggel. Szépen elküldjük a Lénárt Lajos bácsit, az úgy elciterázza nekik a nótájukat, hogy abban hiba nem lesz. Az öreg elpengeti nekik még az Internacionálét is! Kormos elvtárs majd csattogtatja a tenyerét, a nép meg vele tapsol, ahogy lenni szokott, az ilyen politikai rendezvényeken. Mást úgyse tehetnek. Ha Kommos elvtárs beint, akkor tapsolni kell. Hiszen tudjátok. Szóval, én azt mondom, küldjük el az öreg Lénártot.

- Hallottam, hogy van az utcában egy ügyes fiúcska, az állítólag még Lajos bácsinál is szebben citerázik. Küldjük azt! - akadékoskodott valaki.

Balog Laci bácsi a fejét rázta. - Nem küldhetünk gyereket! - mondta. - Még azt hinnék, nem vesszük komolyan a felhívást. Menjen csak Lénárt Lajos! Túl fogja élni.

Ezzel eldőlt a kérdés. Balog Laci bácsit nem illett felülbírálni: nyugdíjas állása volt a városházán, ahol mint díszhajdú szolgált a főkapunál. Tisztelgett ennek, tisztelgett annak, tisztelgett mindenkinek. Hogy-hogy nem, egyszer szem elől tévesztette Hőgyes elvtársat, és nem tisztelgett neki előre, pedig Hőgyes elvtárs fontos ember volt, a járási pártbizottság első titkára. Hőgyes elvtárs vérig sértődött, és felvetette a kérdést:

- Egyáltalán szükségünk van még ilyen múltból itt felejtett címőkre, mint ez a díszhajdú bohóc, aki még tisztelgni sem tud rendesen?

A kérdést mély csönd követte. A békésiek roppant büszkék voltak díszhajdújukra. Békésen kétszáz év óta létezik, amióta a Városháza felépült. - Hagyomány! - erősködtek.

Hőgyes egy ideig tűrte az ellenkezést, aztán az asztalra csapott:

- Elvtársak! Miért ragaszkodtok a múlt rendszer kispolgári csökevényeihez? Mi folyik itt? Maradiság!?

Hogy akartok új világot teremteni, ha ennyire sem vagytok képesek?

Az "elvtársak" nem ragaszkodtak... Nem mertek. Megszavazták, hogy megszűnik Balog Laci bácsi hivatala. Az emberek hónapokig követelték, minden rendezvényen szóba került, míg végül egy fővárosi még fontosabb elvtárs kegyesen rábólintott:

- Hát legyen, ha ennyire akarják. Se nem árt, se nem használ! Mindegy.

Így aztán Balog Laci bácsi továbbra is tisztelgett szorgalmasan, a Szélső utcaiak nem kis büszkeségére. Köztük már úgy terjedt:

- Még a Párt se bírta kimozdítani a helyéről!

Érthető, hogy Laci bácsi véleménye felért még Kormos elvtárséval is, azzal az alapvető különbséggel, hogy Kormosnak hatalma is volt a véleménye mellé, így neki mindig igaza volt,

Lénárt Lajosnak tehát főhetett a feje: mit citerázzon az elvtársaknak 1949. április 4-én, hogy szép is legyen, meg az alkalomhoz is illeszkedjék. Sok dallamot ismert az öreg, csak a szöveggel volt mindig baja, mert annyi dallamnak a szövegét képtelen volt megjegyezni. Ám elég volt egy fél sort elfütyülni előtte, Lajos bácsi már folytatta is a citeráját. Dallamot tanulni olyan gyorsan tudott, hogy amikor színészek játszottak a kultúrházban, az összes éneket elmuzsikálta Piroska néninek még aznap este, de még külön a Hajmási Pétert is. Most a kis detektoros, fülhallgató rádióját hallgatta folyton, hátha onnan tanul valami újat, mait.

Lajos bácsi - ahogy mondani szokás - a bőség zavarával küzdött. Képes volt végig citerázni egy-két házi bált, úgy, hogy nem ismételt dallamot. Nem csoportosította soha a nótákat, ha belemerült, játszott, ami éppen eszébe jutott. Soha, egy pillanatra sem akadt meg. Éjfélkor akkurátosan elverte a "vakpalit", ami nem volt más, mint a Rákóczi induló népi változata. Gyerekek húztak rá trágár szöveget, ami ezzel aszóval kezdődött. A *vakpali* elhangzása egyben a multság végét is jelezte.

Elhatározta, hogy segítséget kér Balog Laci bácsitól, akivel hajdan együtt gyerekeskedett. Ő biztosan tudja, mit illik ilyenkor citerázni.

- Csak ne szomorút! - mondta Laci bácsi. Jó pattogósakat - hiszen tudsz te csárdást eleget. Nem kell túl sokat, három-négy elég lesz, például katonanótákat. Tudod...

Lajos bácsi megnyugodva ment haza. Már csak annyi gondja maradt: Jó, rendben van, biztos eszébe jut három-négy! De melyik legyen az a három-négy? Azért nem ártana kipróbálni előtte, csak el ne felejtse, miket választott. Fel fogja írni egy papírra!

Otthon nem gyakorolhatott, mert Piroska néni rögtön rázendített, mert ő viszont dalolni szeretett, ezért állandóan új nótába kezdett. Lajos bácsi rá-rámorgott, aztán kapta a citeráját és kiballagott a Holt-Köröshöz, a Körgáthoz. Ott leült, hangszerét két téglára fektette. Előkapta a libatollakat, a verőt, meg a nyomót, most végre nyugodtan gyakorolhatott, nem zavarta Piroska néni dalolása. Percek múlva már azt se tudta, hol van, csak verte a húrokat, a dalok egymás után bukkantak elő az agyából. Ment, mint a parancsolat. Éppen belekezdett a "Megyen már a hajnalcsillag lefelé..." - kezdetű dalba, ami ugyan nem tartozott a báli nótái közé, mégis fontos volt számára. Valamikor régen, még ifjú legényként - Hej! de rég is volt! - sóhajtott fel, sokszor eljátszotta ezt a dalt Pirike leányszobája ablaka alatt szerenádozva. Ezt meg az "Akácós út"-at, Pirike kedvenceit. Most a múlton merengve jólesően simultak ki kezei alól az emlékezetes dallamok, s a velük járó emlékek, tökéletesen megfelelve az időről.

Váratlanul súlyos kéz nehezedett a vállára. Hökkenten nézett fel:

Kormos elvtárs állt ott fölője tornyosulva, mind a 140 kilójával, hordó méretű pocakját előre tolva, szigorú képpel.

Dörögve szólt - Szóval, maga arról citeráztat itt elbújva, hogy megyen már lefelé a csillag? A mi csillagunk? Megőrült, ember? Azonnal hagyja abba, mert bekísértetem!

- Én csak... hebegett Lajos bácsi - nem tudom a szövegét. Ez volt a feleségem kedvenc dala, amikor még udvaroltam neki. Fogalmam se volt, hogy a csillagról szól.

Ám Kormos elvtárs nem irgalmazott. Előkapott egy sípot, belefűjt, rá pár másodpercre megjelent két rendőr a Körgát tetején. Kormos intett nekik:

- Vigyék be ezt az embert az őrsre, dugják be egy magánzárkába a citeráját hagyják nála, hadd gyakorolja ki magát kedvére. Figyeljék, hogy miket citerázik! Vihetik!

A rendőrök karon kapták a remegő Lajos bácsit, s cipelték magukkal. Az utcasarkon begyömösölték a járorkocsiba. Percek alatt a főtéren voltak, a Városháza előtt, annak pincéjében volt a fogda, oda beterelték, s magára hagyták. Lajos bácsi, gyöngé, gyámoltalan ember lévén, elpityeregte magát.

- Hát már a citerázásért is börtön jár? Milyen világot élünk? Jézus segíts!

Jobb híján letette maga mellé a priccsre a citerát és rázendített.

- Már ügyis mindegy! - gondolta. - Tán csak nem akasztanak fel érte!

A rendőrök odagyűltek a cellához, hallgatózni.

- Hát azt tudja-e, bácsi - szólt az egyik fiatalos kinézetű rendőr - hogy "Vándor-felhők fenn az égen..."

Lajos bácsi azt is tudta, miután a rendőr eldúdolt néhány hangot, a citera máris folytatta, aztán jöttek sorba a csárdások, meg ami eszébe jutott, válogatlanul. Így ment ez addig, amíg Kormos elvtárs meg nem érkezett. Azonnal csendet parancsolt, a rendőrökkel kiabált, lehordta őket, hogy barátkoznak a fogollyal.

- Az ellenséggel nem cimborálunk!

Az egyik rendőr odasúgta a mellé állónak:

- Ez ellenség? Ez a szegény kis öreg? Ha ilyen az ellenség, akkor én nagyon bátor leszek!

Kormos elvtársnak éles fülei voltak, meghallotta a súgott szavakat.

- Azt egy rendőr előre sohase tudhassa! Éberség, elvtársak! Meg vagyok értve?

- Igenis! - csattant a válasz.

Hozzák be az irodámba ezt a jómadarat. Ketten tartózkodjanak benn, amíg a kihallgatás tart, egyrészt tanúnak, másrészt, az ellenségben sosem bízhatunk. - Átkutatták, nincs-e nála lőfegyver?

- Ennél? - húzta el száját a sugdolózó, fiatal rendőr. - Honnan volna ennek fegyvere?

- A megbízóitól kaphatott! Értem?

- Nem ilyennek képzeltem a kémeket.

Lajos bácsi az egészből csak annyit értett, hogy ő kém. Felnyűszített:

- Dehogyan vagyok én kém, jelentem alássan! Engedjenek el, könyörgök! Ha ebédre nem vagyok otthon, az asszony leszedi a fejemet! - nyivákolta kétségbeesve.

- Talán hazaengedjük - enyhült Kormos elvtárs, ugyanakkor egyre jobban tüzelt benne a tettvágy. Most végre megmutathatja, milyen egy igazi, vérbeli, éber, népi rendőr! - Előbb felvesszük a jegyzőkönyvet, aztán majd meglássuk. Hozhatják! - tette hozzá, és sarkon fordult. Egyenesen az irodájába sietett, kemény, parancsnokhoz illő, délceg, daliás léptekkel.

Lajos bácsi vacogó fogakkal ült az íróasztalnál, s minden idegszálával igyekezett figyelni Kormos elvtárs szavaira.

- Állampolgársága?

- Magyar! - rebegette Lajos bácsi

- Élt külföldön?

Mindenki döbbenetére az öreg Lénártnak kibuggyantak a könnyei, úgy válaszolt, sírva:

- Hogy éltem-e? Nem volt az élet, kérem. 3 év hadifogság, Vlagyivosztoknál, kezdődött, s a szibériai Vorkutában folytatódott, naponta egyszer korpakásán, víz nélkül a bányában! Csoda, hogy páran életben maradtunk. Az járt jól, aki a legelején meghalt.

- Hol tanult meg ilyen jól magyarul?

Lajos bácsi döbbenetesen meredt Kormosra

- Hát... hol? Természetesen, Békésen. Itt születtem, a Szélső utcában, 1907-ben.

- Szóval, hová megy a vörös csillag? Lefelé?

- Az... kérem, a hajnali volt... én a hajnalsillagot játszottam. Nem vöröset! Az az égbe megy!

- Na, látja! - Kormos elvtárs elégedett volt a válasszal. Intett a gépirólánynak, aki történetesen, szintén a Szélső utcában lakott, apró gyerek korától ismerte az öreget, s tudta jól, őt tartják a leggyávább, legpapucsabb férjnek, aki még szódavizet se ihat Piroska néni engedélye nélkül. Kuncogott, de tisztelettel

fordult a főnökéhez, utasításra várva:

- Vegye fel az adatokat, Irénke, a végéhez írja be, a kihallgatott személy magyar állampolgár, nemtanúsított ellenállást, kijelentette, a vörös csillag hajnalonként az égbe megy, amivel akár egyet is érthetünk. Egykettő!

Az írógép zakatolni kezdett. Irénke szédületes tempóban tudott gépelni, s mint ilyen, több ízben bajnokságot nyert. Lajos bácsi döcögve diktálta az adatait. Rég volt, amikor utoljára fel kellett sorolnia. Hogyan esküdtek? Piroska biztos tudja.

A jegyzőkönyv elkészült, rajta az asznapi dátum: Felvétel: Békésen, 1949. március 1.

Aláírás:

Kormos Erik rendőr őrnagy
Békés városának rendőrkapitánya

*

A kultúrverseny végül is lezajlott, de botrányal végződött. Ráadásul ismét Lajos bácsi volt a fővétel. Önfeledten muzsikált, pengette, ahogy jött, ami éppen eszébe jutott, megfélemlítve arról is, hogy a köznyelvben az előkelő múlt emlékeztetőn Grillnek nevezett Kultúrház színpadán áll, amikor éles hang csattanása zavarta meg:

- Tüntessék el onnan azt az embert! - Kormos elvtárs ordított.

Lajos bácsi csak másnap tudta meg, hogy a "Horthy Miklós katonája vagyok, legszebb katonája" - kezdetű bakancsotját játszotta, gyanútlanul. Az mentette meg az életét, hogy a járási és megyei vendéglátás a dallamot ismerték ugyan, topogtak is rá nagy élvezettel, de a szövegét nem. Kormos elvtárs nagy nehezen lecsillapodott, látva, hogy a felettesei nem sejtjenek semmit, ő sem merte jobban felfűjni az esetet. Így szép csöndben elfelejtődött az egész, csupán a közönség ujjongó vastapsa maradt az emlékezetekben. Talán éppen Lajos bácsi sikerének volt köszönhető, hogy a Szélső utcai csapat kapta a különdíjat, egy díszoklevelet, amit kötelesek voltak bekereteztetni, s a Húszas számú sarokház homlokfalára kirakni. Történetesen, éppen ott lakott Balog Laci bácsi, aki napokon belül elintézte, hogy a kirakási kötelezettséget visszavonják.

De őrizni kell! Örök időkre! - szólt az utasítás. Talán, ma is megvan, ha az egerek szét nem rágták

BESZÁMOLÓK

Nick Ferenc mkl. beszéde Bartus Teri néni temetésén.

Gyászoló Családtagok, Barátok, Ismerősök!

A Kultúra Lovagrendje nemzetközi közössége mély fájdalommal értesült arról, hogy életének 83. évében elhunyt Bartus Józsefné, született Szandai Teréz, „Palócország Örökös Mesemondója” – az utolsó tradicionális mesemondók egyike – a Magyar Kultúra Lovagja, mindenki Teri nénije!

Bartus Teri néni 1931. október 27-én született egy paraszti család harmadik gyermekeként. Szülei földművelésből éltek, s így már a felcseperedő apró gyermekeknek is részt kellett vállalnia a munkában. Édesapja híres búcsúvezető volt, aki – mikor már a gyerekek is részt vállaltak a földművelésben – elvállalta a postamesterséget, de ő volt a falu pénztárosa és a templombíró is. Édesanyja világi ferences volt.

Teri néni – kortársaihoz hasonlóan – tízévesen már a libákat, a teheneket őrizte, s hamarosan részt kellett vállalnia a kapálásból és a marokszedésből is. A fárasztó munkával telt napok után esténként, hétvégenként összejött a fiatalság egy kis énekszóra, táncra. Ha kellett, Teri néni zenélt hozzá fésűjével, s tanították a botladozó kisebbeket a tánclépésekre. Mindig szívesen hallgatta az öregek meséit, szívesen tanulta a régiek dalait, és szívesen ment a fosztókba, hol sok-sok régi történetet hallott.

Mikor aztán férjhez ment, s megszületett a kislánya, továbbadta a régi szép meséket. A háza mindig tele volt mesemondáskor gyereksereggel, hisz ide járt az egész falu apraja.

1969-ben megalakították a „Röpülj páva kört”. Az 1970-es években felfedezték őt a néprajzkutatók, és a megyei művelődési központ munkatársai. Legelső „fellépésére” Diósjenőn került sor, majd egyre több meghívást kapott, s mindig sikere volt népdalcsokrainak, meséinek.

2002-ben „A népművészet mestere” címet is kiérdemelte. 2004-ben Tari János rendező egy portréfilmet forgatott róla, s könyv alakban is megjelent legszebb meséinek gyűjteménye. A könyv a palócföldi mesemondó teljes szövegfolklor repertoárját adja közre. A sok tekintetben különleges, archaikus szövegek nem csupán egy személy, nem csupán Herencsény, hanem az egész tájegység tudását képviselik. A szövegek többsége műfajilag mese, melyek sorában kivált a legendamesék és tréfás elbeszélések aránya a meghatározó. 125 olyan szöveget olvashatunk benne, amely „olvasmányélményektől, műveltségi hatásoktól jóformán alig érintett”. A repertoár mintegy hetven népmesét (állatmesét, rablóhistoriát, falucsúfolót, és zömében tréfás mesét), valamint félszáz mondát (betyármonda, hiedelemmonda, történeti monda, vallásos tárgyú narratívák) foglal magába.

Teri néni meséinek fő jellegzetessége: a színes formai improvizáció mellett (bár általában hűen követi a valaha hallott narratíva vázát) a helyzetkomikum, a dalbetétes és főként a reálisabb jellegű mese.

Méltatója így ír: „a kötet adatközlője a legutolsó tradicionális mesemondók egyike, és az általa elmondott szövegek többsége műfajilag mese, melyek sorában a legendamesék és tréfás elbeszélések aránya meghatározó. Kivált a tréfás mesék sorában találni igen sok, folklorisztikailag is kuriózumnak tekinthető népköltészeti alkotást.

Gazdag a gyűjteménye a különféle bibliai apokrif történetekben, valamint a műfajilag a mondákhoz közelebb álló helyi kötődésű vallásos tárgyú narratívákban is.”

Az elmúlt évtizedek alatt Teri néni profi népművésszé, jó értelemben vett „folklorisztárrá” vált. Ez anépszerűség azonban nem változtatta meg őt, sőt inkább megerősítette abban, hogy a tudást, a népi kultúra gyöngyszemeit

mind szélesebb körben meg kell ismertetni, s tovább kell adni egy olyan kor számára, mely hajlamos az idegen kultúrák fetisizálása révén elfeledni azt ősi magyar kincset, mely századokon át hagyományozódott szájról szájra, s amelynek egyik legutolsó tudója, ismerője, éltetője a 2009-től a Magyar Kultúra Lovagja címet elnyerő Bartus Józsefné Szandai Teréz.

Az öt földrészre kiterjedő Kultúra Lovagrendje közössége szerint Teri néni élete, értékítélete, töretlen ambíciója, lelkesedése, jó kedve napjainkban is példaképpül állítható.

Tisztelt Gyászolók!

A közelmúltban búcsúztattuk Nógrád megye folklórjának másik nagy büszkeségét, Pál Istvánt, az utolsó dudást, a Magyar Kultúra Lovagját. Pista bácsi és Teri néni számtalan alkalommal szerepelt együtt.

Térségünk két „Tiszta forrása” közvetlenségével, humorával, és bölcsességével, valamint az évtizedek során gyűjtött, megmentett folklórkincsük feneketlen tárházával minden esetben elbűvölték közönségüket. Úgy gondolom sokan egyetértenek velem abban, hogy a két Kultúra Lovagja megismerése nélkül valamennyien szegényebbek lennénk.

Ma talán ismét együtt vannak, ott fenn. Pista bácsi az angyaloknak dudál, akiket Teri néni pedig szebbnél-szebb meséivel szórakoztatja őket.

A megfáradt testet ugyan örök nyugalomba helyezzük, de Példaképeink lelke, szelleme velünk él tovább, mert lovagrendünk küldetésében rögzítette a lovagtársak életművének örökös ápolását. Teri néni és Pista bácsi lovagi oszlopai egymás mellett lesznek Tündérmező kapujában, Aranyosszigeten a Kultúra Lovagrendje Emlékparkban is. A beregi Tisza-háton Aranyosapátiban szeptember 26-án emeljük emlékoszlopaikat, amelyeket az életművükről elnevezett „Tiszta forrásból” hársfa óvja majd.

Bartus Józsefné, született Szandai Teréz, Palócország Örökös Mesemondója, a Magyar Kultúra Lovagja, mindenki Teri nénije köszönjük közösség- és emberszerető életed. Példamutatásoddal megvalósítottad Artúr király intelmét, így most az ő gondolatával búcsúzom: „*A lovagokat ne érje gyász, ők velünk vannak, hírük apáról fiúra, anyáról leányra száll.*”

Emlékedet kegyelettel megőrizzük!

Herencsény, 2015. május 9.

Teri néni a koporsóban

Búcsúztató és a gyászmenet

Németh Árpád festőművész kiállítása Rétságon

Németh Árpád festőművész munkássága nem ismeretlen a kistérség művészetkedvelő közönsége előtt. A mostani tárlat apropóját az adta, hogy a napokban ünnepli 55 éves fennállását a helyi középiskola, melynek kezdetekben, és az elmúlt években is tanára volt. De azt is lehet mondani, hogy aktuális volt már egy tárlattal megjeleníteni a városban - amelyet a művész mindig is magáénak vallott -, hiszen majd egy évtizede hozott alkotásokat önálló bemutatkozásra e galéria falára.

A falakon a képek többféle kort idéznek a művész "élettörténetéből". A látogatók koszorújában a megnyitó első perceit Bene Annamária fuvolajátéka tette emelkedetté és ünnepélyessé. Mocsári Gergely mondott bevezetőt, melyben kiemelte az 55 éves évfordulót, és azt, hogy Németh Árpád több időszakban kötődött a város kulturális és oktatási életéhez. Mint mondta, ő nem vállalkozik művészeti ismertetésre, inkább felkérte a szerzőt, mondjon pár gondolatot a bemutatott képek kapcsán.

Érdekes dolgokat tudtunk meg egyes festmények keletkezéstörténetéről, szimbolikájáról. Mindezt a Németh Árpádtól megszokott szemléletes, élvezetes előadásmóddal. A hallottak ismeretében egészen új részleteket, összefüggéseket fedeztünk fel a képeken, új élményekhez juthattunk. A látszatra nonfiguratív alkotásokon felsejlenek az emberi alakok, a viszonyok, a történelem és a filozófia alapkérdései.

Pár képünk a megnyitó pillanatait idézik. Szokásunk szerint kiemeltünk néhány festményt. A kiállítás május 30-ig volt megtekinthető a művelődési központ galériájában.

Fotó, szöveg: Girasek Károly

Megalakult a Nagyoroszi Hamvas-Kör

Egyéni kezdeményezésre nemrégiben megalakult a Hamvas-Kör Nagyorosziban. A kulturális társaság a jövőben több rendezvénnyel szeretne adózni a közvélemény számára kevésbé ismert irodalmi személyiség emlékének, illetve életművének.

A hét fős alapító tagságot Karaffa Gyula meseíró-költő fogja össze. Elmondta, hogy Hamvas Béla életműve szilárd alapot biztosít ahhoz, hogy az írásaiból kiolvasott gondolatokat megvitatta, meglátásait, kijelentéseit a hétköznapi életben is alkalmazhassuk, akár saját életünk, akár a közügyek jobbítására, vagy csak egyszerűen, a helyi polgárok közötti újbóli párbeszéd kialakítására. Az elmúlt évszázad magyar irodalmának egyik legkiemelkedőbb egyéniségének a „normálisnak lenni” kifejezés volt a legfontosabb megjegyzése, és az ehhez a „normalitáshoz” szükséges lakossági párbeszéd a Kör tagságának tapasztalata szerint mára szinte teljes egészében eltűnt a településeken.

A megalakulást követő első találkozón, a Márton Fogadóban Hamvas Béla életrajza került a középpontba, és felidéződött egy beszélgetés is, amit az író-filozófus kiadójával, Dúl Antallal készített az utód, Tornai Szabolcs. A későbbiekben rendszeresen szerveznek majd összejöveteleket, amelyeken elsősorban a névadó munkássága lesz a fő téma, meghívott előadók részvételével is.

Szöveg: Henry Hegedüs (www. <http://nynapok.blogspot.hu>), fotó: Borbély Zsuzsanna.

Gömör Kata festményeinek kiállítása és verseskönyvének bemutatója Érsekvadkerten

2015. május 9-én Érsekvadkerten nyílt Gömör Kata festményeiből kiállítás, ami a festőnő első verseskötetének bemutatója is volt egyben. Válogatott versei 1984-2014 közötti időszakból valók, sok képhez már eleve készült egy vers is. A kötet is így épül fel, jónéhány festményének képe mellett ott a hozzá írott vers. (Sajnos anyagi okok miatt csak fekete-fehérben láthatóak a képek a kötetben.)

A kiállítást Ferencz Orsolya énekművész nyitotta meg, aki csodálatos énekével varázsolta el az igen szép számú közönséget! Hodossy Ildikó előadóművész tolmácsolta a verseket, amik élő szóval és a szép előadásban szinte életre keltek! Az estet Balla Fanni „vezényelte” le, aztán a kötetlen beszélgetése, a könyvvásárlása, és a dedikálása volt a főszerep.

További sok szép sikert kívánok Gömör Katának mind a festészet, mind a versírás területén, s kérem Önöket, hogy hívják meg a művésznőt településükre festményeivel, illetve könyvével kiállításra, bemutatóra. A Szerk.

Hodossy Ildikó előadása

Ferencz Orsolya és a hallgatóság

Gömör KataBalla Fannival és az esten is fellépő barátai körében

DOBROSI ANDREA

Batthyány tér

Hörög gyengeség rágta test,
lüktet az ér – bűg a metró –
sejt sűrög, felzúg Budapest,
teret bolygat HÉV-vel retró.

Hajléktalan, galamb, padok,
mint vér pereg – Duna parti –
tűzi fény égre oszt lapot,
csontig mar a kártyaparti.

Villamos útvégre lázad,
döcögni nem fog – új sín görgeti –
vásárral csillapít lázat,
újsággal ijesztget jeti.

Szerelem tölti csarnokát,
reng a pítvar – pulzus pörög –
randira gyúl selyem, brokát,
angyalszárnyú szív-ördögök.

Busz gördül be Szent Annához,
zsong-dong a lég – templomi kar –
régi áldást, imaszót hoz,
hatra heged testen a var.

KOVÁCS T. ISTVÁN

Különleges olvasmányaim

Bolgárok és magyarok

Régi csoportképeket nézegettem nemrég. Szamokov város környékén barangoltunk valamikor a múlt század nyolcvanas éveinek közepe táján.

Eszperantista barátaimmal utaztunk ki látogatásra a Szófia megyei eszperantisták meghívására, akik nagy szeretettel fogadtak bennünket. Jól működő klubjaik voltak akkor, több településen. Többnyire saját kis klubépülettel is. Könnyen megértettük egymást a közös nyelvet beszélve, s nagyon sok tapasztalatot szerezhettünk a bolgár emberek életéről, kultúrájáról, az ott még élő népművészetről. Többek között arról is, hogy a bolgárok rokonszenves nemzetnek tekintik a magyart. Ezért igen kellemes fogadtatásban részesültünk.

Ott és akkor még éppen olyan történelmi közelségben maradt rájuk a török kor emléke, mint ahogy ránk az 1848-49-i szabadságharcé, hiszen Bulgária csak a tizenkilencedik század utolsó harmadában szabadult fel az oszmán birodalom hatalma alól.

-Sub la turka jugo, vagyis a török uralom idején - hangzott el gyakran a mondatot kezdő szó, ha valamely történelmi örökséget akartak velünk megismertetni.

Türkizkék homlokzatú épületek határozták meg a település arculatát a *Koprovistica* nevű kisvárosban is, amely akkor a magyar *Szentendre* testvérvárosa volt. Azt, hogy ma még az-e, nem tudom. Ám a hazai tapasztalatom szerint a rendszerváltáskor sok, más volt szocialista ország testvérvárosával szűnt meg a kapcsolat. Mondhatnám, politikai félreértés miatt.

Olvasgatom a régi jegyzeteimet, s azt a megjegyzésemet találok a sorok között, hogy lám, lám, a dunamenti kis népek sorsa abban is közös, hogy több évszázados idegen elnyomás alatt kellett élniük, de az élni akarásuk erős volt, s mindenképpen ellenére nem tűntek el az idő kegyetlen sodrásában. Ez is a közös múltunkhoz tartozik.

Koprovisticában is keveredtek az urbanizáció és a régi múlt elemei. Az alkonyba hajló délutánon a legelőről hazatérő tehén még harapdált kevéske fűvet a helyi múzeum kapuja előtt. Idegenvezetőnk egy kedves tanárnő kis patak hídjára mutatott, mondván: Itt dördült el az első puskalövés, amikor a törökellenes bolgár szabadságharc elkezdődött.

Aztán egy jellegzetesen balkáni típusú házhoz vezetett minket, ahol láthattuk, hogyan éltek a régi bolgár családok. Szerény bútoraik legfontosabb darabjai a falak mellett sorakozó keskeny ágyak nappal ülőhelyként is szolgáltak, s azok még a tizenkilencedik század utolsó harmadát, a huszadik első felét idézhették.

Dimcso Debeljanov költő (1887-1916) gyermekkori otthonában nézelődtünk. A ház udvarán a fiát hazaváró édesanya bánatát és reménykedését örökítette meg a művész megkapóan szép szobor alkotásával. Hiába várt az édesanya. Az első világháborúba kényszerített poéta elesett a harctéren.

A kitűnő lírikust, aki Szófiában tanult, majd hivatalnokként és korrektorként dolgozott, a bánat és a magány költőjének és a szimbolizmus művelőjének tekintették Bulgáriában. Idegenvezetőnk a magyar *Ady Endréhez* hasonlította őt. Néhány versét én itthon olvastam, mert ami igaz, az igaz, akkor ott, kissé kényelmetlenül mocorogtunk, mert először hallottunk róla. Ámbár, a Google keresőben böngészve most azt látom, hogy jónéhány bolgár-magyar találkozáson itthon is szavalnak Debeljanov verseket, melyeket jeles költőink fordítottak. Néhányat megismerve, nekem most inkább *Juhász Gyula* jut az eszembe a sorok olvastán.

Van ugyan a polcomon egy *Bolgár versek és elbeszélések* című antológia, amit *Juhász Péter* válogatott és a Bolgár Kultúra budapesti intézete adott ki még 1966-ban, de abban Debeljanov versek nem találhatók. Itt most két művét tudom bemutatni. *A Mikor a meggyes kivirágzott* címűt Nagy László (1925-1978) fordította, s talán *Ki - ki gyullad fényed* címűt szintén, de ez utóbbit nem sikerült kiderítenem. Az lehetett *Utassy József* is (1941-2010). Mindketten a magyar költészet nagy veszteségei.

Utassy is a különleges olvasmányaim sorába tartozik egy érdekes epizód miatt. Ifjú emberek voltunk még mindketten, mikor én a múlt század hatvanas évei végén Budapesten a Pillangó utcai munkásszállók kisvárosnyi lakossága kulturális egyesületét vezettem. Utassy pedig nevelőtanár volt ugyanitt, az egyik ipari-tanuló otthonban, *Czakó Gábor*, akkor még szintén fiatal íróval és egy harmadik társukkal együtt, akinek a nevére már sajnos nem emlékszem. Kértem, hadd mutassuk be őket az egyesület által havonta megjelenő Szállóújságban. Utassy József a *Ragyogásban* című versével tüntetett ki bennünket. A verset elolvasva azt mondtam: Ebből az emberből még nagy költő lesz. Mit tudtam én naív emberként, hogy akkor már az is volt! Hisz ezidőtájt jelent meg a *Tüzem lobogóm* című nagy sikert aratott első verseskötete.

(*Forrás.Személyes élmények, Google, Szállóújság*)

Dimcso Debeljanov

A meggyes mikor kivirágzott

A meggyes mikor kivirágzott,
de részegen szívtam szagát,
Pihentem, a szél meg viháncolt,
fejemre virágport szitált.
Ma újra ott jártam, de szárnyát
a végzet suhogtatta ott,
s nem hímport de roncs lombot, sárgát
a szél arcomba csapkodott.

Utassy József

Ragyogásban

Aj, hogy ragyog rám ez a
szikrás hómező ing!
Ilyen ragyogásban tűnt el
apám is, most ő int

a hadak útjáról felém.-
csillag öt ujja,
zubbonyát a zörgő zöldet,
fújja a szél, csak fújja.

Dimcso Debeljanov

Ki-ki gyullad fényed

Ki-ki gyullad fényed
emlékezetemben,
s mint álmatag vándor
a sok fa alól-
föltrezenek érted
és csábít utánad
az esti ködben
két éjszínű toll.

Szenvedtem azért, hogy
végre feledjek,
de visszaesőn is
a kín nyűge tört.
Nem gyógyít az éj,
a nappal is elhagy,
nem nyújt örömet,
meg rám se köszönt.

Igy ifjú reményem
legyőzte a bánat,
boldogtalanul csak
a sírba jutok-
ellobanom el,
de az emlék végső
vígaszával is,
érted búsulok.

Igen ritka öröknaptár

PROGRAMAJÁNLÓ

2. TÉRZENE

MINDENKINEK

Június 13.

Főtér

Június 14.

15:00	Vitalitás jazztánc csoport	14:30	Galaxis Duó
15:30	Rózsavölgyi Márk AMI kis vegyeskara	15:00	Sugera Bugera
16:00	Crack	15:30	Základná umelecká škola Művészeti Alapiskola Ipolybalog
16:30	Érsekvadkerti Pedagógus kórus	16:00	Palóc Akusztik Jam
17:00	Félmegoldás	16:30	Kiss Zenészek
17:30	Kecskeméthy Lilla - Táborszki Richárd duó	17:00	Rózsavölgyi Márk AMI Gitár Kamarazenekara
18:00	Van Móka	17:30	VÉ-TÓ Duó
18:30	Rózsavölgyi Márk AMI Barátság Fúvós Együttes	18:00	Alternatíva
19:00	B. City Band	18:30	Dallamos
19:30	Olicsek Ádám - Mészáros Gábor duó	19:00	Jazzpedíció
20:00	Utcabál Éjfélíg	19:30	Don Bosco Szalézi Zenekar
Zenél: Szaxi Kóktél Zenekar		20:00	Csalogató
		20:30	Autentikus Dobshow
		21:00	Horváth Ádámék és a Hastáncos lányok Dobshow-ja

A rendezvény szervezője:
Rózsavölgyi Márk Alapfokú
Művészeti Iskola

Eső esetén a rendezvény egy héttel később kerül megrendezésre !

KÖNYVAJÁNLÓ

Megjelent az idei Spangár antológia

Üzenetek, vallomások, strófák

A rétsági Spangár András Irodalmi Kör
antológiája

2015

Megjelent **Gömör Katalin** versekötönyve - amiben válogatott versei és festményeinek képei szerepelnek - lapunk szerzőjének, Borsi Istvánnak előszavával. A könyv bemutatója Érsekvadkertben, 2015. május 09-én délután 17 órakor lesz. A kötet megvásárolható lapunkon keresztül is a Szerzőtől.

Gömör Katalin

*Válogatott
versei*

1984-2014

Megjelent **H. Túri Klára** új könyve, amiben legújabb versei és prózaversei szerepelnek. A könyv megvásárolható lapunkon keresztül is a Szerzőtől.

H. Túri Klára

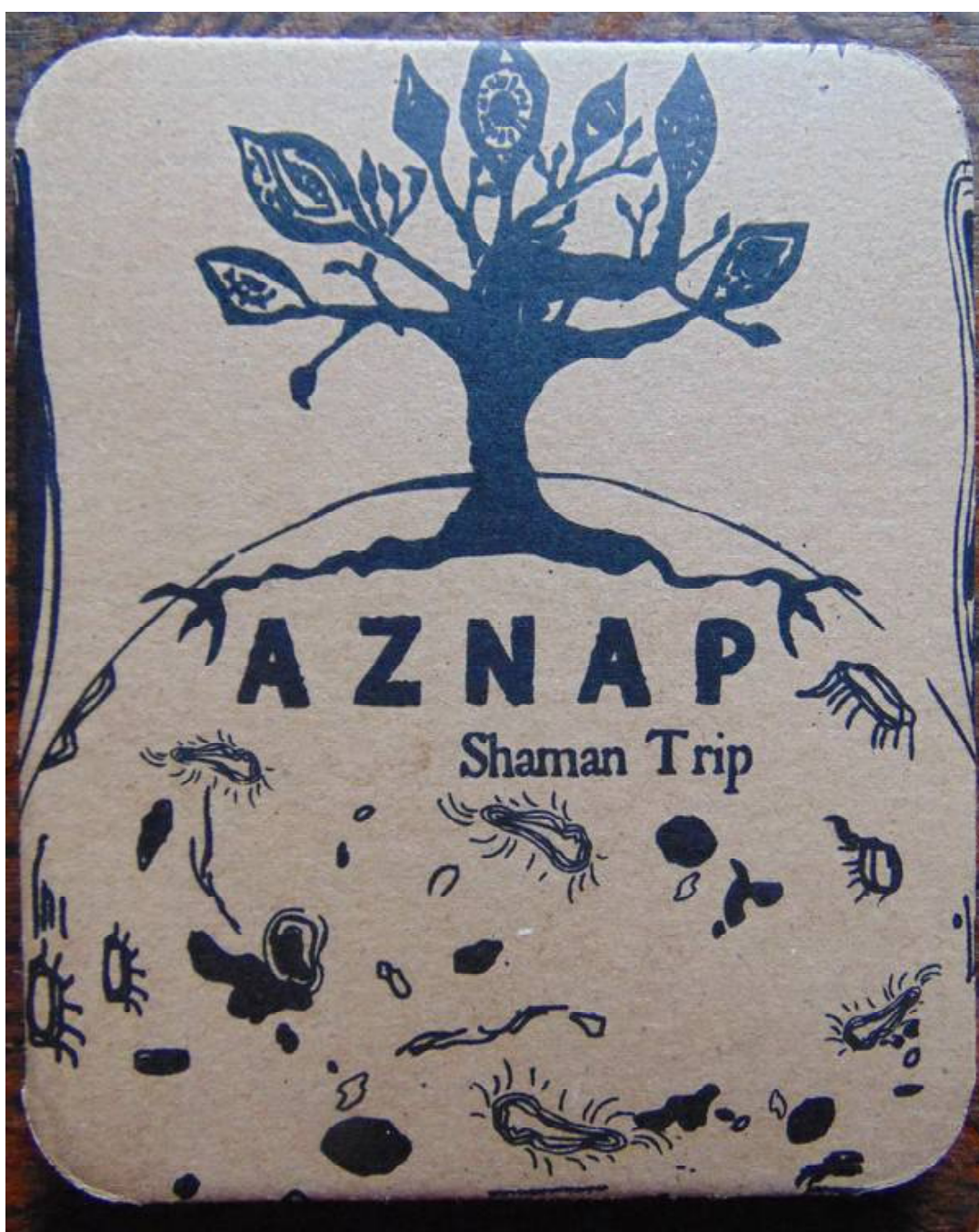
Versek és prózaversek

ZENEAJÁNLÓ

Megjelent az **AZNAP** zenekar lemeze! Az együttes egy jam találkozás során alakult 2009 őszén. Az AZNAP zenéje expresszív, kultúrákon átívelő, modern és kísérletező. A 2015-ben megjelent Shaman Trip című albumuk összegzi a zenekar elmúlt 3 éves tevékenységét.

Stanislaw Lazarus – doromb, táltos dob, harmónium, free style, Bresztyenyszky Jenő – tangóharmonika, doromb, Mátis Benjámin – basszus gitár, Nagy Judit – kongák, Boja Sára – fuvola, Oublié de Marco – dob, Somogyvári Dániel – gitár

(Stanislaw Lazarus a vámosmikolai Mykolárium megnyitóján zenélt a Németh testvérekkel. A Szerk.)

E havi számunk szerzői:

Börzsönyi Erika (Pásztó) Budapest író, költő
Csáky Károly mkl. (Kelenye, 1950) Ipolyság, helytörténész, költő, tanár, néprajzkutató
Dobrosi Andrea(Budapest, 1970) Budapest, költő, szerkesztő
Elbert Anita () Veszprém, tanár, író, költő
Girasek Károly (1949 Kiskunfélegyháza) Rétság, lapunk webmestere
Horváth Ödön (Budapest, 1938) Kismaros, költő
Hörömpő Gergely (Kisvác, 1945 - Kisvác, 2007) református lelkész, költő
Ketykó István (Szügy, 1946) Verőce, nyugdíjas köztisztviselő, költő
Kerekes Tamás(Budapest, 1957) Kiscset, író
Kiss-Simon Miklós () Baglyasalja, író, költő
dr. Koczó József (Perőcsény, 1950) Vámosmikola, helytörténész, ny. iskolaigazgató
Kovács T. István (Füzesgyarmat, 1935) Vác, újságíró, író
Kő-Szabó Imre (Orosháza, 1936) Vác, író
Maruzs Éva (Körmend, 1945) Salgótarján, író, babakészítő
Molnár József (Vác, 1961) Vác, költő, mozdonyvezető
Petrozsényi Nagy Pál (Kolozsvár, 1942) Kecskemét, tanár, író
Pongrácz-Danielisz Ágnes (Balassagyarmat, 1968) Szanda, tanár, költő
Pribojszky Mátyás (Okány, 1931- Tata, 2014) citera-tanár, zenész, író
B. Tóth Klára (Budapest, 1955) Budapest, költő, restaurátor
Tóth Imre (Zalaegerszeg, 1966) Zalaegerszeg, költő, könyvtáros, lapszerkesztő
H. Turi Klára (Győr, 1939) Tata, író, költő
Szakács Luca (2001.) Vámosmikola, tanuló
Székács László (Budapest, 1946) Budapest, nyugdíjas mérnök, költő
Vasi Ferenc Zoltán (Tata, 1966) Tata, költő
Végh Tamás (Gödöllő, 1960) Isaszeg, költő, nyomdász
Végh József (Diósjenő, 1953) Diósjenő, helytörténész, múzeumigazgató

Impresszum:**Alapító-szerkesztő:****Karaffa Gyula****Helytörténet:****Végh József mkl.****Képzőművészet:****Konczili Éva****Szerkesztőség címe:****2645. Nagyoroszi, Petőfi út 19****Telefon:****+3630-383-5385****Email cím:****karaffagy@ gmail.com****Weblapok:****www.karaffamese.freewb.hu****www.karaffagy.freewb.hu****www.karaffaboros.freewb.hu****www.retsag.net****Terjesztés: kizárólag ingyenesen letölthető PDF formátumban.**

Internetes lapunkra is vonatkoznak a szerzői jog védelmének szabályai, ezért a Börzsönyi Helikonban megjelent bármilyen anyag más felületen, lapban való felhasználásához az érintett Szerző előzetes engedélye szükséges!

A Börzsönyi Helikon 2012. március 27.-től tagja az Ipoly Eurorégió Határon ÁtnyúlóEgyüttműködés egyesületének.

Ladóczki Vilmos néprajzi gyűjteményéből